
GOSPODARKA

Plan Rozwoju Metropolii Krakowskiej do 2030 roku

Spis treści:

PO CO POWSTAŁ RAPORT I DLACZEGO GO KONSULTUJEMY?	2
NAJWAŻNIEJSZE WYZWANIA DLA METROPOLII KRAKOWSKIEJ DO 2030 ROKU	3
TŁO	9
OPIS KLUCZOWYCH ZJAWISK WYSTĘPUJĄCYCH NA TERENIE METROPOLII KRAKOWSKIEJ	14
Rozwój gospodarczy Metropolii Krakowskiej	14
Rynek pracy	27
Dochody i wydatki	35
Eksport i import	36
Potencjał ekonomiczny	39
Promocja gospodarcza	41
Turystyka	57
Ruch migracyjny	66
INNOWACYJNOŚĆ FIRM	71
Transfer technologii	71
Działalność badawczo – rozwojowa (B+R)	74
CZYNNIKI WARUNKUJĄCE INWESTYCJE	80
Tereny Inwestycyjne	80
Obsługa inwestora	86
SPECJALIZACJE LOKALNE	91
Inteligentne specjalizacje	91
SZKOLNICTWO WYŻSZE	98
Szkolnictwo wyższe	98
Współpraca w szkolnictwie wyższym	101
MEGATRENDY	105
Gospodarka o obiegu zamkniętym	105
Biogospodarka	109
Przemysł 4.0	110
SPIS ŹRÓDEŁ	116
SPIS ILUSTRACJI	122
Spis tabel	122
Spis rysunków	123
Spis wykresów	123

PO CO POWSTAŁ RAPORT I DLACZEGO GO KONSULTUJEMY?

W ramach prac nad Planem Rozwoju Metropolii Krakowskiej do 2030 roku powstanie 7 raportów. Każdy z nich poświęcony jest jednej z siedmiu dziedzin współpracy: mobilności, środowisku i przestrzeni, usługom społecznym, edukacji, gospodarce, kulturze czasu wolnego oraz inteligentnemu zarządzaniu.

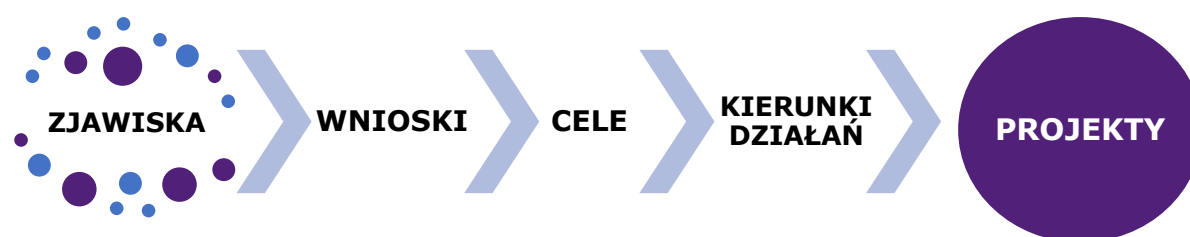
Raporty powstają jako element prac diagnostycznych i mają na celu:

- zebranie wszystkich kluczowych informacji o najważniejszych zjawiskach mających miejsce na terenie Metropolii Krakowskiej,
- wyciągnięcie wniosków z analizowanych zjawisk,
- sformułowanie celów dla Metropolii Krakowskiej do 2030 roku, odpowiadających na zidentyfikowane wyzwania.

W ramach prac nad raportem, korzystamy z opracowań analitycznych i diagnostycznych wypracowanych dotychczas w ramach działalności Stowarzyszenia lub przez gminy członkowskie oraz innych baz danych, artykułów i raportów dostępnych publicznie (pełen wykaz źródeł znajduje się na końcu dokumentu).

Każdy raport zostanie uzupełniony o komponent opisujący zmiany, jakie w danej dziedzinie następują i nastąpią w wyniku pandemii koronawirusa oraz ich konsekwencje. Z uwagi na brak dostępnych na ten moment ustrukturyzowanych danych, raport zostanie uzupełniony w oparciu o panele eksperckie/dane jakościowe.

Raport, uzupełniony o wnioski z konsultacji, wywiadów i paneli eksperckich, będzie stanowił podstawę do podjęcia decyzji o działaniach w poszczególnych dziedzinach współpracy.

Dlatego bardzo ważne jest dla nas żeby treść raportu poddać szerokim konsultacjom. W szczególności prosimy o weryfikację czy wnioski (które dla ułatwienia umieściliśmy na początku dokumentu) są prawidłowe i czy akceptowane są zaproponowane obszary (cele), w których będziemy podejmować wspólne działania.

Jeżeli mają Państwo wiedzę o dodatkowych danych lub raportach, które powinniśmy przeanalizować w ramach raportu – prosimy o informację.

Najważniejsze wyzwania dla Metropolii Krakowskiej do 2030 roku

Samorządy lokalne w istotny sposób oddziałują na wiele procesów: społecznych, gospodarczych oraz środowiskowych. Poprzez skutki tych oddziaływań, gminy można uznać za najważniejszych kreatorów wieloaspektowych zmian. Miasta i ich obszary podmiejskie stanowią podstawowe węzły gospodarcze i jednocześnie odgrywają zasadniczą rolę w systemie osadniczym kraju oraz regionów. Kondycja gospodarcza poszczególnych gmin Metropolii Krakowskiej oraz zachodzące w nich procesy ekonomiczne, mają kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarczego całego obszaru funkcjonalnego.

Działania w obszarze gospodarki powinny być zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju kraju. Ważne by:

- ułatwiać podejmowanie działalności gospodarczej i wymianę handlową,
- promować zrównoważone modele konsumpcji i produkcji,
- wykorzystywać nowoczesne technologie i potencjał biznesowy,
- zapewniać dostęp do wysokiej jakości usług społecznych,
- sprzyjać tworzeniu miejsc pracy i zapewnieniu inkluzyjnego rozwoju.

Małopolska to jeden z wiodących regionów Polski pod względem potencjału gospodarczego i atrakcyjności inwestycyjnej. Kluczową rolę w ich generowaniu pełni miasto Kraków, jednak niebagatelny wpływ na jego rozwój mają gminy go okalające. Rozwój gospodarczy należy uznać za kluczowy, ponieważ dostarczając środków i zasobów stanowi on siłę napędową dla rozwoju pozostałych dziedzin.

Najważniejsze wyzwania stojące przed Metropolią Krakowską w perspektywie 2030 r. w dziedzinie gospodarki to wzrost innowacyjności firm i konkurencyjności obszaru poprzez prowadzenie wspólnej promocji gospodarczej i inwestycyjnej. Bardzo ważna będzie także rola planowania przestrzennego w rozwoju Metropolii Krakowskiej oraz potencjał terenów przemysłowych. W Polsce rola klastrów innowacyjnych w budowaniu konkurencyjności regionalnej jest dopiero zauważana i rozwijana, jednak jest ona niezbędna do podniesienia konkurencyjności obszaru. Istotne są też animacja lokalnego rynku pracy oraz wykorzystanie potencjału intelektualnego absolwentów uczelni wyższych. Tam gdzie to możliwe warto przygotować gotowe grunty do inwestowania (zaczynając od MPZP, a następnie wyprowadzanie stanów prawnych, zakup nieruchomości od osób prywatnych, scalenia, realizacja infrastruktury, promocji i sprzedaż). Na przestrzeni lat systematycznie i skutecznie rozwiązywane są problemy społeczne i ekonomiczne. Ma to wpływ na poprawiającą się koniunkturę gospodarczą m.in. poprzez wzrost zatrudnienia, wsparcie rozwoju przedsiębiorstw w ramach Polskiej Strefy Inwestycji. Zmniejszyła się wyraźnie liczba osób bezrobotnych oraz korzystających z pomocy społecznej. Mimo to, zwłaszcza w kontekście kryzysu epidemiologicznego z 2020 r., wciąż ważne jest podejmowanie działań ukierunkowanych na pomoc i aktywizację osób pozostających bez pracy. Zwiększonej interwencji ze strony administracji publicznej wymagają również przedsięwzięcia mające na celu zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych osób o

niższych dochodach. Niezwykle ważne będzie tworzenie zielonej gospodarki oraz zielonych miejsc pracy, które wiążą się z działalnością gospodarczą ukierunkowaną na ograniczanie nadmiernej eksploatacji zasobów naturalnych oraz przeciwdziałanie negatywnym zmianom klimatycznym. Konieczności transformacji całej gospodarki w kierunku „bardziej zielonej” oraz szukania rozwiązań ograniczających negatywne oddziaływanie na środowisko na różnych płaszczyznach. Ważne będzie wprowadzenie do przyszłych scenariuszy zatrudnienia odzwierciedlającego wzrost infrastruktury innowacyjnej, kultury oraz zielonej gospodarki.

Dodatkowo istotny jest rozwój przemysłu 4.0, który dotyczy nie tylko technologii, ale też nowych sposobów pracy i roli ludzi w przemyśle. Jego celem jest unifikacja świata rzeczywistego maszyn produkcyjnych ze światem wirtualnym Internetu i technologii informacyjnej. W najbliższej perspektywie niezbędnym będzie rozwój e-usług oraz tworzenie modeli biznesowych.

Na terenie Metropolii Krakowskiej powinny być promowane działania ws. równego traktowania na rynku pracy i w systemie zabezpieczenia społecznego dotyczące m.in. cudzoziemców, uchodźców, migrantów, mniejszości narodowej, równości kobiet i mężczyzn oraz prawa kobiet powinna. Działania te powinny charakteryzować się najwyższym w skali kraju standardem, projektowanych i świadczonych z uwzględnieniem aktualnej sytuacji społeczno-demograficznej, w podziale na poszczególne grupy społeczne zagrożone dyskryminacją pośrednią i bezpośrednią. Oznacza to konieczność oddziaływania na tworzenie i stosowanie prawa, ład instytucjonalny oraz zachowania społeczne tak, aby nie była naruszana zasada równego traktowania określona w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz obowiązujących aktach prawa krajowego i międzynarodowego.

W 2019 roku, miasto Kraków odwiedziło ponad 14 mln osób. Zostawiły one w sercu Metropolii 7,5 mld zł. To właśnie sektor turystyki w dużej mierze generuje wzrost gospodarczy obszaru, a zwłaszcza jego miasta centralnego – Krakowa, dlatego turystyczny wymiar dziedziny zawarty został w niniejszym raporcie. Istotne będzie też wsparcie obszarów w zakresie rozwoju turystyki w gminach oraz stosowanie różnych zachęt do dłuższych pobytów przez turystów.

WNIOSKI Z DIAGNOZY	CELE
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Metropolia Krakowska jest obszarem silnym gospodarczo, w szczególności Kraków jest dla inwestorów krajowych i zagranicznych atrakcyjnym ośrodkiem gospodarczym oraz turystyczno-naukowym; ➤ Kraków jest miastem o największym potencjale gospodarczym, a otaczające go gminy Metropolii Krakowskiej powinny stanowić jego uzupełnienie poprzez dążenie do wzrostu poziomu aktywności gospodarczej ➤ brak jest skoordynowanej promocji obszaru w zakresie gospodarczym oraz wspólnej marki gospodarczej; ➤ inwestycje zagraniczne koncentrują się na terenie Krakowa; ➤ w ostatnich latach wzrosła liczba podmiotów gospodarczych – wzrost ten jest widoczny zarówno w liczbie podmiotów na 10 tys. mieszkańców, jak i liczbie podmiotów na 1 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym; ➤ na obszarze spada liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych (wskaźnik netto powyżej 0); ➤ Miasto Kraków (ok. 2,4 mld euro) wraz z powiatem krakowskim (1,6 mld euro) i wielickim (1,4 mld euro), stanowią centrum eksportowe województwa małopolskiego, generując eksport wartości powyżej 5 mld euro; sam Kraków generuje 24,4% małopolskiego eksportu; ➤ ogromnym zasobem Krakowa jest potencjał naukowy i badawczy uczelni wyższych oraz ośrodków naukowych i badawczych; ➤ Metropolia Krakowska charakteryzuje się bardzo dużymi walorami turystycznymi, na których w dużej mierze opiera się branża turystyczna i usługowa - niemal 79% ruchu turystycznego w Małopolsce w 2019 roku tworzyli turyści odwiedzający Kraków, a najczęściej odwiedzanym miejscem w Metropolii Krakowskiej poza Krakowem, była Kopalnia Soli w Wieliczce; ➤ w strukturze turystycznych obiektów noclegowych znajdujących się na terenie Metropolii Krakowskiej dominują hotele – w 2019 roku stanowiły one 60% wszystkich obiektów na terenie obszaru; ➤ rośnie liczba punktów regionalnych Centrów Obsługi Inwestora tworzonych przez Polską Agencję Inwestycji i Handlu, od 2018 r. inwestorzy mogą korzystać ze wsparcia w ramach Polskiej Strefy Inwestycji na terenie całego kraju, oraz w podstrefach specjalnych stref ekonomicznych oferowane są zachęty dla inwestorów, ➤ wzmocnienie działań informacyjno-promocyjnych (m.in. ułatwienia dla imigrantów, turystów (informacje o historycznych miejscach – tabliczki na budynkach), promocja produktów lokalnych, 	<p>1. Podniesienie konkurencyjności i atrakcyjności gospodarczej poprzez wzrost jakości życia i dostępności wykwalifikowanej siły roboczej na terenie Metropolii Krakowskiej</p>
<ul style="list-style-type: none"> ➤ poziom bezrobocia nie stanowi obecnie problemu, widoczne jest zapotrzebowanie na pracowników - od 2013 roku liczba bezrobotnych spada - średni spadek liczby bezrobotnych w latach 2016-2019 wyniósł w całej Metropolii Krakowskiej 43%, jednak w związku z kryzysem epidemiologicznym trend należy śledzić; ➤ zapotrzebowanie na zasoby ludzkie występuje w przemyśle, rolnictwie, budownictwie oraz usługach; ➤ widoczna jest poprawa sytuacji materialnej w gospodarstwach domowych (uzyskane dochody z pracy najmniej oraz świadczeń wychowawczych „Rodzina 500+”), jednak w dalszym ciągu jest ona poniżej średniej dla województwa małopolskiego; 	<p>2. Rozwój lokalnego rynku pracy na terenie Metropolii Krakowskiej</p>

<ul style="list-style-type: none"> ➤ widoczny jest spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym do ogółu osób (w 2016 r. udział osób we wskazanych grupach wyniósł ok. 79%, natomiast w 2030 przewidywany jest spadek tego wskaźnika do poziomu 76%), co przy niskiej stopie bezrobocia oraz stopniowym spadku tempa napływu osób spoza regionu generuje i będzie powodować dalsze problemy dla pracodawców; ➤ obserwuje się dużą dysproporcję w poziomie aktywności gospodarczej ludności w poszczególnych gminach; ➤ rośnie liczba imigrantów w województwie małopolskim –liczba cudzoziemców zarejestrowanych w systemie ubezpieczeń społecznych wzrosła z 10,5 tys. w 2015 r. do 51,4 tys. w 2019 r.; ➤ wśród imigrantów przyjeżdżających do Małopolski zdecydowanie największą grupę stanowią obywatele Ukrainy i to oni odpowiadają za skokowy wzrost liczby obcokrajowców w regionie; ➤ wyzwaniem stanowi proces adaptacji oraz integracji imigrantów, którzy obecnie stabilizują najbardziej palące deficyty na rynku pracy; pomoc w tym zakresie niesie rosnąca liczba punktów pomocy imigrantom lokalizowana w Krakowie; ➤ starzenie się społeczeństwa będzie skutkowało koniecznością rozwoju różnych usług (medycznych, społecznych, socjalnych itp.), które świadczyć będą musiały odpowiednio przygotowane osoby; zrodzi to konieczność zapewnienia tym osobom dostępu do odpowiedniego wykształcenia, różnego rodzaju kursów, szkoleń itp., ➤ deficyt pracowników z kwalifikacjami dostosowanymi do lokalnego rynku pracy 	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ obserwuje się spadek dynamiki wzrostu i rozwoju przedsiębiorstw innowacyjnych w Metropolii Krakowskiej (spadek o 2,2 pp. udziału przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w 2017 r.); ➤ widoczny jest również spadek dynamiki wzrostu zatrudnienia w spółkach prowadzących działalność B+R po 2012 roku; ➤ Kraków zajmuje wysoką, drugą pozycję wśród 12 metropolii w Polsce w wartości Kapitału Atrakcyjności Inwestycyjnej - zapewnia go przede wszystkim najwyższa w kraju liczba studentów kierunków ścisłych i informatycznych, a także znacząca innowacyjność gospodarki; ➤ w Krakowie działa silne środowisko startupów - ok. 10% polskich startupów pochodzi z Krakowa, co plasuje stolicę regionu na 3. miejscu w kraju; ➤ Metropolia Krakowska to obszar koncentracji nowoczesnych usług dla biznesu, w Krakowie w 2019 roku działało 238 centrów usług BPO, SSC, IT czy R&D; ➤ Krakowskie centra outsourcingowe zatrudniają łącznie około 90 tys. osób; Kraków jest drugim po Warszawie ośrodkiem z największą ilością tego typu placówek. Dodatkowo odznacza się najwyższym, spośród 8 największych ośrodków, udziałem centrów R&D, wynoszącym 17% (2019 r.); ➤ w raporcie „Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017” jako wyróżniające się atrakcyjnością inwestycyjną wymieniono zdecydowaną większość gmin Metropolii Krakowskiej; 	<p>3. Wzmocnienie potencjału innowacyjnego Metropolii Krakowskiej</p>

<ul style="list-style-type: none"> ➤ postępuje transformacja gospodarcza obszaru poprzez wzrost udziału usług kosztem przemysłu; ➤ w 2019 roku na terenie Metropolii Krakowskiej najwięcej przedsiębiorstw działało w sekcji G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle) oraz M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna); ➤ w Krakowie działa 297 podmiotów inteligentnych specjalizacji wpisanych do rejestru REGON w RIS 2. ENERGIA ZRÓWNOWAŻONA; w powiecie wielickim - 9, w powiecie krakowskim - 18; ➤ niewykorzystany potencjał lotniska Aeroklubu Krakowskiego w Pobiedniku Wielkim; 	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ podmioty lokujące inwestycje na terenie Metropolii Krakowskiej mogą korzystać z wielu zachęt inwestycyjnych, tj. zwolnień z podatku dochodowego w ramach Polskiej Strefy Inwestycji, zwolnień z podatku od nieruchomości, możliwość korzystania z zaplecza technicznego i naukowo-badawczego, preferencyjnych pożyczek i kredytów, poręczeń kredytowych, dokapitalizowania przedsiębiorstw; spośród 15 gmin Metropolii Krakowskiej 11 posiada tereny inwestycje w ramach co najmniej jednej kategorii, natomiast 4 gminy nie posiadają obecnie ani nie planują w najbliższej przyszłości wyodrębnić, takich terenów; ➤ na terenie Metropolii Krakowskiej zlokalizowanych jest 11 Stref Aktywności Gospodarczej w 7 gminach, w tym więcej niż jedna strefa znajduje się w gminie Skawina (3 strefy) oraz Niepołomice (3 strefy) ➤ niska podaż terenów inwestycyjnych w Metropolii Krakowskiej może mieć wpływ na długoterminowy spadek atrakcyjności inwestycyjnej obszaru - występuje brak dostępności dużych terenów inwestycyjnych (powyżej 3 ha), możliwych do szybkiej sprzedaży inwestorom - wynika to z dużego rozdrobnienia nieruchomości oraz nieuregulowanych stanów prawnych; JST oraz inne instytucje publiczne, są w posiadaniu niewielkiej ilości terenów inwestycyjnych; ➤ Aeroklubu Krakowskiego w Pobiedniku Wielkim jako bodziec rozwoju wschodniej części Metropolii Krakowskiej, na którym powinny zostać wdrożone działania niezbędne do podniesienia jakości i atrakcyjności inwestycyjnej ➤ kluczowe jest umiejętne zarządzanie już istniejącymi terenami, ich odpowiednie skomunikowanie i wyposażenie w infrastrukturę techniczną oraz włączanie firm je użytkujących w funkcjonowanie lokalnej społeczności i aktywizowanie przedsiębiorczości (szczególnie dotyczy to SAG). ➤ konieczne jest bardziej celowe wykorzystanie potencjału strefy gospodarczej oraz świadoma polityka gospodarcza - selektywny dobór firm w kierunku branż nieszkodliwych dla środowiska, o wyższej specjalizacji (np. i-tech), czy sfery usług, ➤ brak skoordynowanego i kompleksowego zarządzania terenami poprzemysłowymi oraz nieuporządkowane sprawy własnościowe terenów i obiektów poprzemysłowych i pokolejowych, 	<p>4. Podniesienie jakości i dostępności terenów inwestycyjnych na obszarze Metropolii Krakowskiej</p>

- Kraków jest bardzo silnym ośrodkiem naukowym, który wykorzystuje potencjał publicznych i prywatnych placówek edukacyjnych - wskaźnik liczby absolwentów szkół wyższych przypadających na 10 tys. ludności w Krakowie osiąga najwyższy poziom Polsce;
- liczba studentów szkół wyższych w roku akademickim 2018/2019 w Krakowie wyniosła 114 271 , co stanowiło 91,25% ogółu studentów w województwie małopolskim;
- wśród wszystkich studiujących na terenie województwa małopolskiego w roku 2018/2019 największy udział miały osoby kształcące się w ramach następujących grup kierunków studiów: technika, przemysł i budownictwo, biznes administracja i prawo, nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja oraz nauki humanistyczne i sztuka
- ponad 46% doktorantów kształciło się na Uniwersytecie Jagiellońskim, a ponad 21% wybrało wyższe szkoły techniczne; wśród studentów studiów doktoranckich największym zainteresowaniem cieszyły się nauki: humanistyczne, techniczne oraz prawne;
- w Małopolsce działa 28 uczelni wyższych publicznych i niepublicznych (w tym 20 na terenie miasta Krakowa), 11 instytutów PAN i 5 instytutów badawczych; Małopolskie instytucje badawcze posiadają wysoką skuteczność pozyskiwania grantów na badania podstawowe – w 2017 r. z programów Narodowego Centrum Nauki, pozyskały one prawie 140 mln zł (20% rozdysponowanej kwoty) na realizację 240 projektów (spośród 1200 wszystkich projektów);
- wyniki prac naukowo-badawczych prowadzonych w instytucjach naukowych i jednostkach badawczo-rozwojowych są komercjalizowane dzięki uczelnianym i pozauczelnianym Centrom Transferu Technologii oraz szeregowi pozostałych ośrodków innowacji;
- na krakowskich uczelniach wyższych studiuje coraz więcej studentów z Ukrainy i Białorusi, co stanowi wyzwanie związane z asymilacją tych osób nie tylko w Krakowie, ale też w całym obszarze funkcjonalnym

5. Wzrost wykorzystanie potencjału intelektualnego do dynamicznego rozwoju gospodarczego Metropolii Krakowskiej

Rozwój gospodarczy należy uznać za jeden z kluczowych obszarów współpracy, ponieważ dostarczając środków finansowych i zasobów materialnych stanowi on jedną z głównych sił napędowych rozwoju.

Rozwój działalności gospodarczej na terenie Metropolii Krakowskiej dotyczy przede wszystkim dwóch kluczowych mechanizmów:

- rozwoju istniejących przedsiębiorstw, w tym zwiększania ich udziału w rynkach zagranicznych;
- przyciąganiu nowych inwestycji.

Oczywiście zarówno rozwój istniejących firm, jak i przyciąganie nowych inwestycji powinny być realizowane z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju i nie powinny wpływać negatywnie na jakość życia mieszkańców tego obszaru. W procesie rozwoju gospodarczego należy równoważyć korzyści w postaci nowych miejsc pracy i wpływów z podatków i opłat lokalnych z kosztami zewnętrznymi tego rozwoju, mogącymi mieć negatywny wpływ na środowisko lub jakość życia mieszkańców. Co więcej, koordynacja rozwoju przedsiębiorczości na obszarze Metropolii Krakowskiej jest zagadnieniem relatywnie trudnym, z uwagi na fakt, że co do zasady, gminy tworzące Metropolię pozostają ze sobą w stosunku konkurencji w zakresie pozyskiwania nowych inwestycji gospodarczych. Zmiana modelu myślenia i podejmowania decyzji w tym zakresie, stanowi niewątpliwie dużą strategiczną zmianę w działalności samorządów.

W ramach przedmiotowej analizy wyselekcjonowano dokumenty strategiczne (na poziomie międzynarodowym¹, krajowym, regionalnym² oraz ponadlokalnym i lokalnym³) opisujące kluczowe uwarunkowania, cele i priorytety, które powinny zostać uwzględnione w procesie opracowania Planu Rozwoju Metropolii Krakowskiej do 2030 r.

W przeanalizowanych dokumentach na **poziomie międzynarodowym** powtarzają się dwie priorytetowe kwestie, dotyczące sfery gospodarczej. Pierwszą z nich jest zrównoważony rozwój, uwzględniający specyfikę lokalnych gospodarek. Drugą, istotną z międzynarodowego punktu widzenia, sferą rozwojową jest współpraca pomiędzy sektorem publicznym i prywatnym. Ponadto rozwój gospodarczy w krajach rozwiniętych utożsamiany jest w znacznej mierze z rozwojem przedsiębiorstw w branży kreatywnej i innowacyjnej, a także ograniczaniem barier (w tym finansowych) w rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Aspektem, który jest często powtarzany w kontekście rozwoju gospodarczego jest efektywność energetyczna, rozumiana zarówno jako odchodzenie od wykorzystania paliw kopalnych na rzecz zwiększania udziału energii odnawialnej oraz jako poprawa energochłonności procesów produkcyjnych.

1 Dokumenty strategiczne na poziomie międzynarodowym: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, Nowa Agenda Miejska Habitat III, Urban Agenda for the EU, European Spatial Development Perspective, Karta Lipska, Lille Action Programme, Urban Acquis, Territorial Agenda of the European Union,
2 Dokumenty strategiczne na poziomie regionalnym: projekt Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego,
3 Dokumenty strategiczne na poziomie ponadlokalnym i lokalnym: Strategia SMART_KOM, Strategia Rozwoju Krakowa 2030

Gospodarczymi uwarunkowaniami, które funkcjonują na **poziomie krajowych** dokumentów strategicznych są przede wszystkim rozwój oparty o wykorzystanie nowoczesnego kapitału, za jaki należy uznać wiedzę, innowacyjność, kreatywność, dane czy optymalizację operacyjną. Oznacza to wsparcie dla kontynuacji trendu w zakresie trwających przemian gospodarczych, których fundamentem jest transformacja gospodarki w kierunku gospodarki opartej o sektor usługowy. Co jednak istotne, dokumenty strategiczne na poziomie krajowym akcentują konieczność transformacji, jednakże z poszanowaniem i racjonalnym wykorzystaniem gałęzi przemysłu tradycyjnego. Może to oznaczać odejście od radykalnych przemian gospodarczych pociągających za sobą dynamiczne wygaszanie tradycyjnych gałęzi gospodarki na rzecz podtrzymania ich działalności przy jednoczesnej optymalizacji operacyjnej ich funkcjonowania, celem dostosowania ich do realiów zmieniającego się świata.

Na poziomie regionalnym definiowany jest problem pogłębiającego się zróżnicowania poziomu i tempa rozwoju społeczno-gospodarczego w poszczególnych częściach województwa oraz rosnącej presji na koncentracji kierunków rozwojowych i specjalizacji w zakresie rozwoju potencjałów decydujących o przewadze konkurencyjnej regionu. Dokumenty strategiczne kładą nacisk przede wszystkim na rozwój działalności innowacyjnej. Wśród wytycznych kierunkowych wskazuje się głównie:

- wsparcie działań, związanych z praktycznym zastosowaniem technologii, określających specjalizację regionu,
- wdrożenie mechanizmów wsparcia finansowego i doradczego w zakresie komercjalizacji regionalnych produktów i usług,
- wdrażanie zachęt dla przedsiębiorczości akademickiej,
- tworzenie odpowiednich warunków infrastrukturalnych dla przedsiębiorstw innowacyjnych,
- wzmacnianie rozwoju przedsiębiorczości społecznej, czyli działalności gospodarczej, która poza celami ekonomicznymi realizuje również cele społeczne (poprawa jakości życia, wyrównywanie szans, zmienianie świadomości społecznej itp.).

Uwarunkowaniami wpływającymi na priorytety i kierunki działań w dziedzinie gospodarki, które zostały zidentyfikowane na **poziomie lokalnym** i ponadlokalnym są m.in.:

- gwałtowne wahania koniunktury,
- zwiększona mobilność pracy,
- potencjalny wpływ globalnych procesów ekonomicznych.

W odpowiedzi na zidentyfikowane wyzwania rozwojowe, proponowane są kierunki działań obejmujące rozwijanie kompetencji, kreatywności i postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców, czy też promocję międzygminnej współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, zamiast wzajemnej konkurencji.

Wyzwanie dla obszaru Metropolii Krakowskiej stanowi również planowanie i zagospodarowanie przestrzenne, w tym odpowiedź na problem braku koordynacji pomiędzy działaniami gmin w zakresie wyznaczania terenów do zabudowy i jej warunków. Temat zagospodarowania przestrzennego został szerzej zdiagnozowany w raporcie **ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ**.

Do kluczowych priorytetów związanych ze zidentyfikowaną dziedziną należą⁴:

- Zintegrowany plan przyciągania inwestorów zarówno krajowych, jak i zagranicznych do Metropolii Krakowskiej, oparty na eksponowaniu przewag konkurencyjnych poszczególnych gmin.
- Rozwój współpracy ponadlokalnej na poziomie operacyjnym: wymiana dobrych praktyk, wspólna realizacja projektów, w tym organizacja międzygminnych centrów obsługi inwestora generujących współpracę zamiast konkurencji.
- Powoływanie organizacji pozarządowych o znaczeniu ponadgminnym, aranżowanie forum współpracy między organizacjami pozarządowymi z różnych gmin, budowanie kanałów komunikacji między organizacjami pozarządowymi (np. poprzez stworzenie dedykowanej platformy internetowej)⁵.
- Wspomaganie rozwoju specjalizacji terytorialnej oraz promowanie produktów i usług opartych o wykorzystanie mocnych stron poszczególnych jednostek i Metropolii Krakowskiej jako całości.
- Promowanie działań w zakresie modernizacji infrastruktury przemysłowej, aby stała się ona bardziej zrównoważona, przy zwiększonej efektywności wykorzystania zasobów i szerszym zastosowaniu czystych i przyjaznych dla środowiska technologii i procesów przemysłowych.
- Promowanie polityk ukierunkowanych na rozwój, które wspierają działania produkcyjne, tworzenie godnych miejsc pracy, przedsiębiorczość, kreatywność i innowacje, a także zachęcanie do formalizacji i rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, w tym poprzez dostęp do usług finansowych.
- Promowanie rozwoju, transferu i rozpowszechniania technologii przyjaznych dla środowiska.
- Budowanie sieciowej współpracy centrów transferu technologii na bazie zintegrowanego systemu zarządzania informacją.
- Wspieranie działań zmierzających do wdrażania i upowszechniania nowoczesnych technologii teleinformatycznych i komunikacyjnych (ICT).
- Wzmocnienie współpracy pomiędzy środowiskami nauki, biznesu i samorządu.
- Ograniczenie ewentualnych nierówności (zarówno w ujęciu obszarowym, jak i wynikających z dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię, wyznanie, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną lub status ekonomiczny) w dostępie do usług, jakie dostarczają gminy należące do KrOF.

⁴ Raport na podstawie przeprowadzonej analizy dokumentów, opracowań i stron internetowych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym, ponadlokalnym i lokalnym w kontekście identyfikacji dziedzin współpracy, celów i priorytetów rozwoju miejskich obszarów funkcjonalnych, Metropolia Krakowska, sierpień 2019

⁵ Zgodnie z publicznie dostępnymi danymi, organizacje pozarządowe odpowiadają za kreowanie ok. 4,5% PKB (The State of Global Civil Society and Volunteering. Latest findings from implementation of the UN Nonprofit Handbook, Johns Hopkins University, 2013), za: Raport na podstawie przeprowadzonej analizy dokumentów, opracowań i stron internetowych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym, ponadlokalnym i lokalnym w kontekście identyfikacji dziedzin współpracy, celów i priorytetów rozwoju miejskich obszarów funkcjonalnych, Metropolia Krakowska, sierpień 2019

We współczesnej gospodarce światowej rośnie znaczenie krajów uprzemysławiających się, nazywanych też rynkami wschodzącymi. Wyodrębniają się nowe ośrodki światowej produkcji i wymiany, zyskujące silną pozycję konkurencyjną na międzynarodowych rynkach. Globalną gospodarką od czasu do czasu wstrząsają kryzysy finansowe - walutowy, bankowy i zadłużeniowy. Jedną z przemian współczesnej gospodarki, która zasługuje na szczególną uwagę, jest jej reorientacja, polegająca na stopniowym przechodzeniu od gospodarki materiałochłonnej, opartej na ekonomii skali, do gospodarki opartej na wiedzy (GOW) i nowoczesnych technologiach.

Termin **Gospodarka Oparta na Wiedzy** (ang. *Knowledge-Based Economy*), a także stosowane z nim zamiennie terminy takie jak nowa gospodarka (*new economy*), gospodarka cyfrowa (*digital economy*) czy gospodarka sieciowa (*network economy*), wiążą się z pojęciem społeczeństwa informacyjnego, które pojawiło się w latach 70. XX w. i nawiązywało do słynnej teorii fal technologicznych wybitnego amerykańskiego socjologa i futurologa, Alвина Tofflera. Rozpatrywał on historię ludzkości w kontekście trzech następujących po sobie faz – „fal technologicznych”:

- **fala agrarna**, związana z rolnictwem oraz upowszechniającym się osiadłym trybem życia ludzi;
- **fala przemysłowa**, związana z m.in. wytworzeniem stali, produkcją energii elektrycznej, nowymi środkami transportu (indywidualnego oraz zbiorowego);
- **fala poprzemysłowa**, współczesna - charakteryzuje się wdrażaniem na masową skalę nowych technologii informatycznych i komunikacyjnych.

Finlandia jest przykładem państwa, które znalazło skuteczną drogę do zbudowania od podstaw „nowej gospodarki”. Do początków XX w. Finlandia była krajem mocno opóźnionym w rozwoju. Reformowanie gospodarki fińskiej rozpoczęło od naprawy finansów publicznych oraz zrównoważenia budżetu. Uzyskane tą drogą środki finansowe przeznaczono przede wszystkim na inwestycje w sferach edukacyjnej, naukowej i badawczej. Jednocześnie władze dokonały strategicznego wyboru, opierając wizję rozwoju gospodarczego na wiedzy i nowoczesnych technologiach. Zaznaczyło się to wyraźnym wzrostem wydatków państwa na naukę i sferę badawczo-rozwojową.

Jednym z najlepszych przykładów fińskiej transformacji gospodarczej jest historia firmy Nokia. Koncern Nokia stał się jednym z największych światowych koncernów branży telekomunikacyjnej. Wiele osób nie wie, że Nokia powstała w 1865 r. jako firma zajmująca się przetwórstwem drzewnym. Jeszcze do lat 60. i 70. XX w., Nokia zajmowała się m.in. produkcją obuwia gumowego i przewodów elektrycznych. Dzisiaj to potężne przedsiębiorstwo wyznacza najwyższe światowe standardy technologiczne w branży IT. Dzięki odpowiedniej i konsekwentnie realizowanej polityce władz fińskich, temu niezbyt korzystnie położonemu i nie posiadającemu żadnego szczególnego potencjału państwu, udało się w krótkim czasie dokonać imponującego „skoku cywilizacyjnego”. Tylko dzięki GOW, Finlandii udało się dołączyć do grona najlepiej rozwiniętych i najbardziej zaawansowanych technologicznie państw świata.

Źródło: Gospodarka oparta na wiedzy [http://europejskiportal.eu/gospodarka-oparta-na-wiedzy/2/]

Obserwowany dziś na świecie przełom, związany ze stopniowym przechodzeniem do GOW, jest zmianą o charakterze fundamentalnym. W poprzedniej epoce, czynnikami decydującymi o rozwoju gospodarczym były przede wszystkim – surowce, siła robocza (jak najtańsza), dobra infrastruktura techniczna i organizacja oraz sprawnie funkcjonujący transport. Obecnie, w czasach gospodarki poprzemysłowej bazującej na wiedzy i nowoczesnych technologiach, determinantami rozwoju gospodarczego są:

- kapitał ludzki (wysoko wykwalifikowani pracownicy),
- uczelnie wyższe i ośrodki naukowo-badawcze,

- infrastruktura teleinformatyczna,
- instytucje finansowe i kredytowe,
- **tworzone przez władze publiczne warunki sprzyjające budowie oraz rozwojowi nowej gospodarki.**

W warunkach polskich największe szanse na zbudowanie w przewidywalnej przyszłości nowoczesnej, innowacyjnej gospodarki mają regiony dobrze rozwinięte, uprzemysłowione. Podnoszenie innowacyjności regionów w Polsce próbuje się osiągnąć przy pomocy **regionalnych strategii innowacyjnych** oraz **Regionalnych Systemów Innowacji (RSI)**. Te ostatnie mają za zadanie podnosić poziom innowacyjności gospodarki regionalnej poprzez tworzenie współzależności między ważnymi dla niej podmiotami (wyższe uczelnie, agencje rozwoju regionalnego, władze lokalne, instytucje B+R). Chodzi tu o bardziej efektywne wykorzystanie skumulowanych w regionie zasobów wiedzy, technologii i doświadczeń związanych z realizacją innowacyjnych przedsięwzięć gospodarczych. Wytycznych do rozwijania regionalnych systemów oraz strategii innowacji dostarczają strategie rozwoju Unii Europejskiej, dla których budowa GOW jest jednym z priorytetów⁶.

⁶ Gospodarka oparta na wiedzy [<http://europejskiportal.eu/gospodarka-oparta-na-wiedzy/2/>]

Opis kluczowych zjawisk występujących na terenie Metropolii Krakowskiej

Rozwój gospodarczy Metropolii Krakowskiej

Metropolia Krakowska jest obszarem relatywnie silnym gospodarczo. W szczególności miasto Kraków to atrakcyjny ośrodek gospodarczy oraz turystyczno-naukowy, zarówno dla inwestorów krajowych jak i zagranicznych. W ostatnich latach można zaobserwować wzrost aktywności gospodarczej, który potwierdza wzrost wskaźnika podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. W latach 2016-2019 mediana analizowanego wskaźnika (tabela poniżej) wzrosła z poziomu 1 201 do 1 347.

Tabela 1. Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności na obszarze Metropolii Krakowskiej na przestrzeni lat 2016-2019

Gmina	2016	2017	2018	2019	Zmiana w stosunku do roku bazowego
Biskupice	825	842	902	955	15,76%
Czernichów	982	1 005	1 040	1 083	10,29%
Igołomia-Wawrzeńczyce	730	744	770	811	11,10%
Kocmyrzów-Luborzyca	858	881	930	1 009	17,60%
Kraków	1 758	1 805	1 822	1 886	7,28%
Liszki	1 039	1 081	1 151	1 190	14,53%
Michałowice	1 207	1 230	1 320	1 414	17,15%
Mogilany	1 331	1 342	1 398	1 480	11,19%
Niepołomice	1 153	1 185	1 213	1 262	9,45%
Skawina	1 095	1 116	1 144	1 195	9,13%
Świątniki Górne	1 201	1 235	1 279	1 347	12,16%
Wieliczka	1 300	1 328	1 367	1 414	8,77%
Wielka Wieś	1 249	1 288	1 364	1 450	16,09%
Zabierzów	1 276	1 308	1 360	1 424	11,60%
Zielonki	1 474	1 493	1 542	1 611	9,29%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Na terenie Metropolii Krakowskiej w latach 2014-2019 zaobserwowano wzrost podmiotów wpisanych do rejestru na 1 tys. ludności w wieku produkcyjnym. Na przestrzeni analizowanych lat największy wzrost odnotowano w gminach Michałowice, Zabierzów, Liszki i Biskupice.

Tabela 2. Liczba podmiotów na terenie Metropolii Krakowskiej wpisanych do rejestru na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2014-2019

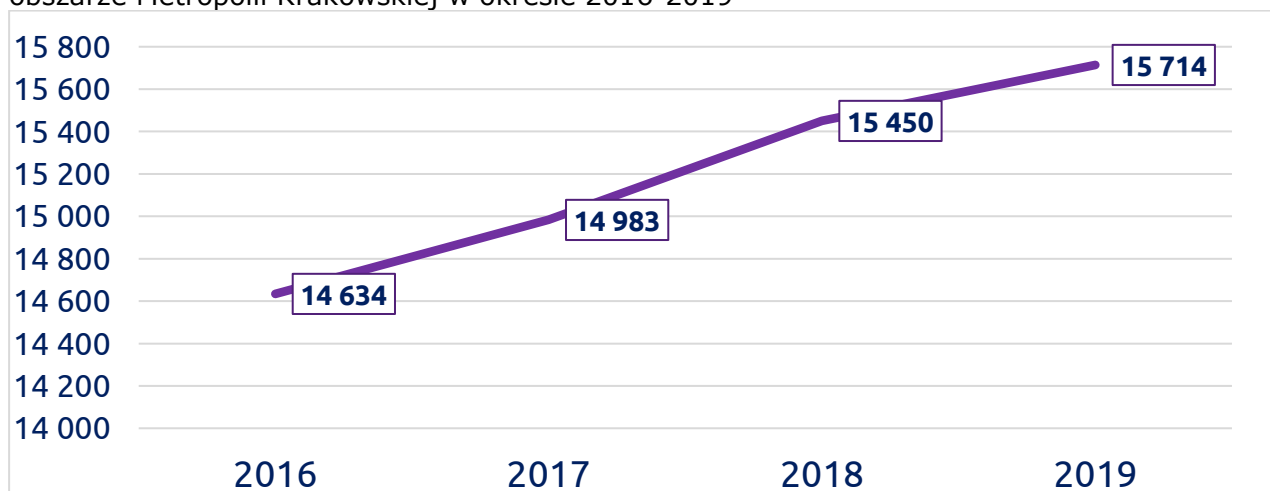
Gmina	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Zmiana w stosunku
-------	------	------	------	------	------	------	-------------------

							do roku bazowego
Biskupice	126,3	129,7	130,7	134,8	144,5	154,5	22,33%
Czernichów	151,3	152,4	154,5	158,0	165,1	173,1	14,41%
Igołomia-Wawrzeńczyce	110,7	114,3	117,0	119,8	125,7	133,6	20,69%
Kocmyrów-Luborzycza	133,9	134,3	134,9	139,3	147,9	161,6	20,69%
Kraków	264,6	276,1	287,4	299,3	305,7	319,0	20,56%
Liszki	157,0	160,1	165,0	174,0	187,2	195,6	24,59%
Michałowice	178,6	184,8	191,9	196,2	212,0	227,9	27,60%
Mogilany	204,3	209,8	211,8	214,0	225,2	239,3	17,13%
Niepołomice	175,0	179,5	182,7	189,5	196,0	206,2	17,83%
Skawina	168,6	173,5	175,3	180,2	186,3	196,7	16,67%
Świątniki Górne	181,7	183,1	185,7	193,2	202,5	214,5	18,05%
Wieliczka	200,9	206,5	209,5	215,9	223,6	232,5	15,73%
Wielka Wieś	194,6	195,6	197,8	206,5	220,1	236,1	21,33%
Zabierzów	189,7	196,2	206,6	213,6	224,0	236,2	24,51%
Zielonki	227,8	235,2	239,8	243,8	253,2	266,0	16,77%
Metropolia Krakowska	2 665,0	2 731,1	2 790,6	2 878,1	3 019,0	3 192,8	19,80%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Innym wskaźnikiem świadczącym o wzroście aktywności gospodarczej i rozwoju gospodarczym Metropolii Krakowskiej, jest łączna liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w latach 2014-2018.

Wykres 1. Łączna liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na obszarze Metropolii Krakowskiej w okresie 2016-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS - dane bazujące na wpisach do rejestru REGON.

Gminy charakteryzujące się relatywnie największym wzrostem zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na obszarze Metropolii Krakowskiej, w okresie 2016-2019 to: Kraków, Wielka Wieś, Skawina,

Kocmyrzów-Luborzyca oraz Zielonki. Spadek nowo powstałych podmiotów gospodarczych zaobserwowano jedynie w gminie Zabierzów (w stosunku do roku 2016).

Na terenie całej Metropolii Krakowskiej nastąpił wzrost o 1 080 nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w okresie 2014-2019.

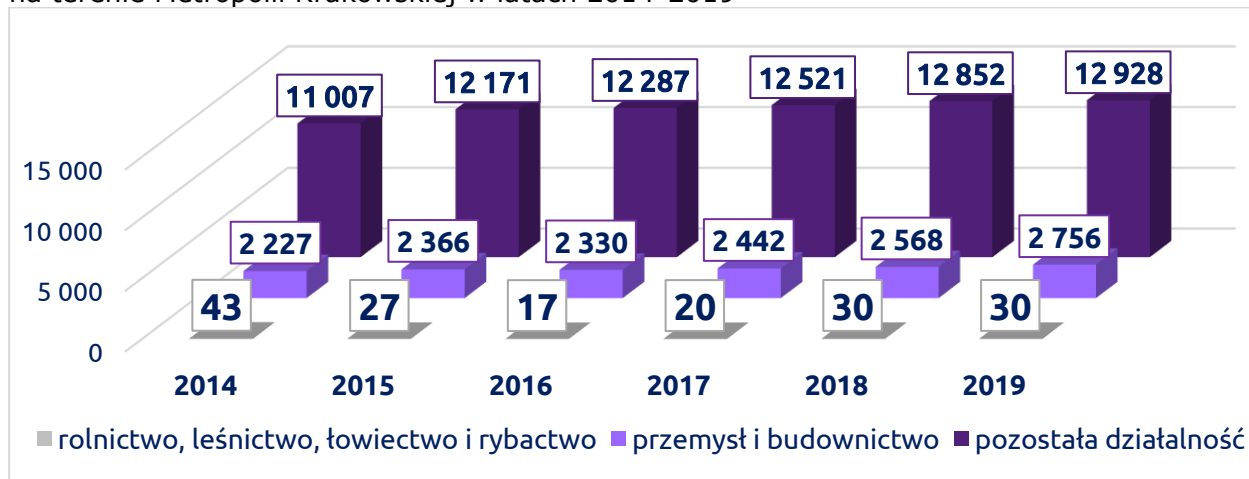
Tabela 3. Nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze na obszarze Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2019

Gmina	ogółem				rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo				przemysł i budownictwo				pozostała działalność			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Biskupice	82	90	108	106	0	0	0	0	23	27	32	33	59	63	76	73
Czernichów	112	155	151	137	0	0	1	1	39	56	40	50	73	99	110	86
Igołomia-Wawrzeńczyce	35	43	45	62	0	1	0	0	10	15	16	16	25	27	29	46
Kocmyrzów-Luborzyca	101	121	147	178	1	0	2	2	21	34	39	52	79	87	106	124
Kraków	11 755	11 898	12 093	12 239	10	13	17	12	1 658	1 683	1 750	1 815	10 087	10 202	10 326	10 412
Liszki	147	182	203	157	1	0	2	0	43	57	56	48	103	125	145	109
Michałowice	131	115	149	151	0	1	2	0	17	18	33	41	114	96	114	110
Mogilany	137	178	191	188	0	0	0	1	33	47	44	57	104	131	147	130
Niepołomice	266	321	297	325	0	1	2	4	63	86	74	84	203	234	221	237
Skawina	386	400	412	471	0	1	1	3	108	116	134	147	278	283	277	321
Świątniki Górne	94	109	123	123	0	0	0	0	28	22	28	37	66	87	95	86
Wieliczka	674	675	751	717	0	2	1	3	173	147	155	186	501	526	595	528
Wielka Wieś	113	155	158	210	0	0	0	0	19	26	34	62	94	129	124	148
Zabierzów	339	287	304	313	3	0	1	1	57	63	71	66	279	224	232	246
Zielonki	262	254	318	337	2	1	1	3	38	45	62	62	222	208	255	272
Metropolia Krakowska - suma	14 634	14 983	15 450	15 714	17	20	30	30	2 330	2 442	2 568	2 756	12 287	12 521	12 852	12 928

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS - dane bazujące na wpisach do rejestru REGON.

W aspekcie ilości nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenie Metropolii Krakowskiej, w latach 2014-2019, w podziale na poszczególne sektory działalności, warty podkreślenia jest wysoki udział przedsiębiorstw przemysłowych i z branży budowlanej (ok. 18% ogółu nowo zarejestrowanych podmiotów w 2019 r.). Podmioty z sektora rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa oraz rybołówstwa stanowią niewielki odsetek nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. W grupie „pozostała działalność” mieści się sektor usług, co świadczy o trwającym intensywnym procesie transformacji gospodarki Metropolii Krakowskiej (ok. 82% ogółu nowo zarejestrowanych podmiotów w 2019 r.).

Wykres 2. Łączna liczba podmiotów nowo zarejestrowanych wg grup sekcji PKD 2007 na terenie Metropolii Krakowskiej w latach 2014-2019

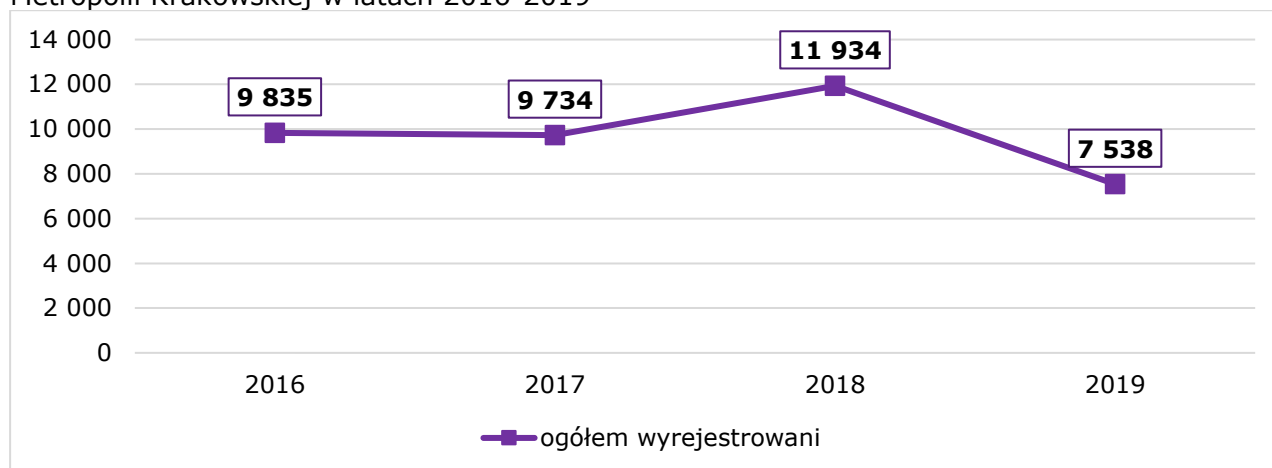

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W 2019 roku, ok. 78% wszystkich nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenie Metropolii Krakowskiej zostało zlokalizowanych w Krakowie. Wśród gmin podkrakowskich, największy przyrost nowych podmiotów odnotowano w Wieliczce i Skawinie – w każdej z nich ilość nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w 2019 roku przekroczyła 450.

W celu jeszcze pełniejszego uchwycenia skali aktywności gospodarczej w Metropolii Krakowskiej, przeanalizowano dane dot. liczby wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych, w porównywalnym okresie. Poziom rejestracji podmiotów gospodarczych netto, kalkulowany jako różnica pomiędzy liczbą nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, a liczbą wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na obszarze Metropolii Krakowskiej w 2019 roku wyniósł 8 179. Wskaźnik rejestracji podmiotów netto powyżej 0, wskazuje na wzrost aktywności gospodarczej w Metropolii Krakowskiej.

Wykres 3. Łączna liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na obszarze Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS - dane bazujące na wpisach do rejestru REGON.

Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych, w okresie 2016-2019 w Metropolii Krakowskiej, znacząco spadła. Jednocześnie liczba nowo zarejestrowanych podmiotów była corocznie wyższa. Najmniejsze różnice w poziomie rejestracji podmiotów gospodarczych netto wystąpiły w 2019 roku w gminach: Igołomia-Wawrzeńczyce (+39), Biskupice (+67) Świątniki Górne (+69) oraz Liszki (+72).

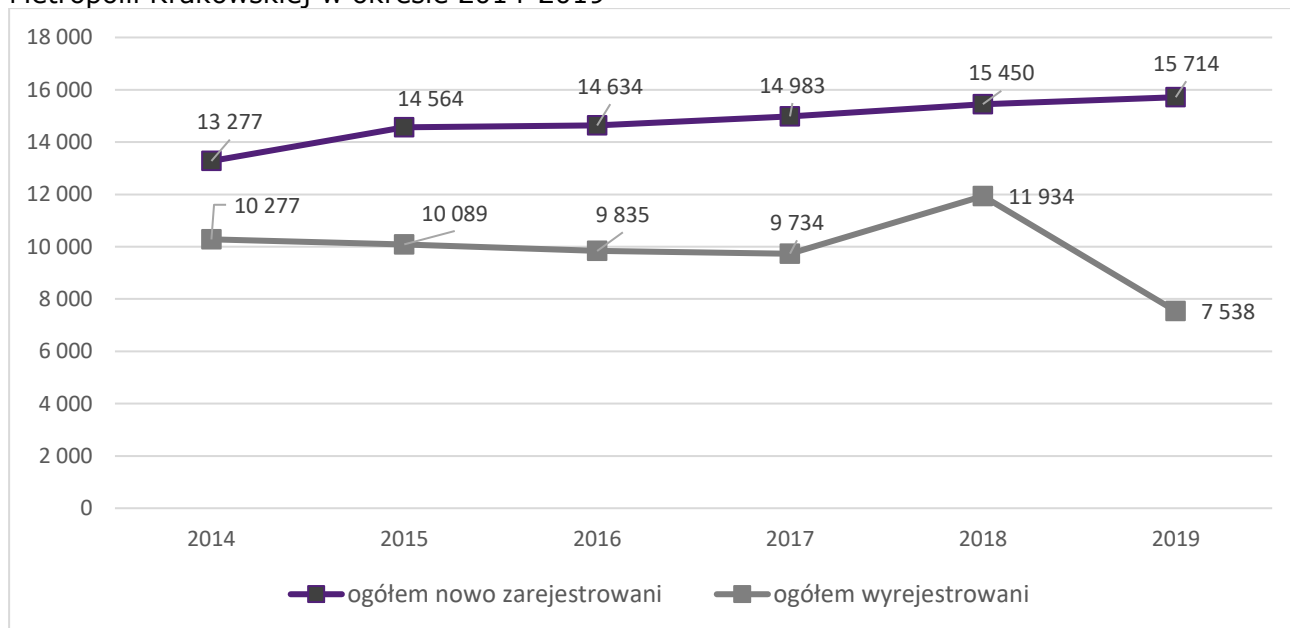
Tabela 4. Wyrejestrowane podmioty gospodarcze na obszarze Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2019 wg gminy

Gmina	ogółem				rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo				przemysł i budownictwo				pozostała działalność			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Biskupice	78	65	47	39	0	0	1	1	16	22	13	6	62	43	33	32
Czernichów	91	115	72	57	0	0	0	0	21	37	31	19	70	78	41	38
Igołomia-Wawrzeńczyce	23	35	21	23	0	0	1	2	2	11	4	6	21	24	16	15
Kocmyrzów-Luborzyca	89	89	72	70	0	0	0	2	24	22	12	24	65	67	60	44
Kraków	7 519	7 507	10 063	5 974	9	11	19	7	1 320	1 281	2 036	917	6 190	6 215	8 008	5 050
Liszki	119	112	82	85	2	0	0	1	40	19	23	27	77	93	59	57
Michałowice	84	83	69	46	0	0	0	0	19	27	14	10	65	56	55	36
Mogilany	128	159	104	77	0	1	0	0	27	38	27	15	101	120	77	62
Niepołomice	214	214	170	145	0	1	0	2	38	48	46	30	176	165	124	113
Skawina	354	313	289	246	1	0	1	0	109	86	82	72	244	227	206	174
Świątniki Górne	78	72	64	54	0	0	0	2	24	23	19	11	54	49	45	41
Wieliczka	550	483	443	370	0	1	3	0	147	113	112	84	403	369	328	286
Wielka Wieś	88	88	67	76	0	0	2	0	17	16	23	11	71	72	42	65
Zabierzów	216	199	173	134	0	1	2	0	46	50	42	24	170	148	129	110
Zielonki	204	200	198	142	0	1	3	3	30	38	28	22	174	161	167	117
Metropolia Krakowska - suma	9 835	9 734	11 934	7 538	12	16	32	20	1 880	1 831	2 512	1 278	7 943	7 887	9 390	6 240

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS - dane bazujące na wpisach do rejestru REGON.

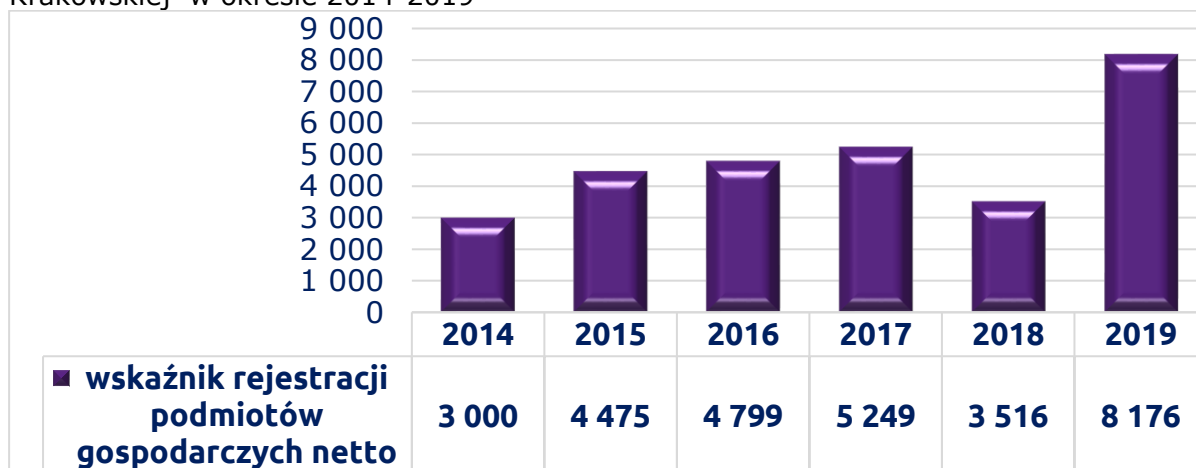
Na poniższym wykresie przedstawiono liczbę rejestracji oraz wyrejestrowań na podstawie których można obliczyć wskaźnik rejestracji podmiotów gospodarczych netto na obszarze Metropolii Krakowskiej (zaprezentowany na Wykresie 5). W okresie 2014-2019 wskaźnik rejestracji podmiotów gospodarczych netto osiągał wartość powyżej 0. Warto zauważyć, że w 2019 roku wskaźnik ten wyniósł 8176, co można zinterpretować jako znaczący wzrost dynamiki aktywności gospodarczej Metropolii Krakowskiej w tym okresie.

Wykres 4. Liczba rejestracji i wyrejestrowań podmiotów gospodarczych na obszarze Metropolii Krakowskiej w okresie 2014-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS - dane bazujące na wpisach do rejestru REGON.

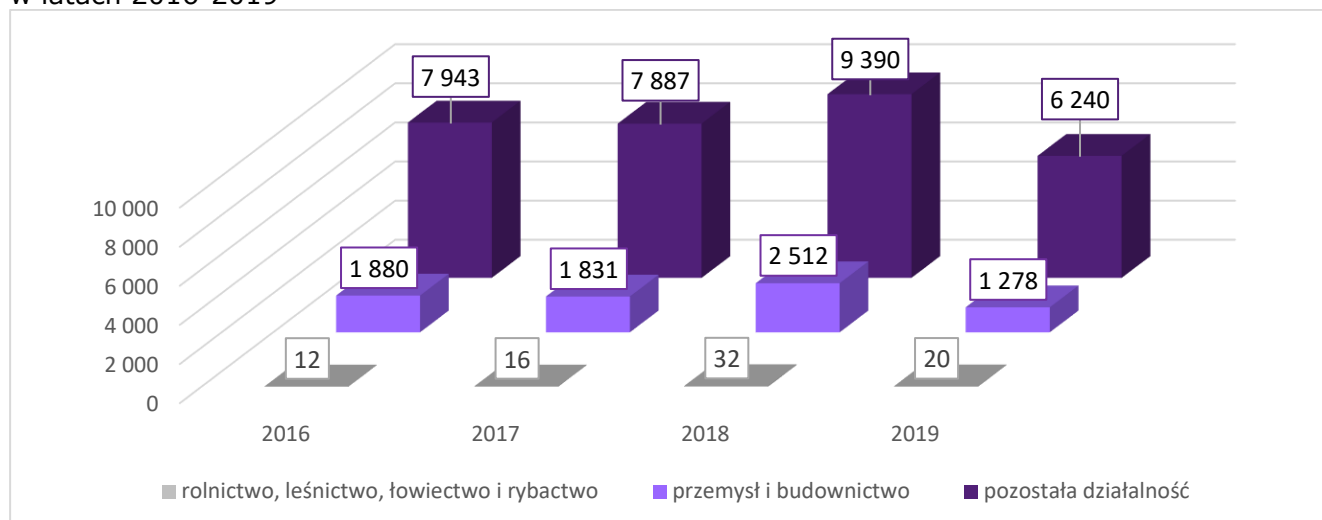
Wykres 5. Wskaźnik rejestracji podmiotów gospodarczych netto na obszarze Metropolii Krakowskiej w okresie 2014-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS - dane bazujące na wpisach do rejestru REGON.

W 2019 roku, spośród wszystkich wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych, 17% pochodziło z sektora przemysłu oraz budownictwa, a 83% z sektora „pozostała działalność”.

Wykres 6. Wyrejestrowane podmioty gospodarcze na obszarze Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W zakresie klas, na terenie Metropolii Krakowskiej dominują podmioty zatrudniające do 9 pracowników, stanowiąc 96% ogółu podmiotów. W tego typu firmach najwięcej osób zatrudnionych jest w Krakowie, Wieliczce oraz Skawinie. Najmniejsza liczba pracowników zatrudnionych jest w podmiotach zatrudniających od 250 - 999 osób. Takie podmioty znajdują się w gminie Kraków, Liszki, Niepołomice, Skawina, Wieliczka, Wielka Wieś, Zabierzów i Zielonki. Jedynie w trzech gminach Metropolii Krakowskiej znajdują się podmioty zatrudniające powyżej 1000 osób – Kraków, Skawina i Zabierzów.

Tabela 5. Liczba podmiotów gospodarczych wg klas wielkości na terenie Metropolii Krakowskiej w latach 2018 i 2019

Gmina	Liczba zatrudnionych pracowników											
	ogółem		0 - 9		10 - 49		50 - 249		250 - 999		1000 i więcej	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019
Biskupice	932	998	903	967	28	30	1	1	0	0	0	0
Czernichów	1 517	1 594	1 479	1 557	33	33	5	4	0	0	0	0
Igołomia-Wawrzeńczyce	595	624	572	600	20	21	3	3	0	0	0	0
Kocmyrzów-Luborzyca	1 449	1 592	1 410	1 553	38	38	1	1	0	0	0	0
Kraków	140 500	146 919	135 088	141 620	4 384	4 283	841	830	152	151	35	35
Liszki	1 991	2 076	1 925	2 004	54	59	11	12	1	1	0	0
Michałowice	1 394	1 522	1 365	1 489	27	31	2	2	0	0	0	0
Mogilany	1 965	2 107	1 905	2 049	55	54	5	4	0	0	0	0
Niepołomice	3 453	3 677	3 281	3 514	138	131	29	27	5	5	0	0
Skawina	4 976	5 210	4 776	5 018	158	151	32	31	9	9	1	1
Świątniki Górne	1 290	1 373	1 245	1 333	39	36	6	4	0	0	0	0
Wieliczka	8 123	8 551	7 883	8 303	200	207	37	38	3	3	0	0
Wielka Wieś	1 685	1 845	1 625	1 787	53	50	5	6	2	2	0	0
Zabierzów	3 605	3 803	3 432	3 638	143	138	26	23	3	3	1	1
Zielonki	3 482	3 721	3 392	3 631	80	81	9	8	1	1	0	0
SUMA	176 957	185 612	170 281	179 063	5 450	5 343	1 013	994	176	175	37	37

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Zgodnie z podziałem Polskiej Klasyfikacji Działalności, w 2019 roku na terenie Metropolii Krakowskiej najwięcej podmiotów działało:

- w sekcji G⁷ (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle) - 36 175 podmiotów, z czego 76% podmiotów znajdowało się w Krakowie;
- w z sekcji M (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) - 26 304 podmioty, z czego 84% znajdowało się w Krakowie.

Najmniej podmiotów w Metropolii Krakowskiej działało w sekcjach B (górnictwo i wydobywanie) oraz U (organizacje i zespoły eksterytorialne).

⁷ Sekcja G obejmuje: sprzedaż hurtową i detaliczną (tj. sprzedaż niewymagającą przetworzenia) wszystkich rodzajów towarów; świadczenie usług związanych ze sprzedażą towarów; naprawy pojazdów samochodowych i motocykli. Sprzedaż hurtowa i detaliczna są końcowymi etapami dystrybucji towarów. Sekcja dzieli się na 3 działy: dział 45 - Handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi; naprawa pojazdów samochodowych; dział 46 - Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi i motocyklami; dział 47 - Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi.

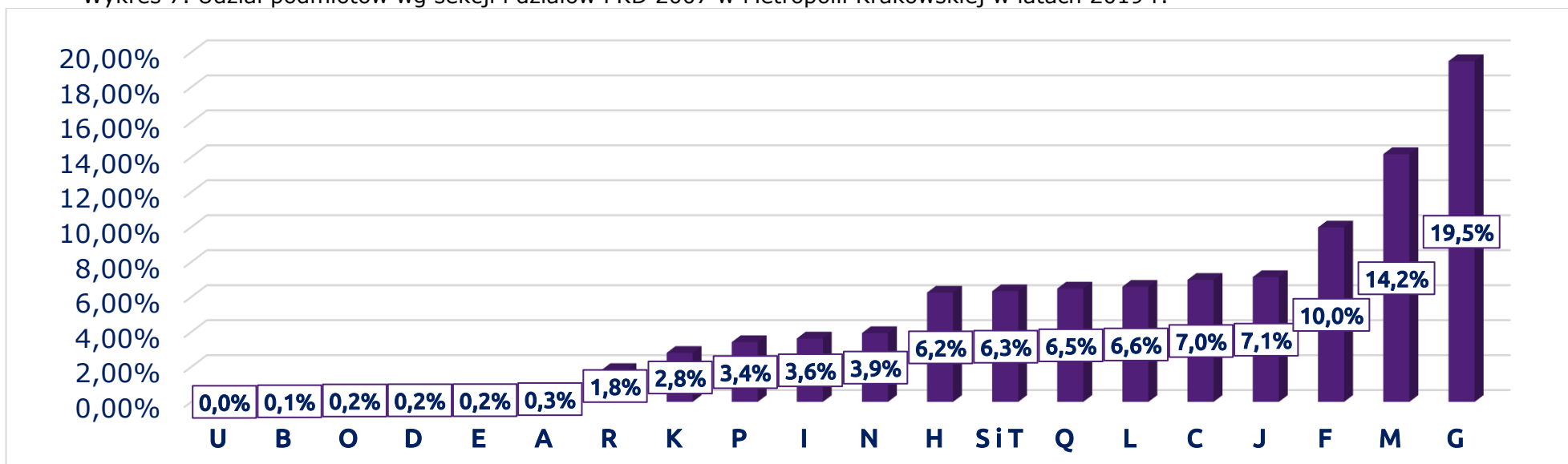
Tabela 6. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007 w Metropolii Krakowskiej w 2019 roku.

Specjalizacje PKD 2007	Czernichów	Igołomia- Wawrzyniżyce	Kocmyrzów- Luborzyca	Liszki	Michałowice	Mogilany	Skawina	Świątyni Górne	Wielka Wieś	Zabierzów	Zielonki	Biskupice	Niepołomice	Wieliczka	Kraków	SUMA Metropolia Krakowska
A. Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	29	28	12	22	7	18	28	10	10	32	24	5	38	21	316	600
B. Górnictwo i wydobywanie	0	3	0	0	1	3	1	0	2	8	1	1	5	9	107	141
C. Przetwórstwo przemysłowe	177	44	110	237	122	222	585	276	146	383	252	76	353	777	9 193	12 953
D. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	0	1	0	3	1	4	0	0	6	3	1	3	4	321	347
E. Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	4	2	6	11	8	5	20	3	6	15	9	2	8	11	261	371
F. Budownictwo	297	82	273	347	177	295	919	188	248	425	389	175	508	1 222	12 972	18 517
G. Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	391	172	382	444	314	485	1 261	356	390	777	728	249	844	1 979	27 403	36 175
H. Transport i gospodarka magazynowa	108	78	143	178	85	136	333	65	125	309	240	131	248	588	8 831	11 598
I. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	49	21	51	85	44	54	158	29	71	108	137	30	101	255	5 539	6 732
J. Informacja i komunikacja	62	9	59	76	85	108	196	61	117	203	265	31	174	395	11 406	13 247
K. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	35	7	34	45	55	33	111	21	40	78	100	16	77	221	4326	5 199
L. Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	18	7	23	32	50	74	224	16	51	108	211	7	146	316	10 941	12 224
M. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	113	39	147	180	207	241	402	115	271	530	548	75	350	1 001	22 085	26 304
N. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	43	14	54	74	56	75	164	27	61	141	144	42	111	333	5 961	7 300
O. Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	16	11	14	12	9	7	18	7	11	21	12	6	13	30	125	312
P. Edukacja	55	14	31	65	55	56	159	52	74	132	113	25	139	290	5 082	6 342
Q. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	47	27	102	89	114	124	185	40	98	178	299	33	200	411	10 088	12 035

R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	27	14	32	45	31	32	84	18	25	83	48	16	86	154	2 688	3 383
S i T. Pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	123	52	118	134	99	138	357	89	99	266	197	77	271	532	9 194	11 746
U. Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13	13
Ogółem	1 594	624	1 592	2 076	1 522	2 107	5 210	1 373	1 845	3 803	3 721	998	3 677	8 551	146 919	185 612

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 7. Udział podmiotów wg sekcji i działów PKD 2007 w Metropolii Krakowskiej w latach 2019 r.

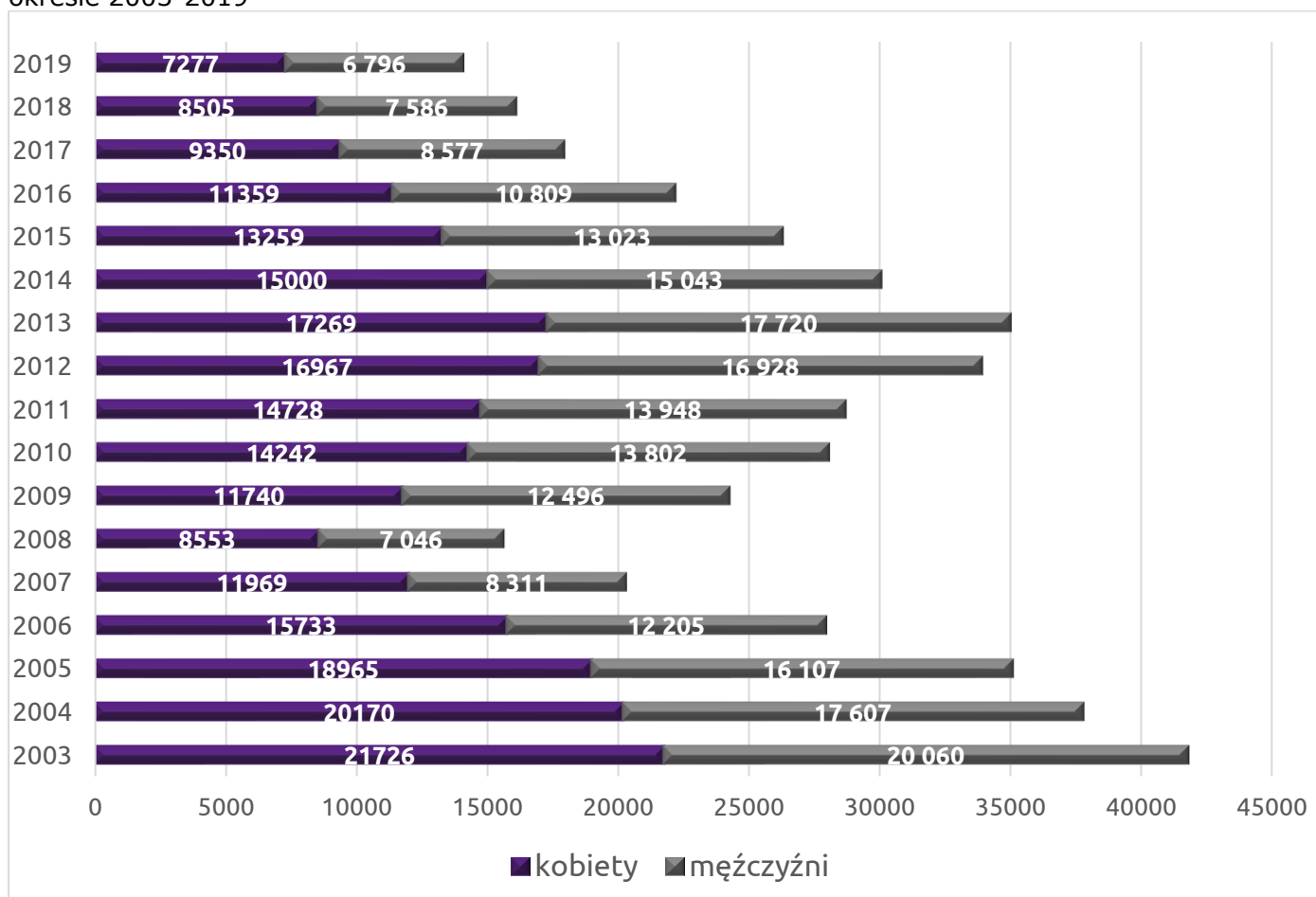

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Rynek pracy

W okresie 2003-2019 rynek pracy w Polsce oraz województwie małopolskim uległ transformacji i wielu przemianom. Wraz z rozwojem gospodarczym, napływem bezpośrednich inwestycji zagranicznych oraz otwarciem się granic dla znaczącej emigracji zarobkowej, liczba zarejestrowanych bezrobotnych na terenie Metropolii Krakowskiej spadła z ok. 42 tys. do 12 tys. osób. Na zmiany na rynku pracy miały wpływ dwa czynniki: wstąpienia Polski do UE (2004) oraz kryzysu gospodarczy (2008-2009). Od 2013 roku liczba bezrobotnych, zarówno kobiet jak i mężczyzn z roku na rok sukcesywnie spada.

Wykres 8. Bezrobotni zarejestrowani wg płci na obszarze Metropolii Krakowskiej w okresie 2003-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2016-2019, największy spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano w gminach: Kraków, Wieliczka, Skawina oraz Zabierzów. Średni spadek liczby bezrobotnych dla całej Metropolii Krakowskiej wyniósł w analizowanym okresie 43%.

Tabela 7. Bezrobotni zarejestrowani w poszczególnych gminach Metropolii Krakowskiej w okresie 2016-2019

Gmina	2016	2017	2018	2019	Spadek pomiędzy 2016 a 2019 rokiem
Biskupice	234	191	193	156	78
Czernichów	290	232	237	205	85
Igołomia-Wawrzeńczyce	89	64	70	65	24
Kocmyrzów-Luborzyca	256	233	217	202	54
Kraków	16 213	12 959	11 467	9 899	6 314
Liszki	349	283	251	222	127
Michałowice	141	126	127	112	29
Mogilany	317	271	252	222	95
Niepołomice	536	396	367	391	145
Skawina	1 119	899	793	759	360
Świątniki Górne	209	204	184	168	41
Wieliczka	1 379	1 152	1 128	1 013	366
Wielka Wieś	174	165	144	134	40
Zabierzów	552	517	431	329	223
Zielonki	310	235	230	196	114

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych (<https://bd.l.stat.gov.pl>).

Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego w poszczególnych gminach Metropolii Krakowskiej jest na poziomie bezrobocia naturalnego, co w praktyce oznacza zapotrzebowanie na zasoby ludzkie w przemyśle, budownictwie oraz usługach⁸. W 2019 r. w Krakowie wskaźnik wyniósł 2,0% i spadł w przeciągu ostatnich czterech lat o 1,5 pp. Gminy, w których wskaźnik bezrobocia rejestrowanego wynosi poniżej 2,0% to: Igołomia-Wawrzeńczyce, Michałowice, Zielonki oraz Wielka Wieś. Bezrobocie rejestrowane na poziomie ok. 3,0% i wyższym występuje w gminach: Skawina oraz Wieliczka.

Tabela 8. Ogólny wskaźnik bezrobocia rejestrowanego w poszczególnych gminach Metropolii Krakowskiej w okresie 2016-2019

Gmina	2016	2017	2018	2019	Zmiana w stosunku do roku bazowego
Biskupice	3,7	3,0	3,0	2,4	-1,3
Czernichów	3,2	2,5	2,6	2,2	-1
Igołomia-Wawrzeńczyce	1,8	1,3	1,5	1,4	-0,4

⁸ Rzeczywista i obecnie istniejąca stopa bezrobocia równa się z naturalną stopą bezrobocia w momencie, gdy okres poszukiwania pracy zachodzi w krótkim czasie, a pracodawcy mają możliwość zatrudnienia w stosunkowo odpowiednim czasie, bez opóźnień.

Kocmyrzów-Luborzyca	2,7	2,4	2,2	2,1	-0,6
Kraków	3,5	2,8	2,4*	2,0*	-1,5
Liszki	3,3	2,7	2,4	2,1	-1,2
Michałowice	2,2	1,9	1,9	1,7	-0,5
Mogilany	3,7	3,1	2,9	2,5	-1,2
Niepołomice	3,1	2,3	2,1	2,2	-0,9
Skawina	4,1	3,3	3,0	2,9	-1,2
Świątniki Górne	3,3	3,2	2,9	2,6	-0,7
Wieliczka	3,9	3,2	3,1	2,8	-1,1
Wielka Wieś	2,4	2,2	1,9	1,7	-0,7
Zabierzów	3,5	3,2	2,7	2,0	-1,5
Zielonki	2,3	1,7	1,7	1,4	-0,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

* Źródło: Biuletyn statystyczny miasta Krakowa IV kwartał 2019 r., Urząd Statystyczny w Krakowie, 2020 r.

Analizując sytuację mężczyzn na rynku pracy w Metropolii Krakowskiej (wskaźnik bezrobocia rejestrowanego w okresie 2016-2019) można stwierdzić, że luka pomiędzy popytem a podażą na pracę jest nawet mniejsza od stopy bezrobocia naturalnego, co świadczy o dużym zapotrzebowaniu na pracowników. Gminami w Metropolii Krakowskiej, w której stopa bezrobocia rejestrowanego wśród mężczyzn jest wyższa od średniej stopy bezrobocia rejestrowanego jest Wielka Wieś i Kraków. W pozostałych gminach analizowany wskaźnik, w odniesieniu do mężczyzn jest jeszcze niższy niż w przypadku wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych osób.

Tabela 9. Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego wśród mężczyzn w poszczególnych gminach Metropolii Krakowskiej w okresie 2016-2019

Gminy	2016	2017	2018	2019	Zmiana w stosunku do roku bazowego
Biskupice	2,9	2,4	2,0	2,1	-0,8
Czernichów	3,1	2,4	2,6	2,1	-1
Igołomia-Wawrzeńczyce	1,6	1,1	1,2	1,0	-0,6
Kocmyrzów-Luborzyca	2,6	2,1	2,1	1,8	-0,8
Kraków	3,4	2,7	2,4	2,1	-1,3
Liszki	2,8	2,3	1,9	1,8	-1
Michałowice	2,1	1,9	1,8	1,5	-0,6
Mogilany	3,4	2,8	2,4	2,1	-1,3
Niepołomice	2,4	1,7	1,5	1,6	-0,8
Skawina	3,9	2,9	2,4	2,5	-1,4

Świątniki Górne	3,3	3,0	2,8	2,4	-0,9
Wieliczka	3,4	2,9	2,7	2,5	-0,9
Wielka Wieś	2,3	1,9	2,0	1,9	-0,4
Zabierzów	3,3	3,0	2,3	1,8	-1,5
Zielonki	2,0	1,5	1,5	1,2	-0,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych (<https://bdl.stat.gov.pl>).

Sytuacja na rynku pracy oraz poziom aktywności zawodowej kobiet w Metropolii Krakowskiej w ostatnich czterech latach uległy poprawie. Gminy, w których wskaźnik bezrobocia rejestrowanego wśród kobiet jest powyżej 3,0% to Skawina (3,3%) i Wieliczka (3,1%). Gminy, gdzie wskaźnik bezrobocia rejestrowanego wśród kobiet spadł w 2019 roku poniżej 2,0% to: Igołomia-Wawrzeńczyce, Michałowice, Wielka Wieś oraz Zielonki.

Tabela 10. Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego wśród kobiet w poszczególnych gminach Metropolii Krakowskiej w okresie 2016-2019

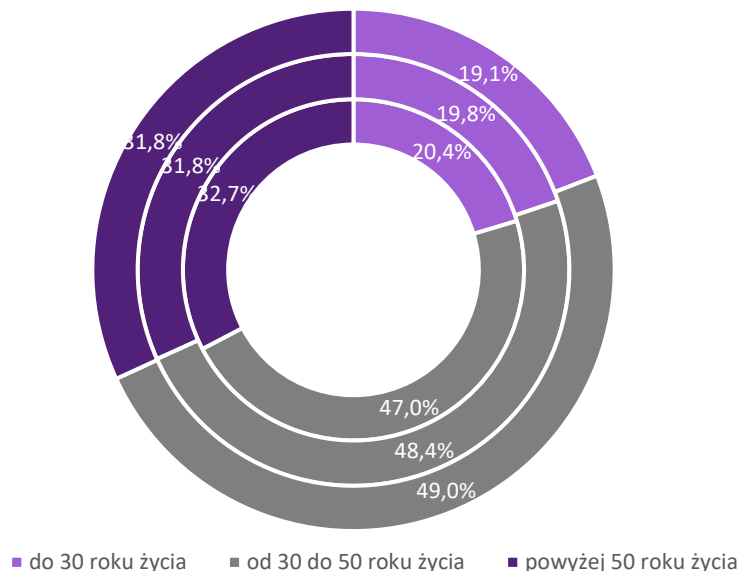
Gminy	2016	2017	2018	2019	Zmiana w stosunku do roku bazowego
Biskupice	4,6	3,7	4,1	2,7	-1,9
Czernichów	3,3	2,6	2,6	2,4	-0,9
Igołomia-Wawrzeńczyce	2,1	1,6	1,8	1,9	-0,2
Kocmyrzów-Luborzyca	2,7	2,8	2,3	2,3	-0,4
Kraków	3,6	2,9	2,6	2,2	-1,4
Liszki	3,8	3,1	2,8	2,4	-1,4
Michałowice	2,4	2,0	2,1	1,8	-0,6
Mogilany	4,0	3,5	3,4	3,0	-1
Niepołomice	3,9	2,8	2,7	2,8	-1,1
Skawina	4,4	3,8	3,6	3,3	-1,1
Świątniki Górne	3,2	3,4	3,0	2,9	-0,3
Wieliczka	4,3	3,5	3,5	3,1	-1,2
Wielka Wieś	2,5	2,5	1,7	1,6	-0,9
Zabierzów	3,6	3,5	3,1	2,3	-1,3
Zielonki	2,6	2,0	1,9	1,6	-1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych (<https://bdl.stat.gov.pl>).

Największy udział w ogóle bezrobotnych na obszarze Metropolii Krakowskiej, stanowią osoby w wieku 30-50 lat. W latach 2017-2019 osoby w tym wieku stanowiły 47-48% ogółu osób bezrobotnych. Warty podkreślenia jest fakt, że udział osób młodych (do 30 roku życia) w ogóle osób bezrobotnych na obszarze Metropolii Krakowskiej w latach 2017-2019 wynosi jedynie ok. 20%.

Co więcej, w latach 2016-2019 we wszystkich gminach Metropolii Krakowskiej nastąpił spadek liczby osób bezrobotnych w wieku do 30 roku życia. Największe procentowe spadki odnotowano w gminach: Czernichów, Kraków, Liszki, Niepołomice, Skawina oraz Zielonki.

Wykres 9. Struktura wiekowa osób bezrobotnych na obszarze Metropolii Krakowskiej w latach 2017 (wewnętrzna część) -2018 (zewnętrzna część)-2019 (najbardziej zewnętrzna część)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych (<https://bdl.stat.gov.pl>).

Tabela 11. Osoby bezrobotne w wieku do 30 lat w poszczególnych gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2019

Gminy	2016	2017	2018	2019	Zmiana w stosunku do roku bazowego
Biskupice	67	54	53	38	-29
Czernichów	95	62	62	47	-48
Igołomia-Wawrzeńczyce	42	33	33	28	-14
Kocmyrów-Luborzyca	76	80	63	50	-26
Kraków	3 292	2 425	2 054	1 765	-1527
Liszki	111	79	67	54	-57
Michałowice	52	40	44	37	-15
Mogilany	86	63	67	57	-29
Niepołomice	124	80	80	82	-42
Skawina	290	218	182	162	-128
Świątniki Górne	44	46	36	30	-14
Wieliczka	326	257	247	212	-114
Wielka Wieś	48	45	37	31	-17
Zabierzów	118	118	106	58	-60
Zielonki	90	51	59	41	-49

Razem	4 861	3 651	3 190	2 692	-2 169
--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	---------------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W stosunku do roku bazowego największy spadek osób bezrobotnych w wieku do 30 lat odnotowano w Krakowie, Skawinie oraz Wieliczce. Łączna liczba osób bezrobotnych w tej kategorii wiekowej we wszystkich gminach Metropolii Krakowskiej spadła z 4 861 do 2 692, co stanowi spadek o ok. 45%. Z kolei najliczniejszą liczbę osób bezrobotnych w wieku od 30 do 50 lat zaobserwowano w Krakowie, Wieliczce, Skawinie oraz w Niepołomicach. Łączna liczba osób bezrobotnych w tej kategorii wiekowej we wszystkich gminach Metropolii Krakowskiej spadła z 10 017 do 6 899, co stanowi spadek o ok. 31%.

Tabela 12. Osoby bezrobotne w wieku od 30 do 50 lat w poszczególnych gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2019

Gminy	2016	2017	2018	2019	Zmian w stosunku do roku bazowego
Biskupice	96	80	89	72	-24
Czernichów	120	99	120	101	-19
Igołomia-Wawrzeńczyce	33	19	29	24	-9
Kocmyrzów-Luborzyca	107	94	97	100	-7
Kraków	7 453	6 215	5 711	4 928	-2525
Liszki	148	129	119	113	-35
Michałowice	48	58	48	45	-3
Mogilany	141	124	105	102	-39
Niepołomice	259	195	170	198	-61
Skawina	469	397	353	358	-111
Świątniki Górne	91	89	93	86	-5
Wieliczka	594	492	505	460	-134
Wielka Wieś	77	77	62	59	-18
Zabierzów	236	236	183	154	-82
Zielonki	145	115	105	99	-46
Razem	10 017	8 419	7 789	6 899	-3 118

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych (<https://bdl.stat.gov.pl>).

Zdecydowany spadek poziomu bezrobocia można zaobserwować również wśród osób, które są najbliższe wieku emerytalnego tj. osób 50+. Łączna liczba osób bezrobotnych w tej kategorii wiekowej we wszystkich gminach Metropolii Krakowskiej spadła z 7 290 do 4 482, co stanowi spadek o ok. 39%. W Krakowie liczba osób bezrobotnych w wieku powyżej 50 r.ż. spadła z 5 468 do 3 206, co stanowi spadek o ok. 41%. Inne gminy, w których liczba osób w

wieku powyżej 50 lat spadła o ponad 30% w latach 2016-2019 to: Liszki, Mogilany, Skawina, Świątniki Górne oraz Zabierzów. Zaprezentowane wyniki mogą być rezultatem skutecznie prowadzonych działań zmierzających do aktywizacji najstarszej grupy bezrobotnych, jednakże dużo bardziej prawdopodobne jest, że potwierdzają one występowanie znacznego zapotrzebowania na pracowników na lokalnym rynku pracy.

Tabela 13. Osoby bezrobotne w wieku powyżej 50 lat w poszczególnych gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2019

Gmina	2016	2017	2018	2019	Zmian w stosunku do roku bazowego
Biskupice	71	57	51	46	-25
Czernichów	75	71	55	57	-18
Igołomia-Wawrzeńczyce	14	12	8	13	-1
Kocmyrzów-Luborzyca	73	59	57	52	-21
Kraków	5 468	4 319	3 702	3 206	-2262
Liszki	90	75	65	55	-35
Michałowice	41	28	35	30	-11
Mogilany	90	84	80	63	-27
Niepołomice	153	121	117	111	-42
Skawina	360	284	258	239	-121
Świątniki Górne	74	69	55	52	-22
Wieliczka	459	403	376	341	-118
Wielka Wieś	49	43	45	44	-5
Zabierzów	198	163	142	117	-81
Zielonki	75	69	66	56	-19
Razem	7 290	5 857	5 112	4 482	-2 808

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych (<https://bdl.stat.gov.pl>).

Bardzo ważnym wskaźnikiem obrazującym sytuację na rynku pracy, często skorelowanym z sytuacją społeczną danego regionu, jest wskaźnik długotrwałego bezrobocia. Wskaźnik ten obrazuje stosunek liczby osób długotrwanie bezrobotnych (powyżej 12 miesięcy) do całkowitej liczby bezrobotnych. Na obszarze Metropolii Krakowskiej, w okresie 2016-2019 aż w 8 gminach wskaźnik długotrwałego bezrobocia uległ zmniejszeniu, co oznacza zwiększenie aktywności zawodowej osób, które od dłuższego czasu były nieaktywne zawodowo.

Efekt ten należy przypisać znacznej poprawie sytuacji na rynku pracy, której jednym z elementów mogła być poprawa warunków pracy skłaniająca do jej

podjęcia osób, które do tej pory pozostawały bez niej z wyboru. W pozostałych gminach wskaźnik nie zmienił się lub uległ niewielkiemu wzrostowi, co jednak nie zmienia faktu, że sytuacja na rynku pracy w Metropolii Krakowskiej poprawiła się.

Tabela 14. Wskaźnik długotrwałego bezrobocia (stosunek liczby osób długotrwale bezrobotnych do całkowitej liczby bezrobotnych) na obszarze Metropolii Krakowskiej w okresie 2016-2019

Gminy	2016	2017	2018	2019
Biskupice	42%	42%	38%	46%
Czernichów	45%	48%	47%	47%
Igołomia-Wawrzeńczyce	35%	28%	36%	48%
Kocmyrzów-Luborzyca	53%	52%	50%	48%
Kraków	56%	53%	51%	46%
Liszki	45%	54%	50%	48%
Michałowice	42%	38%	47%	43%
Mogilany	55%	51%	48%	51%
Niepołomice	43%	47%	40%	40%
Skawina	47%	53%	49%	46%
Świątniki Górne	48%	51%	52%	46%
Wieliczka	47%	49%	49%	52%
Wielka Wieś	45%	50%	55%	46%
Zabierzów	54%	52%	54%	56%
Zielonki	44%	55%	47%	40%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W latach 2016-2019 Kraków skupiał ponad 80% pracujących Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego (82,9% w 2018 r.). W skali województwa pracujący w Krakowie stanowili ponad 40% omawianej zbiorowości (42,7% w 2018 r.). W końcu 2018 r. pracujący w pozostałych gminach najliczniej skupieni byli w gminie Skawina (3,7% pracujących w obszarze metropolitalnym), Niepołomice (2,7%), Wieliczka i Zabierzów (po 2,6%). Analizując powyższe dane należy mieć na uwadze, że dotyczą one wyłącznie bezrobocia rejestrowanego, przez co mogą nie w pełni oddawać rzeczywistego poziomu bezrobocia. Wykorzystanie danych o bezrobociu rejestrowanym do kalkulacji wskaźników prowadzi do nieznacznego zaniżenia uzyskanych wyników, co wynika m.in. z faktu, że nie wszystkie osoby pozostające bez pracy rejestrują się jako bezrobotne. Co więcej, z oczywistych względów, w przeanalizowanych danych nie zostały uwzględnione informacje o tzw. szarej strefie⁹.

⁹ W związku z trudnością szacowania szarej strefy, instytucje, zarówno polskie (GUS) jak i międzynarodowe (Komisja Europejska, OECD), do szarej gospodarki zaliczają tylko pracę nierejestrowaną. Poza obszarem ich zainteresowania znajduje się zatem działalność przestępcza zwana niekiedy czarną strefą. Główny Urząd Statystyczny do pracy nierejestrowanej zalicza: pracę najemną wykonywaną bez nawiązania jakiegokolwiek

Dochody i wydatki

Sytuacja materialna gospodarstw domowych w województwie małopolskim poprawia się - przeciętny miesięczny **dochód rozporządzalny** na 1 osobę w 2018 roku wyniósł 1 627,85 zł i był wyższy o 9,1% niż przed rokiem. Jednocześnie był on niższy o 65,61 zł niż średnia dla Polski (1 693,46 zł). W strukturze dochodu rozporządzalnego gospodarstw domowych dominowały dochody z pracy najemnej. Stanowiły one 54,0% dochodów ogółem (w kraju 52,6%) i w skali roku ich udział zmniejszył się o 0,8 p. proc. Drugim co do wielkości źródłem dochodów gospodarstw domowych były dochody ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pozostałych świadczeń społecznych, w tym ze świadczenia wychowawczego „Rodzina 500+”. Udział tych dochodów w województwie małopolskim nieco spadł i wyniósł 30,0% (w kraju pozostał na poziomie sprzed roku i wyniósł 31,2%).

Z kolei przeciętny miesięczny **dochód do dyspozycji**, wyniósł w 2018 r. w województwie małopolskim 1598,05 zł (w kraju 1643,14 zł) i na przestrzeni roku wzrósł o 9,4% (w kraju o 6,1%)¹⁰.

Przeciętne miesięczne **wydatki** ponoszone przez 1 osobę w województwie małopolskim były niższe niż statystycznego Polaka. W 2018 r. ich poziom w przeliczeniu na 1 osobę w gospodarstwach domowych wynosił 1017,42 zł (w kraju 1186,86 zł). Były to głównie wydatki na towary i usługi konsumpcyjne – 987,62 zł (w kraju 1136,54 zł). Gospodarstwa domowe w województwie małopolskim w 2018 r. przeznaczyły 97,1% wszystkich swoich wydatków na cele konsumpcyjne.

W porównaniu z 2017 r. w województwie małopolskim jak i kraju odnotowano nieznaczny wzrost (o około 11 zł) kwoty przeciętnych miesięcznych wydatków w gospodarstwach domowych na 1 osobę. W strukturze wydatków gospodarstw domowych dominowały wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe, które stanowiły 26,9% (w kraju 24,8%), a udział zwiększył się o 0,9 p. proc. w stosunku do 2017 r. Na drugim miejscu znalazły się opłaty mieszkaniowe (tj. czynsz, opał, energia elektryczna i ciepła, gaz) – 21,0% wydatków ogółem (w kraju 18,3%), tj. o 0,9 p. proc. mniej niż rok wcześniej¹¹.

pisemnej umowy między pracodawcą a pracownikiem (umowy o pracę, umowy-zlecenia, umowy o dzieło lub jakiegokolwiek innej umowy pisemnej bez względu na sektor własności, również u osób fizycznych i w indywidualnych gospodarstwach rolnych), nieopodatkowaną pracę na własny rachunek. Źródło: <https://rynekpracy.pl/slownik/szara-strefa>

¹⁰ Budżety gospodarstw domowych w województwie małopolskim w 2018 r. – informacje sygnałowe, Urząd Statystyczny w Krakowie, Małopolski Ośrodek Badań Regionalnych Dział Opracowań Regionalnych, Kraków, 2019

¹¹ Budżety gospodarstw domowych w województwie małopolskim w 2018 r. – informacje sygnałowe, Urząd Statystyczny w Krakowie, Małopolski Ośrodek Badań Regionalnych Dział Opracowań Regionalnych, Kraków, 2019,

Eksport i import

W 2018 r. wartość towarów i usług wysłanych z Polski wyniosła 219,18 mld euro. Oznacza to wzrost w skali roku o ponad 16,5 mld euro. Wzrost nastąpił także w wartości wysyłanych towarów i usług z Małopolski – po raz pierwszy przekroczył on barierę 10 mld euro (10,11 mld euro), tym samym region plasuje się na 6. miejscu, generując 4,6% krajowego eksportu. Dynamika wartości eksportu dla Małopolski wyniosła 5,7%. Podczas gdy 2018 r. średnia dla Polski spadła w stosunku do roku wcześniejszego i była na poziomie nieco ponad 8%. Najważniejsze produkty eksportowe Małopolski pochodzą z sektorów: elektromaszynowego, motoryzacyjnego i chemicznego. W Małopolsce w 2018 roku działało 3921 firm prowadzących działalność eksportową (4 miejsce w kraju).

Wartość towarów importowanych z Polski w 2018 r. przewyższyła eksport po raz pierwszy od 2014 r. W poprzednim latach saldo eksport/import było dodatnie. Import w skali kraju przekroczył poziom 220 mld euro (220,98 mld euro). W 2018 roku wzrost wartości eksportu w Polsce osiągnął 8,2%. Stanowi to lekkie spowolnienie względem 2017 r. (12,2%) i powrót do dynamiki z lat 2014–2015. Również w województwie małopolskim wzrost wartości eksportu wyhamował, osiągając poziom 5,7% względem 8,2% w 2017 r. Widać również spadek tempa wzrostu importu w Polsce i Małopolsce. Utrzymuje się on na poziomie około 10%, osiągając w skali kraju 11%, a w przypadku województwa małopolskiego 9,4%.

W latach 2017–2018 **wartość eksportu** per capita w województwie małopolskim wynosiła 3 tys. euro. Jest to wynik w dużej mierze zależny od wzrastającej liczby ludności zamieszkującej region w stosunku do wartości eksportu. Średnia dla Polski to 4 tys. euro.

W 2018 r. na terenie Polski działalność eksportową prowadziło 44 820 podmiotów. Oznacza to, że w skali roku przybyło 326 nowych eksporterów. Małopolska z liczbą 3 921 przedsiębiorstw eksportowych zajmuje 4. miejsce w kraju. W tym samym roku, wartość wskaźnika koncentracji eksportu¹² dla Małopolski wyniosła 2,6 mln euro na przedsiębiorstwo, co oznacza nieznaczny wzrost względem 2017 r. (2,5 mln euro). Nadal jednak jest to jeden z niższych wyników w skali Polski wynikający z dużej liczby eksporterów w regionie przy średniej wartości eksportu.

W 2018 r. **wartość importu** do Polski osiągnęła poziom 220,98 mld euro. Stanowi to kolejny, istotny wzrost i jest pierwszym okresem, gdy wartość importu przekroczyła 200 mld euro. Małopolska sprowadziła towary o łącznej wartości 10,82 mld euro i przebiła barierę 10 mld euro również po raz pierwszym. W zestawieniu regionów pozwoliło to ponownie zająć województwu 6 miejsce. Dynamika importu w województwie małopolskim w latach 2017–2018 osiągnęła poziom 9,4%, czyli mniej niż w 2017 r. oraz mniej niż średnia

¹² Wskaźnik koncentracji określa, w jakim stopniu eksport danego kraju lub grupy krajów jest skoncentrowany na niewielkiej liczbie produktów.

dla kraju. Z kolei Wartość importu per capita w województwie małopolskim w latach 2017–2018 wzrosła z poziomu 2,9 tys. euro do 3,2 tys. euro.

W Małopolsce, w 2018 roku działało 4 690 importerów, co czyni region jednym z liderów (4 miejsce). Natomiast wartość importu na jedno przedsiębiorstwo w Małopolsce w 2018 r. wyniosła 2,3 mln euro.

Jako najważniejsze **towary eksportowane** z Małopolski zaklasyfikowano ciągniki drogowe do ciągnięcia naczep, a ich wartość przekroczyła 437 mln euro. Wartość powyżej 200 mln euro osiągnęły także inne motoryzacyjne i okołomotoryzacyjne kategorie:

- sprzęt elektryczny, oświetleniowy lub sygnalizacji wzrokowej, w rodzaju stosowanych w pojazdach silnikowych,
- chłodnice do pojazdów samochodowych,
- pojazdy samochodowe inne niż do transportu substancji promieniotwórczych,

a nieznacznie poniżej 200 mln euro – korki, wieczka i kapsle.

Z kolei dwie najważniejsze kategorie **importowanych towarów** również należą do branż związanych z motoryzacją. Największa wartość importu została osiągnięta w kategorii silniki oraz nadwozia, do pojazdów silnikowych¹³.

Najważniejszym handlowym partnerem eksportowym małopolskich przedsiębiorstw są Niemcy. W 2018 roku udział eksportu do tego kraju wyniósł 24,3% i był większy względem 2017 r. (23,5%). Ważnymi krajami, do których towary wysyłają małopolscy przedsiębiorcy, są także Czechy, Francja, Wielka Brytania i Słowacja. Wartość eksportu do każdego z tych krajów przekracza 500 mln euro oraz udział na poziomie 5%.

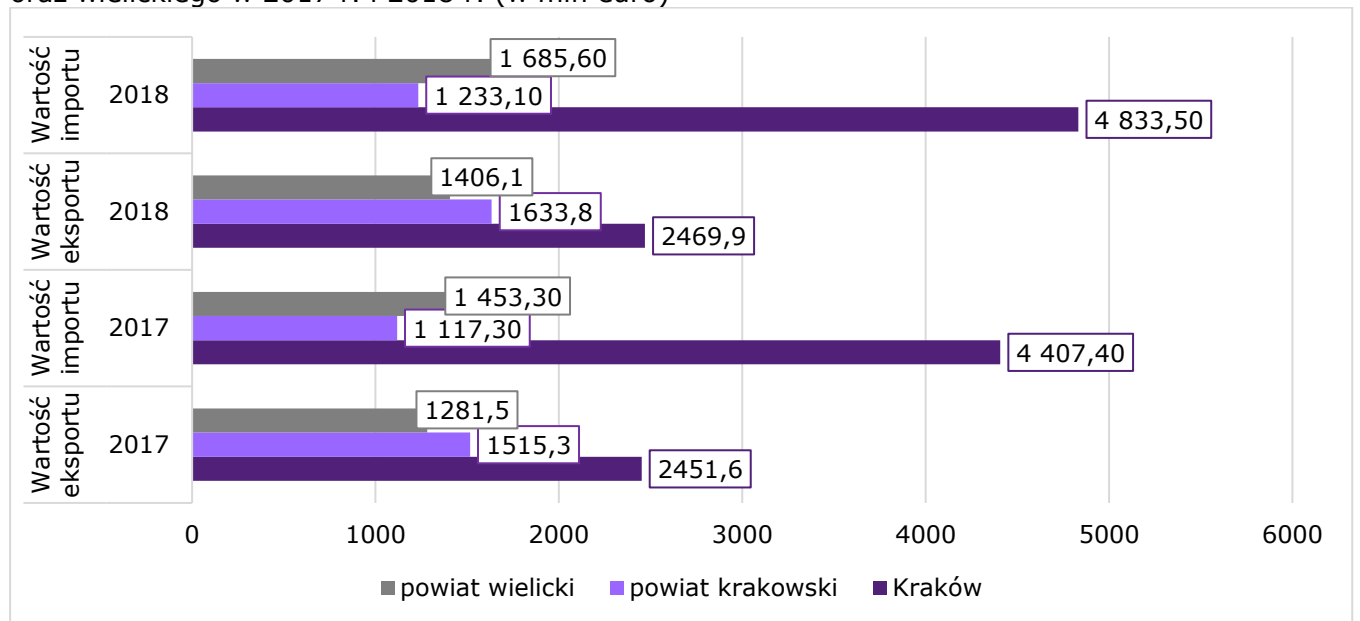
Miasto Kraków (ok. 2,4 mld euro) wraz z powiatem krakowskim (1,6 mld euro) i wielickim (1,4 mld euro), stanowią centrum eksportowe województwa małopolskiego, generując eksport wartości powyżej 5 mld euro. Sam Kraków generuje 24,4% małopolskiego eksportu, a wraz z powiatami – 54,4%. Dominacja Krakowa jako wojewódzkiego centrum wymiany handlowej jest jeszcze bardziej widoczna w wartości importu. W 2018 roku, stolica regionu importowała 44,7% wartości ogółu importu. Sama wartość sprowadzanych towarów wzrosła o 9,7% w skali rok do roku. Drugie i trzecie miejsce największych wojewódzkich importerów zajmują powiaty wielicki i krakowski. W odwrotnej jednak kolejności w porównaniu do eksportu – powiat wielicki sprowadza towary o większej wartości.

W 2018 r. powiat krakowski osiągnął dodatni bilans wymiany zagranicznej (400,7 mln euro). Ujemny bilans zanotowało w powiecie wielickim oraz Krakowie, który przekroczył 2 mld euro (2 363,6 mln euro) w saldzie ujemnym, będąc jednocześnie obszarem, którego ujemny bilans przekracza łączne dodatnie saldo wszystkich innych powiatów (1 970,7 mln euro)¹⁴.

¹³ *Handel zagraniczny w Polsce i Małopolsce 2018*, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego Departament Zrównoważonego Rozwoju

¹⁴ *Handel zagraniczny w Polsce i Małopolsce 2018*, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego Departament Zrównoważonego Rozwoju

Wykres 10. Wartość eksportu i importu na terenie Krakowa, powiatu krakowskiego oraz wielickiego w 2017 r. i 2018 r. (w mln euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Handel zagraniczny w Polsce i Małopolsce 2018*, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego Departament Zrównoważonego Rozwoju

Potencjał ekonomiczny

Województwo małopolskie jest jednym z najbardziej atrakcyjnych regionów w Polsce. Świadczy o tym uzyskana przez nie ocena walorów lokalizacyjnych w oparciu o wskaźniki potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej (PAI2) dla poszczególnych sekcji gospodarki narodowej:

- gospodarka narodowa - klasa B,
- przemysł kapitałochłonny (klasa A),
- przemysł pracochłonny (klasa B),
- handel i naprawy (klasa B),
- zakwaterowanie i gastronomia (klasa B),
- działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (klasa B)

Również efekty ekonomiczne inwestycji wyrażone we wskaźniku rzeczywistej atrakcyjności inwestycyjnej potwierdzają ten wniosek dla działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (klasa C).

Małopolska plasuje się wysoko w skali kraju pod względem napływu kapitału zagranicznego - w roku 2015 region zajął 5. miejsce pod względem nagromadzonego kapitału podstawowego w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego (6,2% jego wartości we wszystkich województwach).

Pozycja województwa małopolskiego stopniowo poprawia się w porównaniu do średniej unijnej wyrażonej w parytecie siły nabywczej¹⁵ (PPPS). W 2008 roku przeciętny poziom PKB na mieszkańca w PPPS oscylował wokół 49% średniej unijnej. Po 10 latach wskaźnik ten wzrósł do 63% średniej unijnej (liczonej wraz z Wielką Brytanią), co jest bardzo dużą zmianą w tak stosunkowo krótkim czasie. Tym niemniej do pełnego wyrównania poziomu społeczno-ekonomicznego nadal pozostaje bardzo długa droga¹⁶.

W 2018 roku Małopolska znalazła się wśród pięciu regionów w Polsce, które łącznie wytworzyły ponad połowę krajowej wartości produktu krajowego brutto. Odsetek ten wyniósł 55,9 %. Udział województwa małopolskiego w tworzeniu produktu krajowego brutto w 2018 r. (ceny bieżące) wyniósł 8,1%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2018 roku wartość PKB kształtowała się na poziomie 50,74 tys. zł (92,1 % średniej krajowej). Ogółem produkt krajowy brutto dla województwa małopolskiego w 2018 r (ceny bieżące) wyniósł 172 279 mln zł, natomiast dla Polski 2 115 242 mln zł.

Brak jest publicznie dostępnych, dotyczących PKB per capita Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego, w związku z czym, w celu przybliżenia sytuacji gospodarczej obszaru, posłużono się danymi dla Krakowskiego Obszaru

¹⁵ Parytet siły nabywczej, w skrócie PPPs, to wskaźniki poziomu różnic w cenach pomiędzy krajami. PPPs informuje o tym jaki jest koszt (wyrażony w jednostkach walutowych) określonych towarów i usług w różnych krajach. Używając PPPs do konwersji wydatków wyrażonych w walutach krajowych na wspólną, sztuczną walutę, standard siły nabywczej (PPS), eliminowany jest efekt wpływu na poziom różnic w cenach spowodowany wahaniami kursów walut (Źródło: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Purchasing_power_parities_\(PPPs\)/pl](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Purchasing_power_parities_(PPPs)/pl))

¹⁶ Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” - Załącznik nr 1 do uchwały nr 1612 /19 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 29 sierpnia 2019 r.

Metropolitalnego, który obejmuje znaczną część terytorium KrOF, w tym główny ośrodek gospodarczy, czyli Kraków.

Krakowski Obszar Metropolitalny jest zdecydowanym liderem w zakresie wartości wskaźnika PKB per capita w województwie małopolskim. Jego wartość w 2016 roku ukształtowała się na poziomie ok. 53 tys. zł w skali roku. Stanowiło to wartość wyższą o ponad 55% od wartości PKB per capita w drugim pod względem zamożności regionie województwa Małopolskiego, którym jest Małopolska Zachodnia.

Według raportu PWC¹⁷ metropolie są fundamentem polskiej gospodarki. W 12 analizowanych miastach (Szczecin, Bydgoszcz, Poznań, Wrocław, Katowice, Kraków, Rzeszów, Lublin, Łódź, Warszawa, Białystok, Gdańsk) zamieszkuje 6,7 miliona osób, co stanowi 18% całej ludności kraju. Wyżej wymienione metropolie wytwarzają 32% całkowitego PKB. Wokół wyżej wymienionych miast mieszka 16,1 miliona osób, co stanowi 42% całej ludności kraju i wytwarza 55% całkowitego PKB. W 2018 r. PKB na mieszkańca w Krakowie wyniosło 166 (110)¹⁸. Metropolia Krakowska jest jedną z najszybszych rozwijających się gospodarczo metropolią – realny wzrost PKB w latach 2004-2018 wyniósł ok. 90%.

Województwo małopolskie dysponuje znaczącym w skali kraju potencjałem społeczno-gospodarczym. Liczba ludności województwa małopolskiego w czerwcu 2019 r. wynosiła ponad 3,4 mln, a region wytworzył 8,1% PKB kraju i charakteryzuje się wysokim poziomem wzrostu gospodarczego.

W Małopolsce występują dogodne warunki dla rozwoju sektora high-tech, motoryzacyjnego, turystycznego i Business process outsourcing (BPO)¹⁹, przede wszystkim dzięki występującemu tu wysokiemu potencjałowi naukowo-badawczemu i edukacyjnemu (w szczególności w odniesieniu do szkolnictwa wyższego), a także odpowiedniemu zapleczu naukowemu, dostępności wykwalifikowanej kadry inżynierskiej i siły roboczej oraz dogodnym warunkom naturalnym, przyrodniczym i klimatycznym.

Małopolska zajęła 6. miejsce pod względem strategii przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych - "European Cities and Regions of the Future 2018/2019" FDI Intelligence²⁰. W Małopolsce swoje oddziały zlokalizowały m.in. takie zagraniczne firmy jak: Motorola, MAN, Delphi, Valeo, IBM, Electrolux, Philip Morris, Shell, Capgemini i Mabuchi.

Największymi zakładami przemysłowymi działającymi na terenie Metropolii Krakowskiej są:

- BP Polska Sp. z o.o., Kraków,
- Can-Pack S.A., Kraków,

¹⁷ Raport o stanie polskich metropolii: Kraków Miasto na ścieżce stabilnego rozwoju, 4.edycja 2019 [<https://www.pwc.pl/pl/pdf/raport-pwc-polskie-metropolie-krakow-2019.pdf>]

¹⁸ 2018, Polska=100

¹⁹ BPO – Business Process Outsourcing – proces outsourcingu w firmie polegający na zleceniu firmie zewnętrznej konkretnej działalności i wzięciu za tę działalność przez nią odpowiedzialności. BPO to centra usług, gdzie firma zewnętrzna na rzecz klienta realizuje w sposób efektywny i niskokosztowy niektóre z jego własnych procesów biznesowych (Źródło: <https://www.comint.pl/sloownik-outsourcingu/definicja-bpo>)

²⁰ Potencjał gospodarczy Małopolski, <https://www.malopolska.pl/biznes/gospodarka/potencjal-gospodarczy>

- Coca-Cola, Niepołomice,
- Oknoplast, Niepołomice,
- Comarch S.A., Kraków,
- MAN, Kraków,
- Arcelor Mittal, Kraków,
- Centrum Techniczne Aptiv, Kraków,
- Foodcare Sp. z o.o., Zabierzów,
- OTFC, 4F, Wieliczka,
- TELE-FONIKA Kable S.A., Kraków i Myślenice,
- Valeo Autosystemy Sp. z o.o., Skawina,
- VRG, Vistula Group S.A., Kraków,
- Wawel S.A., Kraków.

Promocja gospodarcza

Małopolska dysponuje bardzo dobrze rozwiniętą infrastrukturą transportową. Przez jej obszar przebiega najdłuższa w Polsce, bo licząca 672 km, autostrada A4 oraz główny korytarz tranzytowy z Europy Zachodniej na Ukrainę – CORRIDOR III. Znajdujący się na terenie gminy Zabierzów Międzynarodowy Port Lotniczy Kraków – Balice im. Jana Pawła II odprawił:

- w 2016 r. 5,0 mln pasażerów (wzrost o 18% w stosunku do roku 2015),
- w 2017 r. 5,8 mln pasażerów (wzrost o 17% w stosunku do roku 2016),
- w 2018 r. 6,7 mln pasażerów (wzrost o 16% w stosunku do roku 2017),
- w 2019 r. 8,4 mln pasażerów (wzrost o 24% w stosunku do roku 2018).

Lotnisko Pobiednik Wielki (Aeroklub Krakowski) funkcjonuje od 1952 roku²¹. W 2016 roku jako pierwszy aeroklub w Polsce zmienił status lotniska z tzw. „użytku wyłącznego” na „lotnisko publiczne o ograniczonej certyfikacji”, czyli zostało otwarte dla wszystkich statków powietrznych. Dzięki certyfikatowi Urzędu Lotnictwa Cywilnego lotnisko posiada nowe możliwości, tj. równy dostęp do ruchu wszystkich użytkowników oraz możliwość czerpania ekonomicznych korzyści z lotów handlowych, poprzez dofinansowania ze środków publicznych po zwolnienie lotniska od obowiązku ponoszenia podatku od nieruchomości. Lotnisko posiada możliwości rozwoju gospodarczego całego regionu oraz podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej. Lotnisko może mieć duże znaczenie dla obsługi terenów inwestycyjnych, które powstaną w pobliżu, dzięki projektowi „Nowa Huta Przyszłości”²².

Przepustowość dzienna terminala Cargo wynosi 35 ton. Lotnisko oferowało w 2019 r. połączenia do większości dużych miast w Europie Środkowej i Zachodniej – w sumie 150 połączeń rozkładowych do 114 portów w 32 krajach. Kraków posiada także międzynarodowe bezpośrednie połączenia kolejowe do takich miast jak: Praga, Budapeszt, Wiedeń, Lwów oraz Grodno²³.

²¹ Aeroklub Krakowski [<https://www.aeroklubkrakowski.pl/areoklub/historia/>]

²² Pobiednik Wielki k. Krakowa lotniskiem publicznym o ograniczonej certyfikacji [<https://dlpilota.pl/wiadomosci/aeroklub-krakowski/pobiednik-wielki-k-krakowa-lotniskiem-publicznym-o-ograniczonej-certyf>]

²³ Potencjał gospodarczy Małopolski - <https://www.malopolska.pl/biznes/gospodarka/potencjal-gospodarczy>

Stowarzyszenie Metropolia Krakowska, we współpracy z Wydziałem ds. Przedsiębiorczości i Innowacji Urzędu Miasta Krakowa, Spółką Kraków Nowa Huta Przyszłości oraz Izbą Przemysłowo-Handlową w Krakowie, realizuje projekt **Krakow Metropolitan Area for Business (KMA4BUSINESS)** w ramach RPO WM 2014-2020 (Poddziałanie 3.3.1 - Promocja gospodarcza Małopolski). Projekt ma na celu zintegrowaną promocję gospodarczą Małopolski, w szczególności Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego, realizowaną w formie szeroko zakrojonej kampanii wizerunkowej oraz bezpośredniej promocji potencjału gospodarczego regionu/KrOF w kraju i na arenie międzynarodowej. Założenia projektu koncentrują się wokół zainteresowania polskich i zagranicznych firm inwestycjami w regionie i pobudzenia eksportu produktów oraz usług.

Jedną z Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014 – 2020 jest **Przedsiębiorcza Małopolska**. Realizacja działań w ramach Osi ma na celu wzmocnienie potencjału małopolskiego biznesu oraz tworzenie korzystnych warunków do powstawania nowych firm i inwestycji w regionie. Oś Priorytetowa składa się z 4 działań:

- 3.1 STREFY AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ
- 3.2 PROMOCJA POSTAW PRZEDSIĘBIORCZYCH ORAZ POTENCJAŁ IOB
- 3.3 UMIEDZYNARODOWIENIE MAŁOPOLSKIEJ GOSPODARKI
- 3.4 ROZWÓJ I KONKURENCYJNOŚĆ MAŁOPOLSKICH MŚP

W Działaniu 3.4 uruchomiono poddziałanie „Bony rekompensacyjne” - wsparcie w ramach bonu rekompensacyjnego zostanie przeznaczone na zaspokojenie potrzeb w zakresie płynności i wsparcie MŚP borykających się z trudnościami finansowymi, które zaistniały lub uległy pogorszeniu wskutek epidemii Covid-19.

W ramach projektu przeprowadzona zostanie:

- kampania wizerunkowa obejmująca opracowanie identyfikacji wizualnej marki gospodarczej KrOF, stworzenie platformy internetowej, wytworzenie produktów (nośników) przekazu promocyjnego oraz
- promocja bezpośrednia.

Odbiorcami działań będą małopolskie przedsiębiorstwa z sektora MŚP, zainteresowane umiędzynarodowieniem swojej działalności. Efektem projektu będzie zintegrowanie wysiłków partnerów publicznych i organizacji okołobiznesowych na rzecz stworzenia wspólnego przekazu o atrakcyjnych i konkurencyjnych warunkach do lokowania nowych inwestycji w regionie.

W ramach projektu zdefiniowano najistotniejsze aspekty działalności gmin/instytucji na terenie Metropolii Krakowskiej w zakresie promocji i rozwoju gospodarczego, które zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 15. Najistotniejsze aspekty działalności gmin/instytucji na terenie Metropolii Krakowskiej w zakresie promocji i rozwoju gospodarczego

Gminy	Najistotniejsze aspekty działalności gmin/instytucji na terenie Metropolii Krakowskiej w zakresie promocji i rozwoju gospodarczego
Biskupice	W gminie występują tereny przemysłowo-usługowe (należące w głównej mierze do inwestorów), aktualnie istotnym problemem w rozwoju strefy gospodarczej na tym terenie jest problem komunikacyjny z brakiem wjazdu do strefy (GDDKiA). Ponadto w urzędzie nie ma stanowiska dedykowanego stricte obsłudze przedsiębiorców, brak również dedykowanej, „gotowej” oferty gminy

	dla przedsiębiorców, nastawienie na kontakty indywidualne w ramach odpowiedzi na zgłaszane potrzeby.
Czernichów	Brak w gminie wydzielonego 1 stanowiska dot. współpracy z przedsiębiorcami, za kontakt odpowiada kilka osób rozproszonych w różnych wydziałach. Brak jest wydzielonej strefy gospodarczej w gminie, tereny inwestycyjne pozostają głównie w rękach prywatnych, plany miejscowe obejmują 60% terenu gminy, do końca 2020 r. powinny zostać zakończone prace nad przyjęciem dla całości terenu. W gminie dominuje zabudowa jednorodzinna. W miejscowości Rybna znajduje się potencjalny obszar (ok. 80 ha) dla dużych inwestycji, jednak wciąż występują problemy własnościowe i związane przeznaczeniem terenu.
Igołomia-Wawrzeńczyce	Gmina nie dysponuje skonkretyzowaną ofertą/pulą usług, skierowaną do przedsiębiorców, dominuje kontakt indywidualny i dostosowywanie oferty dla danego przedsiębiorcy poprzez konkretne rozpatrywanie kwestii (np. rodzaj dopuszczalnej działalności w miejscowym planie, rozpatrzenie wniosku o zmiany planu miejscowego do zamierzeń inwestycyjnych, itp.), grunty/tereny inwestycyjne w gminie należą głównie do osób prywatnych, najwięksi przedsiębiorcy to dystrybutorzy warzyw i owoców do sieci handlowych (np. firma netPROFIT), w gminie funkcjonuje mini strefa gospodarcza.
Kocmyrzów-Luborzyca	Gmina rolnicza, dominują mikro i mali przedsiębiorcy, tereny w miejscowym planie przeznaczone są głównie pod usługi, tereny inwestycyjne należą głównie do osób prywatnych. Brak zespołu/stanowiska w gminie odpowiedzialnego wprost za rozwój gospodarczy.
Kraków	Miasto prowadzi szereg działań prorozwojowych, kierowanych do przedsiębiorców. Istotną rolę w przyciąganiu inwestorów pełni działające w ramach Urzędu Centrum Wspierania Inwestorów i Innowacyjnej Gospodarki. Oferuje ono szeroko rozumianą pomoc merytoryczną dla inwestorów krajowych i zagranicznych, w tym wsparcie w procesie inwestycyjnym oraz przygotowanie spotkań i prezentacji dla inwestorów. Działania Centrum skupiają się także na promocji miasta jako miejsca dobrego do inwestowania oraz na prezentowaniu oferty inwestycyjnej Krakowa podczas największych europejskich targów nieruchomości. Działalność Krakowa w zakresie rozwoju gospodarczego podsumowywana jest w raportach dot. stanu gminy. W ramach projektu KMA4B przedstawiciele miasta organizują prezentacje gospodarcze i uczestniczą w targach inwestycyjnych.
Liszki	Potrzeby przedsiębiorców rozpatrywane są indywidualnie, ponadto w gminie stosuje się ulgi podatkowe dla przedsiębiorców.
Michałowice	W gminie funkcjonuje Referat ds. rozwoju gospodarczego (3 osoby), który m.in. prowadzi ewidencję podmiotów gospodarczych. Gmina współpracuje także z licznymi organizacjami pozarządowymi. Gmina nie posiada znacznych terenów pod inwestycje, profiluje swoją ofertę dla przedsiębiorstw na wsparcie i doradztwo m.in. w zakresie programów i projektów umożliwiających dofinansowanie inwestycji.
Mogilany	Brak stanowiska w gminie odpowiedzialnego stricte za rozwój gospodarczy, działania są rozproszone w różnych stanowiskach i skoncentrowane na wsparciu doradczym, konsultacjach, prowadzeniu ewidencji podmiotów gospodarczych. Rozwój lokalnej działalności dominuje wzdłuż głównej trasy komunikacyjnej, tzw. „Zakopianki”.

	W gminie trwają intensywne prace nad aktualizacją studium zagospodarowania terenu.
Niepołomice	Polityka gminy w zakresie rozwoju gospodarczego osadzona jest na dok. strategicznych, funkcjonuje Niepołomicka Strefa Inwestycyjna (ok. 530 ha, 70 firm, ok. 8 tys. miejsc pracy), plany miejscowe – ok. 98% terenu gminy. Gmina moderuje działania promocyjne, networkingowe. Firmy aktualnie preferują reinwestycje, powiększanie biznesu. W prowadzenie działań pro-przedsiębiorczych zaangażowany jest niemal każdy pracownik urzędu.
Skawina	<p>Dominuje charakter przemysłowy - na terenie gminy (głównie części miejskiej) znajdują się 3 duże obszary inwestycyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Strefa Aktywności Gospodarczej „Zachód” – Skawiński Obszar Gospodarczy (teren byłego składowiska odpadów paleniskowych Elektrowni Skawina (tzw. Basen C) - obszar o powierzchni ok. 50 ha. Tereny te zostały przeznaczone pod przemysł i usługi; – tereny byłej Huty Aluminium w Skawinie <p>Niektóre z zakładów są uciążliwe i negatywnie wpływają nie tylko na wody, ale również na powietrze, hałas itp. Problem zdegradowanych terenów przemysłowych i konsekwencji tego stanu (brak tzw. przedsiębiorstw „atrakcyjnych”/usługowych) dotyczy tylko obszaru byłej Huty - pozostałe SAGi nie mają tego problemu. Ważne są działania na rzecz odciążania ruchu, lepszego skomunikowania drogowego co ma wpływ na atrakcyjność terenów.</p> <p>Gmina skorzystała z dużego wsparcia finansowego z RPO na zapewnienie infrastruktury technicznej i komunikacyjnej w strefach. Aktualnie tereny inwestycyjne aktualnie należą głównie do inwestorów prywatnych. W gminie wyodrębnione jest komórka do wsparcia i doradztwa w zakresie rozwoju przedsiębiorczości – Centrum Wspierania Przedsiębiorczości, działa także Rada Przedsiębiorczości – jako ciało doradcze.</p>
Świątki Górne	Gmina nie posiada osobnej komórki do obsługi inwestorów, ale współpracuje z lokalnymi grupami działania, które podejmują szereg działań (np. szkolenia) dla przedsiębiorców. W samej gminie obsługą przedsiębiorców zajmuje się jedna osoba. Brak na terenie gminy stref aktywności gospodarczej. Dodatkowo gmina nie posiada obecnie terenów własnych, które mogłaby udostępnić inwestorom. Jednocześnie nie planuje w najbliższym czasie pozyskiwania większych terenów od właścicieli prywatnych.
Wieliczka	Gmina Wieliczka prężnie działa na polu promocji gospodarczej. Obsługą inwestorów oraz gospodarką terenami inwestycyjnymi zajmuje się na terenie gminy 5 osób. Systematycznie prowadzone są również prace mające na celu poszerzanie oferty dostępnych nieruchomości. Powierzchnia wszystkich terenów pod inwestycje w MPZP to prawie 200 ha.
Wielka Wieś	Brak wydzielonej strefy gospodarczej w gminie, jednak w ostatnim czasie zmieniła się znacząco specyfika gminy na charakter typowo podmiejski. Napływ ludności powoduje konieczność zapewniania nowych usług np. gmina dba o łatwy dostęp do przedszkoli i szkół, rozwiązywania problemów komunikacyjnych, itp. Dominujące inwestycje zlokalizowane są głównie na obszarze Modlnicy/Modlniczki. Tereny inwestycyjne należą głównie do inwestorów prywatnych.

	Decyzje w zakresie kierunków rozwoju gospodarczego zapadają głównie na szczeblu zarządczym.
Zabierzów	Brak w gminie skoordynowanej oferty dla przedsiębiorców (dedykowanego 1 stanowiska) – kwestiami związanymi z przedsiębiorczością zajmuje się kilka referatów, realizowane jest indywidualne podejście do każdego zgłaszającego się przedsiębiorcy. Gmina dysponuje gminnym portalem mapowym, plany miejscowe pokrywają niemal 100% terenu gminy. Plany przyjmowane były ok. 15-16 lat temu stąd wymagają wprowadzenia zmian dostosowujących do aktualnych potrzeb przedsiębiorców (dominują: usługi, przemysł, komunikacja).
Zielonki	Gmina nie posiada rozległych terenów pod inwestycje, przyjęto strategię limitowania rozwoju „dużego” przemysłu, nastawienie na usługi, drobną przedsiębiorczość. Budowana Północna Obwodnica Krakowa (7 km przez gm. Zielonki) zmieni znacznie warunki komunikacyjne i inne. Brak w gminie 1 komórki, która skoordynowałaby kontakt i ofertę dla przedsiębiorców

Źródło: opracowanie własne na podstawie podsumowania spotkania dotyczącego rozwoju gospodarczego Metropolii Krakowskiej z dnia 21.11.2019.

Na potrzeby projektu KMA4Business wykonano raport z badań marketingowych na temat postrzegania marki gospodarczej Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego (Metropolii Krakowskiej), którego celem było przeprowadzenie diagnozy i identyfikacja działań mających na celu wypracowanie rozpoznawalnej marki gospodarczej Metropolii Krakowskiej. Wnioski z badania zostaną wykorzystane przy budowaniu strategii promocji gospodarczej Metropolii Krakowskiej; w tym programu promocji gospodarczej obszaru.

Badanie ilościowe (CATI)²⁴ wykonano na próbie 250 reprezentatywnych przedsiębiorstw mających swoje siedziby (miejsce prowadzenia działalności gospodarczej) na terenie 15 gmin Metropolii Krakowskiej. Dodatkowo przeprowadzono badania jakościowe (IDI/TDI/FGI²⁵) - 15 wywiadów z przedsiębiorcami z sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, prowadzących działalność na terenie gmin Metropolii Krakowskiej (po 1 wywiadzie IDI lub TDI w każdej z 15 gmin). Przedsiębiorstwa były reprezentowane przez właścicieli przedsiębiorstw, członków zarządu osoby zatrudnione na stanowisku dyrektora, kierownika lub specjalistów ds. PR i marketingu.

Z przeprowadzonych badań wynika, że niewiele ponad 6% ankietowanych miało świadomość istnienia marki Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego (KrOF), a tylko 18% respondentów potrafiło samodzielnie wskazać prawidłową nazwę Stowarzyszenia Metropolia Krakowska (najwięcej osób z nazwą spotkało się w serwisie informacji w Internecie).

²⁴ **CATI** – Computer-assisted telephone interviewing (wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny)

²⁵ **IDI** - Individual In-depth Interview (Indywidualny wywiad pogłębiony), **TDI** - Telephone depth interviewing (Telefoniczny wywiad pogłębiony), **FGI** - Focus Group Interview (Zogniskowany Wywiad Grupowy)

Najistotniejsze obszary, istniejące równoległe z KrOF to Krakowski Obszar Metropolitalny (KOM) i Miejski Obszar Funkcjonalny (MOF) Krakowa. Poniżej zobrazowano porównanie wybranych delimitacji obszarów funkcjonalnych i metropolitalnych²⁶:

Tabela 16. Porównanie wybranych delimitacji obszarów funkcjonalnych i metropolitalnych

Nazwa i źródło delimitacji	Krakowski Obszar Metropolitalny ¹	Krakowski Obszar Metropolitalny ²	Miejski Obszar Funkcjonalny ³	KrOF/Metropolia Krakowska ⁴
Zasięg terytorialny	Kraków + 16 gmin w 2 powiatach	Kraków + 50 gmin w 8 powiatach	Kraków + 22 gminy w 3 powiatach	Kraków + 14 gmin w 2 powiatach

Objaśnienia: 1 - wg PZP WM uchwalonego w 2018 roku; 2 - wg PZP WM uchwalonego w 2003 roku; 3 - wg Kryteria delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich; 4 - Stowarzyszenie „Metropolia Krakowska”.

Źródło: Raport z badań marketingowych nt. „Postrzegania marki gospodarczej Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego (Metropolii Krakowskiej)”, Wyk. Sacada, 2020

Dodatkowo w ramach prac nad raportem²⁷, po przeanalizowaniu dokumentów strategicznych poszukiwano związków z potencjałem promocyjnym Metropolii i Krakowa. Punktem wyjścia była „Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego”²⁸.

Tabela 17. Analiza dokumentów strategicznych i wnioski

Wnioski z analizy danych zastanych	Nazwa dokumentu
Miasta, w szczególności akademickie, ogniskują wiedzę i innowacje, podstawy inteligentnego rozwoju gospodarki. Dostrzeganie wspólnych dla całego obszaru funkcjonalnego problemów oraz komplementarność wdrażanych rozwiązań to odpowiedź zarówno na wyzwania związane z rozwojem zrównoważonym, jak i rozwojem sprzyjającym włączeniu społecznemu. Wyznaczone w Strategii ZIT cele, zgodne z priorytetami strategii Europa 2020, to wciąż dziedziny kluczowe dla rozwoju Metropolii Krakowskiej (mobilność, środowisko i przestrzeń, gospodarka, usługi społeczne, kultura czasu wolnego, edukacja).	Europa 2020
Dokument definiuje spójność terytorialną przez zasady harmonijnego, efektywnego i zrównoważonego rozwoju przestrzennego. Strategie rozwoju oparte na znajomości potrzeb w skali lokalnej i regionalnej mają służyć wyzwoleniu potencjału terytorialnego. „Wspieranie zintegrowanego rozwoju w miastach oraz regionach wiejskich i na obszarach o szczególnych uwarunkowaniach” to jeden z priorytetów terytorialnych wskazanych w dokumencie. Zapisy dokumentu podkreślają rolę powiązań terytorialnych, dostępności, a także poczucia tożsamości lokalnej i regionalnej.	Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020

²⁶ Raport z badań marketingowych nt. „Postrzegania marki gospodarczej Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego (Metropolii Krakowskiej)”, Wyk. Sacada, 2020

²⁷ Raport z badań marketingowych nt. „Postrzegania marki gospodarczej Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego (Metropolii Krakowskiej)”, Wyk. Sacada, 2020

²⁸ Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego, http://metropoliakrakowska.pl/wp-content/uploads/2019/08/Strategia-ZIT-KrOF_wer.-4.0-zm.-6.pdf

<p>Podejście terytorialne znalazło swój wyraz także w wypracowanym przez ESPON zestawie scenariuszów i wizji Europy w perspektywie do 2030 i 2050 roku. Wspieranie zrównoważonej struktury urbanistycznej to jeden z pięciu celów wizji terytorialnej Europy otwartej i policentrycznej. Ma on zostać osiągnięty m.in. dzięki integracji funkcjonalnych regionów miejskich w ramach zaawansowanych instytucjonalnych mechanizmów współpracy. Stały i formalny system współpracy między i wewnątrz europejskich obszarów zurbanizowanych, w tym obszarów metropolitalnych, miast i ich otoczenia, organizowany na poziomie obszarów funkcjonalnych, to w perspektywie długoterminowej ścieżka ku wspieraniu zrównoważonej struktury urbanistycznej.</p>	<p>Making Europe Open and Polycentric</p>
<p>Jednym z mocniej wybrzmiewających problemów w kontekście atrakcyjności inwestycyjnej jest niska dostępność terenów inwestycyjnych (w szczególności powyżej 50 ha). Dodatkową barierą jest wysoki koszt gruntów w Krakowie. Tereny wymagają scalania. Niezbędna jest aktywna polityka samorządów w kierunku pozyskiwania gruntów prywatnych pod inwestycje. Wśród problemów wybrzmiewa brak jednolitej promocji gospodarczej obszaru i niski poziom tożsamości metropolitalnej. Warto podkreślić wartości wspólnoty i zaufania wyrażone w zdaniu: „Wspólne podejście do problemów rozwoju Metropolii Krakowskiej pozwoliło na wypracowanie obszarów rozwoju metropolitalnego, w których współdziałają ze sobą jednostki samorządu terytorialnego oraz podmioty z nimi powiązane.”</p>	<p>Strategia ZIT</p>
<p>Definiuje potrzebę wzmocnienia integracji tzw. Europolu górnośląsko – krakowskiego. Wskazany został jako obszar koncentracji innowacji i kreatywności, wyznaczający trendy rozwojowe i wpisujący się w sieć najdynamiczniej rozwijających się metropolii europejskich. W takim zestawieniu uzyskuje on rangę makroregionu. Strategia wskazuje na Europol jako formę współpracy pomiędzy ośrodkami metropolitalnymi Kraków-Katowice.</p>	<p>Strategia dla Rozwoju Polski Południowej</p>
<p>Realizowanie projektów zintegrowanych w sposób skoordynowany, komplementarny i prowadzący do synergii. Kierunek działania dla zarządców metropolii – partnerski i efektywny. Podkreśla się znaczenie centrów wiedzy (w tym wypadku na poziomie krajowym), jako istotnego wsparcia merytorycznego mniejszych miast. W kontekście promocji gospodarczej warto zwrócić uwagę na wątki związane z kształtowaniem przestrzeni oraz rozwojem gospodarczym. W pierwszym elemencie istotny jest dział związany, z jakością planów zagospodarowania przestrzennego. W obszarze rozwoju gospodarczego warto zwrócić uwagę na wykorzystanie na możliwie szerokim zidentyfikowaniu i rozwijaniu lokalnych specjalizacji.</p>	<p>Krajowa Polityka Miejska 2023</p>
<p>KOM rozumiany jest jako obszar funkcjonalny z monocentrycznym rdzeniem i powiązaniem ze strefą przyległą. Podkreślana jest silna pozycja konkurencyjna KOM w przestrzeni europejskiej. Obszar metropolitalny traktowany jest jednak bardzo szeroko „od Bochni po Wadowice na osi wschód-zachód oraz od Miechowa po cały powiat myślenicki na osi północ-południe”. Istotna jest także funkcja marki Krakowa – jako stolicy nowoczesnej gospodarki, nauki i kultury wraz z jego znaczeniem symbolicznym. Pojawia się także odniesienie do partnerskiego współdziałania samorządów. Zgodnie z RSI inteligentne specjalizacje w województwie małopolskim to: Nauki o życiu (life science), Energia zrównoważona, Technologie informacyjne i komunikacyjne (w tym multimedia), Chemia, Produkcja metali i wyrobów metalowych (z wyłączeniem maszyn i urządzeń), Elektrotechnika i przemysł maszynowy, Przemysły kreatywne oraz czasu wolnego.</p>	<p>Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 oraz Regionalna Strategia Innowacji Województwa Małopolskiego 2020</p>

Powiększyły się dysproporcje między KOM a pozostałymi częściami Małopolski. ZIT i jego funkcje przywołane są w zakresie: promowania przedsiębiorczości, rozwijania infrastruktury drogowej i wspierania równoważonej multimodalnej mobilności miejskiej, działania z zakresu poprawy jakości powietrza i modernizacji energetycznej budynku czy inwestowanie w sektor gospodarki wodno-kanalizacyjnej, gospodarki odpadami i w rozwój infrastruktury społecznej. Strategia podkreśla, że Metropolia Krakowska powinna się stać w perspektywie kilku następnych lat wzorem dla takich obszarów funkcjonalnych na terenie Tarnowa i Nowego Sącza.	Projekt Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”
W kontekście funkcjonowania Metropolii Krakowskiej wyróżniono obszary tematyczne Smart City o największym potencjale dla inteligentnego rozwoju aglomeracyjnego: komunikacja i koordynacja międzyinstytucjonalna, a także międzysektorowa, transport aglomeracyjny, cyfryzacja usług, wielofunkcyjne tereny zielone.	SMART_KOM
Nacisk na zwiększenie efektywności promocji na rynkach zagranicznych w oparciu o markę Krakowa. Proponuje się także symbiozę marki terytorialnej z markami komercyjnymi na zasadzie, co-brandingu (JST nawiązują współpracę z przedsiębiorstwami w celu budowania marki miejsca (np.: Konsorcjum Marki Poznań). Postuluje się korzystać z wydarzeń, które same w sobie stają się submarkami i silnie wpływają na wizerunek regionu (np. Forum Ekonomiczne w Krynicy). Filarami nowoczesnego wizerunku Małopolski powinny być: argumenty bazujące na naturalnych, kulturowych i turystycznych atutach regionu oraz na osiągnięciach naukowych w dziedzinach przemysłów wiedzy, innowacyjności i przedsiębiorczości.	Program „Marketing Terytorialny” – województwo małopolskie
Analiza efektów wdrażania Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 w zakresie innowacyjności wskazuje, że Wartość wsparcia przeznaczonego na rozwój innowacji koncentruje się w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym. Aż 66,5% wsparcia kwotowo przypada na miasto Kraków oraz powiat krakowski. Zrealizowano tam łącznie 205 projektów. (57% wszystkich – w Krakowie 177 projektów, w powiecie krakowskim 23, a w Wielickim 10). Wysoka koncentracja sprzyja występowaniu dodatkowych efektów stymulujących rozwój.	Analiza efektów wdrażania MRPO w zakresie innowacyjności
Pozytywnym skutkiem integracji w ramach mechanizmów ZIT jest współpraca z Krakowem na partnerskich zasadach. Wspólnota taka wpływa na budowanie zaufania przede wszystkim w kwestiach dotyczących podziału środków i wydatkowania na wspólny cel. Relacje między członkami Metropolii, określane jako dobra współpraca, minimalizują uciążliwości powstałe w trakcie realizacji projektów i ułatwiają rozmowy z mieszkańcami poszczególnych gmin (także odnośnie do konieczności współpracy z Krakowem w ramach metropolii).	Ewaluacja systemu realizacji instrumentu ZIT w perspektywie finansowej UE na lata 2014-2020

Źródło: Raport z badań marketingowych nt. „Postrzegania marki gospodarczej Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego (Metropolii Krakowskiej)”, Wyk. Sacada, 2020

W poniższym zestawieniu zebrano informacje na temat potencjału gospodarczego obszaru Metropolii Krakowskiej i elementów wpływających na postrzeganie jej atrakcyjności.

Tabela 18. Potencjał gospodarczy na terenie Metropolii Krakowskiej

Wnioski z analizy danych zastanych	Kategoria
Małopolska otrzymała tytuł Europejskiego Regionu Przedsiębiorczości 2016. Ten prestiżowy tytuł to nagroda Komitetu Regionów dla tych regionów, które przedstawiły najbardziej przyszłościowe w Europie wizje rozwoju przedsiębiorczości. Małopolska jest pierwszym województwem, które otrzymało to wyróżnienie (obecnie jest to	Rankingi

także Pomorze). Województwo małopolskie utrzymuje stały, wysoki rating przyznawany przez Agencję ratingową Fitch dla zadłużenia walucie zagranicznej oraz w walucie krajowej na poziomie A-.	
Kraków pod względem atrakcyjności lokalizacji dla nowoczesnych usług biznesowych plasuje się w pierwszej dziesiątce globalnych liderów w rankingu Tholons Services Globalization City Index (6. I 11. miejsce na świecie odpowiednio w 2018 i 2019 roku). ²⁹ W rankingu fDi European Cities and Regions of the Future 2020/21 - Top 10 Eastern European Cities of the Future 2020/2021 – 10. Miejsce; Top 10 Large European Cities of the Future 2020/2021 – 8. miejsce. ³⁰	Rankingi
W ocenie inwestorów Kraków jest atrakcyjnym miejscem na lokowanie inwestycji przede wszystkim z uwagi na dostępność „ryнку talentów”, wysoko wykwalifikowanej kadry, a w dalszej kolejności z uwagi na dostępność komunikacyjną (lotniska, pociągi) oraz współpracę z lokalnymi uczelniami. ³¹	Rynek pracy
Kraków został również wskazany jako jeden z dwóch ośrodków, w których sektor usług stanowi specjalizację lokalną, czyli gdzie widoczna jest znaczna nadreprezentacja zatrudnienia w sektorze usług biznesowych. W Krakowie w sektorze zaawansowanych usług dla biznesu (BPO) działa 76 międzynarodowych firm i zatrudnionych jest ponad 60 tys. osób, co stanowi ponad 28% z ogółu zatrudnionych w całym kraju. 41% z nich w Krakowie pracuje w branży technologii informacyjnych (IT). Kraków jest liderem pod względem średniego zatrudnienia w centrach nowoczesnych usług dla biznesu. W 2017 roku Kraków z wynikiem 195 centrów nowoczesnych usług biznesowych uplasował się na 2. pozycji w Polsce pod względem ich łącznej liczby. ³²	Rynek pracy
Na terenie Małopolski działa ponad 3,9 tys. eksporterów, co daje regionowi 4. lokatę w kategorii liczby przedsiębiorstw eksportujących w Polsce (więcej firm znajduje się na Mazowszu, Śląsku oraz w Wielkopolsce). Wartość eksportu z terenu województwa małopolskiego w 2018 roku to ponad 10 mld euro, co stanowi 4,6% krajowego eksportu (6. miejsce w kraju za województwami śląskim, mazowiecki, wielkopolskim, dolnośląskim i pomorskim). ³³	Handel zagraniczny
Ponad połowa wartości wymiany handlowej wysyłana jest z Krakowa oraz sąsiadujących powiatów: krakowskiego i wielickiego (tylko powiat oświęcimski ma porównywalną siłę do dwóch wcześniej wymienionych). Kraków generuje 24% małopolskiego eksportu (ok. 2 mld euro), a razem z powiatami wielickim i krakowskim niemal połowę. W projekcie „Mapa Marek. Region Małopolska” zidentyfikowano na obszarze Metropolii Krakowskiej 94 firmy, które mogą zwiększyć konkurencyjność małopolskich marek na rynkach zagranicznych (17 firm z wymienionych otrzymało status ambasadorów marki na rynku	Handel zagraniczny

²⁹ Tholons, Tholons Services Globalization Index 2019,

<http://www.tholons.com/Tholonstop100/TSGI2019Report.pdf> wyd. Tholons.

³⁰ fDi's European Cities and Regions of the Future 2020/21, <https://www.fdiintelligence.com/article/76767>

³¹ Aktualizacja pogłębionej diagnozy innowacyjności gospodarki Małopolski, [https://www.malopolska.pl/_userfiles/uploads/Aktualizacja%20pog%C5%82%C4%99bionej%20diagnozy%20innowacyjno%C5%9Bci%20Ma%C5%82opolski%20\(2018\).pdf](https://www.malopolska.pl/_userfiles/uploads/Aktualizacja%20pog%C5%82%C4%99bionej%20diagnozy%20innowacyjno%C5%9Bci%20Ma%C5%82opolski%20(2018).pdf)

³² ABSL, Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2018, wyd. ABSL

³³ Skóra M., Handel zagraniczny w Polsce i Małopolsce w 2018 roku,

<https://www.obserwatorium.malopolska.pl/blog/handel-zagraniczny-w-polsce-i-malopolsce-w-2018-roku>

krajowym i zagranicznymi – w Krakowie oraz pozostałych gminach Metropolii Krakowskiej). ³⁴	
Do problemów małopolskich eksporterów należy zaliczyć: braki przepływu wiedzy na starcie prowadzenia działalności, brak możliwości współpracy z innymi firmami, brak wymiany doświadczeń o rynkach docelowych. W 2017 roku aż 45% firm z regionu deklarowało brak strategii eksportowej w jakiegokolwiek formie. ³⁵	Handel zagraniczny
Według ostatniego raportu z serii „Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2016” podregion krakowski znajdował się wśród trzech najbardziej atrakcyjnych podregionów w Polsce dla działalności usługowej i zaawansowanej technologicznie (drugie miejsce po Warszawie). Wysoka jest także atrakcyjność tego obszaru dla działalności przemysłowej. O takiej pozycji podregionu decydują według autorów raportu bogate zasoby pracy, infrastruktura społeczna, oferta kulturalna. ³⁶	Atrakcyjność inwestycyjna
W raporcie „Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017” opracowywanym przez Szkołę Główną Handlową w Warszawie jako wyróżniające się atrakcyjnością inwestycyjną wymieniono zdecydowaną większość gmin Metropolii Krakowskiej. Autorzy raportu posługują się wyróżnieniami oceniając sektory gospodarki narodowej, przemysłu, handlu, usług turystycznych oraz usług profesjonalnych. Najwyższy poziom to „złota gwiazda”, a ponad przeciętna ocena to „pomarańczowa gwiazda”. W grupie gmin wiejskich najwyższą ocenę otrzymały: Liszki, Michałowice, Mogilany, Wielka Wieś, Zabierzów i Zielonki. Poziom niżej znalazły się Biskupice oraz Kocmyrzów-Luborzyca. W grupie gmin miejsko-wiejskich natomiast najwyższą ocenę uzyskały Niepołomice, Skawina, Świątniki Górne oraz Wieliczka. Oczywiście wśród gmin miejskich najwyższe noty uzyskał Kraków. ³⁷	Atrakcyjność inwestycyjna
W raporcie ANTAL ogólna ocena, jaką uzyskał Kraków, wyniosła 7,1. Jest to wynik nieznacznie (o 0,1) wyższy od średniej uzyskanej dla terenu całej Polski. Na tle całego kraju świetnie ocenione zostało Trójmiasto (7,4). Największe atuty Krakowa koncentrują się wokół potencjału edukacyjnego oraz lokalizacji do życia. Pola do poprawy to relacje biznes-administracja publiczna oraz zanieczyszczenie środowiska. ³⁸	Atrakcyjność inwestycyjna
Około 77% strumienia bezpośrednich inwestycji zagranicznych, który trafił do województwa małopolskiego w latach 1989–2017, skumulowało się w powiatach zlokalizowanych w obrębie KOM. W Krakowie znalazło się ponad 60% nakładów. Na terenie KOM zlokalizowanych jest 87% ogółu małopolskich podmiotów zagranicznych. W jego granicach zainwestowano niemal 76% kapitału zaangażowanego w inwestycje greenfield w okresie 1989–2017 w Małopolsce. ³⁹	Bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ)

³⁴ Pełna informacja o konkretnych firmach na: <https://mapa-marek.pl/>

³⁵ Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Potencjał eksportowy małopolskich przedsiębiorstw,

³⁶ Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów polski 2016, http://www.ibnrg.pl/content/download/2234/20523/file/Atrakcyjnosci_inwestycyjna_2016-raport.pdf

³⁷ Szkoła Główna Handlowa, Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017. Województwo małopolskie, https://www.paih.gov.pl/files/?id_plik=30844

³⁸ ANTATL, Potencjał inwestycyjny Krakowa, <https://antal.pl/wiedza/raport/potencjal-inwestycyjny-krakowa-beas>

³⁹ Poniewski R., Łobodzińska A., Skóra M., Surmacz B., Inwestorzy zagraniczni w Małopolsce w 2017 roku, https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2019/12/RAPORT_BIZ_17_do_publicacji.pdf

W Krakowie działa ok. 11% start-upów zarejestrowanych w Polsce. Specjalizacją krakowskich start-upów jest prowadzenie analiz typu big data oraz świadczenie usług w zakresie Internet of Things 2.0. Jest to wyraźna przewaga na tle innych miast, która może korzystnie wpływać na rozwój przemysłu 4.0. Start-upy działające w Krakowie są liderami w pozyskiwaniu funduszy. Aż 40% tych, które zgromadziły ponad 10 mln zł, pochodzi z Małopolski.⁴⁰

Start-upy

Małopolska wyróżnia się na tle kraju ofertą przemysłów kreatywnych i czasu wolnego. Największe znaczenie spośród branż kreatywnych mają gry komputerowe, oprogramowanie oraz media i reklama. Udział małopolskiego rynku produktów z branż kreatywnych w skali kraju wynosi 7,2%. Zauważalny jest coroczny wzrost ogólnej liczby pracowników w ramach całego sektora kreatywnego. Najwyższy odsetek zatrudnionych odnotowano dla Krakowa (14,7%). Dla pozostałych podregionów przyjmuje wartości od 5,7% (tarnowski) do 7,4% (krakowski).⁴¹

Przemysły kreatywne

Źródło: Raport z badań marketingowych nt. „Postrzegania marki gospodarczej Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego (Metropolii Krakowskiej)”, Wyk. Sacada, 2020

Informacji o pozycji Krakowa w kraju dostarcza „Raport o polskich metropoliach 2019” opracowany przez PwC (PricewaterhouseCoopers)⁴². Raport diagnozuje Metropolię pod kątem siedmiu kapitałów i ich rozwoju w perspektywie ostatnich czterech lat.⁴³ Kraków obok Warszawy uznany został za najlepiej rozwiniętą polską metropolię. Określono ją jako centrum wiedzy, edukacji i kultury o ugruntowanym wizerunku. Zdaniem autorów raportu, posiada także ogromny potencjał rozwojowy w obszarze budowania nowoczesnej gospodarki. Za najszybciej rozwijające się gospodarczo metropolie w raporcie uznano także Wrocław i Rzeszów.

Tabela 19. Polskie Metropolie pod kątem siedmiu kapitałów

Nazwa kapitału	Mocne strony	Wyzwania
Kapitał Techniczny i Infrastrukturalny Czołowa pozycja wśród polskich metropolii.	<ul style="list-style-type: none"> Wysoka jakości infrastruktury drogowej i kolejowej. Duża liczba odprawionych pasażerów lotniska w Polsce. Bogata i nowoczesna baza mieszkaniowa. 	<ul style="list-style-type: none"> Rozwój transportu przyjaznego środowisku. Rozwój infrastruktury rowerowej. Rozwój ekologicznego transportu szynowego.
Kapitał Kultury i Wizerunku Zdecydowany lider wśród polskich metropolii.	<ul style="list-style-type: none"> Ugruntowany wizerunek miasta. 	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa dostępu do terenów zielonych.

⁴⁰ Skala A., Kruczkowska E., Raport Polskie Startupy 2016, http://www.citibank.pl/poland/kronenberg/polish/files/Startup_Poland_Raport_2016_16.pdf

⁴¹ Dzielnicka E., Gawryś P., Kania I., Mackiewicz M., Niedolisteck A., Sochaczewska M., Sroka M., Małopolskie przemysły kreatywne – stan i warunki rozwoju, https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2019/01/Raport_ko%C5%84cowy_przemys%C5%82y-kreatywne.pdf

⁴² Globalna sieć przedsiębiorstw świadczących usługi księgowo, audytorskie i doradcze

⁴³ PwC, Raport o stanie polskich metropolii: Kraków, <https://www.pwc.pl/pl/pdf/raport-pwc-polskie-metropolie-krakow-2019.pdf>

<p>Kapitał Jakości Życia</p> <p>Poziom rozwoju w dalszym ciągu należy uznać za niezadowalający.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ponadprzeciętny poziom nauczania. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości powietrza. • Poprawa dostępność do publicznej opieki zdrowotnej. • Wzmocnienie oferty transportu publicznego (długi czas podróży z gmin ościennych w godzinach szczytu).
<p>Kapitał Ludzki i Społeczny</p> <p>Wskazuje na duży potencjał inwestycyjny Krakowa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ponadprzeciętny poziom nauczania w krakowskich liceach. • Wysoka ocena jakości kształcenia w szkołach wyższych. • Szeroki dostęp do prywatnej służby zdrowia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Większe zaangażowanie mieszkańców w proces decyzyjny w mieście. • Wzrost korzyści z wysokiego poziomu kapitału ludzkiego poprzez dialog z uczelniami i firmami.
<p>Kapitał Atrakcyjności Inwestycyjnej</p> <p>Można uznać za bardzo dobrze rozwinięty.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bogata oferta na rynku nowoczesnych powierzchni biurowych. • Obecność Krakowskiego Parku Technologicznego (KPT). • Pierwsze miejsce w Polsce pod względem koncentracji firm z branży usług dla biznesu (SSC, BPO). 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost zachęt dla inwestorów zagranicznych, zwłaszcza w sektorach innowacyjnych (Przemysł 4.0). • Wzrost pokrycia dokumentami planistycznymi obszaru.
<p>Kapitał Instytucjonalno-Demokratyczny</p> <p>Należy ocenić pozytywnie, choć pewne jego elementy wymagają dalszej poprawy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki poziom wykształcenia ludności. • Wysokie zaangażowanie polityczne mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie zaangażowania mieszkańców w proces decyzyjny w mieście.
<p>Kapitał Źródeł Finansowania</p> <p>Dobrze rozwinięty, dzięki dynamicznemu rozwojowi gospodarki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Lider wykorzystania funduszy europejskich 	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa zarządzania finansami poprzez ograniczenie ryzyka zmian salda budżetowego

Źródło: opracowanie na podstawie Raport o stanie polskich metropolii: Kraków, <https://www.pwc.pl/pl/pdf/raport-pwc-polskie-metropolie-krakow-2019.pdf>, s 9-15

W poniższej tabeli przedstawiono zestawienie najważniejszych wniosków odnoszących się do kwestii związanych z marką regionu i Krakowa. Zwrócono

uwagę na kwestie istotne w odniesieniu do wizerunku, skojarzeń, cech miejsca, otoczenia konkurencyjnego oraz wartości.^{44 45}

Tabela 20. Analiza marki Małopolski oraz Krakowa

Wnioski z analizy danych zastanych	Kategoria
<p>Małopolska to najbardziej atrakcyjny turystycznie region w Polsce. W odniesieniu do jakości życia - ma wizerunek jednego z najlepszych w kraju (mieszkańcy podkreślają przywiązanie do regionu). Dla 18% przedsiębiorców spoza Małopolski jest to najbardziej atrakcyjne pod względem gospodarczym województwo (a jeśli chodzi o samych przedsiębiorców z Małopolski, to 69% wskazuje region jako najbardziej atrakcyjny w Polsce). Małopolska wyprzedzają w kategoriach oceny atrakcyjności gospodarczej: Mazowsze (73%), Wielkopolskie (40%), Dolnośląskie (38%), Śląskie (38%).</p>	Marki Małopolska - wymiary
<p>Małopolanie wśród produktów związanych z regionem wskazują: oscypki, obwarzanek/ precel, kaptcie góralskie, produkty cukiernicze firmy Wawel, wędliny/kiełbasy, tradycyjną kuchnię. Przedsiębiorcy wskazują na skojarzenia z wyrobami stalowymi, turystyką i nowymi technologiami. Ogólny wizerunek to region bogaty kulturowo, elitarny, z wiedzą i doświadczeniem. Rozpoznawalna submarka w kontekście gospodarczym w całym kraju to Forum Ekonomiczne w Krynicy-Zdroju. W emocjonalnym odbiorze regionu podkreślona jest religijność. Najbardziej znaną osobą kojarzącą się z regionem jest Jan Paweł II.</p>	Wizerunek i skojarzenia z Małopolską
<p>Małopolska jest przede wszystkim autentyczna, wyjątkowa, przyjazna. W dalszej kolejności określano ją takimi cechami jak: kreatywna, sentymalna, uduchowiona, gościnna, mądra, rodzinna, spokojna, religijna, konserwatywna. W opinii przedsiębiorców do Małopolski pasują określenia: wiedza i kompetencje. Ważnym elementem wizerunku regiony są powtarzające się odniesienia do mądrości i rozwoju.</p>	Cechy regionu
<p>Mazowsze – główny konkurent Małopolski w kategorii gospodarczej, Dolny Śląsk – kojarzony z dobrym położeniem (połączenie z Czechami) i z myśleniem kreatywnym (w tym wymiarze Małopolska/Kraków mają bardziej konserwatywny wizerunek).</p>	Konkurencja
<p>Małopolska oparta jest o takie wartości jak:</p> <ol style="list-style-type: none"> Harmonia – balans w różnych dziedzinach życia (w przeciwieństwie do miejsc kojarzących się z intensywnym i szybkim tempem życia, czy nadmiernym konsumpcjonizmem np. Warszawa); Równowaga - podkreślane jest poszukiwanie równowagi w wielu wymiarach np. tradycja (rzemiosło) i innowacyjności (nowe technologie), przeszłość i terażniejszości, duchowość i pragmatyzm. Wartości, jakie kieruje marka Małopolska do przedsiębiorców/ inwestorów to: umiejętność decydowania o zrównoważonym kształcie swojego biznesu w duchu wartości wyższych, harmonijny rozwój dzięki mądrej współpracy i pozytywnemu nastawieniu partnerów. 	Wartości
<p>Kraków w swojej Strategii Rozwoju Krakowa "Tu chcę żyć. Kraków 2030" wskazuje na cele takie jak: status jednego z dwu najważniejszych miast Polski, silna europejska metropolia, miasto inteligentne (smart city) – w wyznaczonych w przez SMART_KOM obszarach.⁴⁶ Obraz marki</p>	Najważniejsza submarka - Kraków

⁴⁴ Balkiewicz-Żerek A., Leszczyńska B., Orzechowska H., Sondej K., Badanie marki Małopolska, https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2018/12/1214_Marka_Ma%C5%82opolska.pdf

⁴⁵ Tożsamość marki Małopolska, https://www.malopolska.pl/_userfiles/uploads/TMM.pdf

⁴⁶ Strategia Rozwoju Krakowa "Tu chcę żyć. Kraków 2030."

całego regionu nie jest odbierany jako całość, lecz postrzegany w kontekście terytorialnych submarek: Krakowa i Tatr. Do najbardziej znanych miast Małopolski należą Kraków (88%), Zakopane (77%) i Wieliczka (43%). W dalszej kolejności jest to nowoczesność i rozwój (głównie w skojarzeniach z Krakowem i nowymi biurami, firmami specjalizującymi się w nowych technologiach). W przypadku submarki Krakowa (w kontekście wizerunku regionu) konkurentami obok Warszawy i Wrocławia są także Poznań, Praga, Lwów czy Berlin.

Źródło: Raport z badań marketingowych nt. „Postrzegania marki gospodarczej Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego (Metropolii Krakowskiej)”, Wyk. Sacada, 2020

Na podstawie Strategii Gminnych na terenie Metropolii Krakowskiej określono potencjał marketingowy. Na poziomie gminnym dokonano identyfikacji celów strategii odnoszących się do działań związanych z potencjałem gospodarczym i marketingowym gmin tworzących Metropolii Krakowskiej poza Krakowem. W poniższym zestawieniu zebrano najbardziej istotne informacje nt. wartości i elementów zawartych w celach/kierunkach strategicznych gmin. Skupiono się na analizie fragmentów określonych jako: misja, wizja, wartości gminy oraz cele strategiczne wyróżnione w kontekście rekomendacji opracowania. Należy dodać, że w zestawieniu pominięto cele/kierunki strategiczne odnoszące się do ogólnie pojętego rozwoju gospodarczego, wsparcia przedsiębiorczości, uporządkowania spraw związanych z zagospodarowaniem przestrzennym, wsparciem atrakcyjności inwestycyjnej terenów. Elementy te występują w niemal każdej strategii. Skupiono się na wartościach w odniesieniu do potencjału marketingowego terenu. Wyróżniono fragmenty akcentujące indywidualne podejście, wskazujące na mocne budowanie marki (produktów, miejsca) oraz wspomagające rozwój integracji w ramach obszaru funkcjonalnego (w tym profesjonalizacja kadr).

Tabela 21. Misja, wizja oraz działania w gminach na terenie Metropolii Krakowskiej

Gmina Biskupice

Misja/Wizja/Działania: Zatrzymaj się ... zostań. Gmina Biskupice – w środku powiatu wielickiego – ekologiczna, gościnna, bezpieczna, otwarta na współpracę.

Gmina Czernichów

Misja/Wizja/Działania: atrakcyjne warunki życia i pracy, partnerskie współdziałanie, wykorzystania położenia w sąsiedztwie Krakowa, unikatowe zasoby lokalnego dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego.

Gminy Igołomia - Wawrzeńczyce

Misja/Wizja/Działania: dynamiczny rozwój przedsiębiorczości i rolnictwa, otwarcie na innowacyjność i przedsiębiorczość, kreowanie marki oraz promocja produktów lokalnych, doskonalenie kadry urzędniczej i administracyjnej.

Gminy Kocmyrów- Luborzyca

Misja/Wizja/Działania: Polepszenie warunków życia jej mieszkańców, zapewnienie dynamicznego rozwoju gminy, kreowanie marki i promocja produktów lokalnych.

Gmina Liszki

Misja/Wizja/Działania: korzystanie z metropolitalnego położenia, aktywność gospodarcza, markowe produkty regionalne, zwiększenie standardu życia mieszkańców i nowego osadnictwa, poszanowanie dla szczególnego dziedzictwa

kulturowego i przyrodniczego gminy przyjazny wizerunek Wspólnoty Lokalnej, Produkcja w gospodarstwach rolnych dostosowana do potrzeb KOM, wzrost atrakcyjności inwestycyjnej dla inwestorów zewnętrznych przez wprowadzenie procedur ułatwiających proces inwestycyjny, stworzenie w stanowiska asystenta dla inwestora.

Gmina Michałowice

Misja/Wizja/Działania: Michałowice - podkrakowska ziemia, w której zapuścisz korzenie.

W przyjaznej Dolinie Dłubni spotkasz uśmiechniętych ludzi, pozdrawiających sąsiadów, dumnych z przeszłości z Długoszem, Piłsudskim i Strumiłą w tle (wizja sformułowana w postaci pytań i odpowiedzi, wyznaczenie realnych konkurentów w otoczeniu – Zielonki i Wielka Wieś), stworzenie atrakcyjnego miejsca zamieszkania, pracy i wypoczynku – „Dłubniańskie Planty Krakowa”, wzmacnianie poczucia tożsamości mieszkańców

Gmina Mogilany

Misja/Wizja/Działania: wieloaspektowy rozwój, doskonalenie, wspieranie przedsiębiorczość, poszanowanie dla szczególnego dziedzictwa kulturowego i bogactwa przyrodniczego Gminy, Rozwój współpracy między samorządowej na różnych poziomach strukturalnych oraz wprowadzanie nowoczesnych instrumentów zarządzania, współpraca z partnerskimi JST w zakresie gromadzenia i analizowania danych oraz informacji dotyczących sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru funkcjonalnego „Blisko Krakowa” i ZIT.

Gmina Niepołomice

Misja/Wizja/Działania: pokonywanie barier rozwojowych (gospodarcze, edukacyjne, społeczne), wyznaczanie europejskich standardów, nieograniczony rozwój, samorealizacja mieszkańców, budowa stabilnej gospodarki opartej o Niepołomicką Strefę Inwestycyjną i lokalny potencjał gospodarczy, wzmacnianie marki gospodarczej Niepołomic,

Gmina Skawina

Misja/Wizja/Działania: dobre miejsce do życia i pracy, dostosowujące się do trendów ekologicznych, otwarta na biznes i rodziny, bliskość Krakowa jest atutem, rozwój gospodarczy, społeczny oraz przestrzennego, partnerstwo z sektorem biznesowym i pozarządowym, miejsce przyjazne do życia, prowadzenia działalności gospodarczej i realizacji własnych aspiracji.

Gmina Świątniki Górne

Misja/Wizja/Działania: silny ośrodek lokalny, wysoka jakość usług (edukacyjnych, kulturalnych, zdrowotnych i sportowo rekreacyjnych), bogactwo dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

Gmina Wieliczka

Misja/Wizja/Działania: Wieliczka buduje swoją światową markę, jeden z wierzchołków turystycznego trójkąta „Kraków – Wieliczka – Oświęcim”. Dobra, wygodna do zamieszkania gmina, Funkcjonalna gmina, Wieliczka zwrócona ku turystom i kuracjom, Wieliczka dobre miejsce na biznes.

Gmina Wielka Wieś

Misja/Wizja/Działania: bogactwo przyrodnicze, atrakcyjne miejsce zamieszkania, wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego wspólnoty samorządowej, wyższego standardu życia mieszkańców oraz nowego osadnictwa, wspieranie rozwoju,

doskonalenie oferty usług publicznych, poszanowanie dla szczególnego dziedzictwa kulturowego i bogactwa przyrodniczego, przyjazny wizerunek Wspólnoty Lokalnej, rozwój profesjonalizacji kadr samorządowych

Gmina Zabierzów

Misja/Wizja/Działania: korzysta położenia względem Krakowa, rozwój konkurencyjnych i innowacyjnych sektorów gospodarki, równowaga przestrzenna (dbałość o ochronę obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo), integracja społeczna, zrównoważony rozwój, miejsca przyjazne do życia.

Gmina Zielonki

Misja/Wizja/Działania: miejsce przyjazne ludziom i środowisku, dogodne do mieszkania, pracy i wypoczynku, budowanie współpracy międzysektorowej w ramach aglomeracji krakowskiej w celu zapewnienia harmonijnego rozwoju, współpraca w zakresie budowy zintegrowanego systemu transportu komunikacji zbiorowej.

Źródło: Raport z badań marketingowych nt. „Postrzegania marki gospodarczej Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego (Metropolii Krakowskiej)”, Wyk. Sacada, 2020

Dodatkowo, Kraków jako rdzeń obszaru funkcjonalnego realizuje promocję gospodarczą na licznych targach branżowych lub samodzielnie organizuje wydarzenia w tym zakresie. W 2019 r. Kraków brał udział w kolejnej edycji Targów Expo Real w Monachium. Miasto od kilkunastu lat prezentuje swoją ofertę podczas tego wydarzenia. Podobnie jak w latach ubiegłych udział przedstawicieli Krakowa współfinansowany był ze środków europejskich.

Ponadto Kraków był gospodarzem V Europejskiego Kongresu Samorządów 2019 „Samorząd - razem dla przyszłości”, który odbył się w dniach 8-9 kwietnia 2019 r. w krakowskim Centrum Kongresowym ICE. Po raz kolejny Kraków gościł 2 000 uczestników Kongresu i na dwa dni stał się samorządową stolicą Europy. Odbyło się ponad 80 wydarzeń, w tym bloki programowe, raporty, panele, warsztaty, wykłady i prezentacje podzielone na 13 ścieżek tematycznych, a także uroczysta gala.

Kraków był również reprezentowany w marcu 2019 r. na Międzynarodowych Targach Inwestycyjnych MIPIM w Cannes – jednym z najbardziej prestiżowych wydarzeń tego typu w Europie. Była to 30. edycja tego wydarzenia a Kraków brał w nim udział po raz 22. W trakcie czterech dni targowych przedstawiciele miasta, na czele z Jerzym Muzykiem, Zastępcą Prezydenta Miasta Krakowa ds. Zrównoważonego Rozwoju, spotkali się z reprezentantami najbardziej liczących się na świecie firm z branży deweloperskiej, architektonicznej i inwestycyjnej⁴⁷.

W rankingu Forbes 2019 Kraków został również wyróżniony i otrzymał drugie miejsce w kategorii „Miasto przyjazne dla biznesu” wśród miast liczących od 300 tys. do 999 tys. mieszkańców. Znalazł się również na drugim miejscu w kategorii „Najbardziej ekologiczne miasto w Polsce”.⁴⁸

⁴⁷ Działania w ramach promocji gospodarczej Krakowa w roku 2019 [https://www.bip.krakow.pl/?dok_id=74721]

⁴⁸ Kraków miastem inwestorów [https://business.krakow.pl/informacje_na_temat_dzialan_i_projektow_umk/231572,1643,komunikat,krakow_miastem_inwestorow_.html]

Turystyka

Turystyka, wypoczynek i aktywne spędzenie wolnego czasu są czynnikami rozwoju społeczno-gospodarczego państw i regionów, a także wpływają na jakość i stan przestrzeni. Odpowiednio prowadzone przedsięwzięcia i działania, przyczyniają się do ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, edukacji, poprawy jakości życia oraz wpływają atrakcyjnie na wizerunek przestrzeni. Województwo małopolskie jest jednym z najczęściej i najliczniej odwiedzanych przez turystów województwem w Polsce. W swojej ofercie posiada wyjątkowe bogactwo kulturowe, historyczne i krajobrazowe. Dzięki temu stało się bardzo atrakcyjnym regionem zarówno dla turystów z Polski jak i zagranicy. Największą atrakcją regionu stanowi miasto Kraków natomiast również w gminach ościennych znajduje się wiele ciekawych miejsc i skarbów, które nie są znane tak szerokiemu gronu odbiorców, w tym dziedzictwo przyrodnicze podkrakowskich dolinek.

Kraków zajmuje centralną część Metropolii Krakowskiej. Tereny objęte ochroną przyrody, czyli Ojcowski Park Narodowy i parki krajobrazowe z otulinami przeważają w zachodniej. Ponadto przez teren Metropolii Krakowskiej przebiega wiele kulturowych szlaków tematycznych, jak np. szlak architektury drewnianej i szlak orlich gniazd. Poza urozmaiconym krajobrazem naturalnym, obejmującym obszary podgórskie Beskidów, doliny rzek Wisły, Skawy, Raby i wyżynę krakowsko-częstochowską, obszar oferuje turystom mnogość miejsc o znaczeniu historycznym i kulturowym.

Obszar posiada bardzo dobrze rozwiniętą i wciąż dynamicznie rozwijającą się bazę turystyczną co sprawia, że jest doskonale przygotowany na przyjmowanie turystów z Polski i zagranicy przez cały rok. Dodatkowym atutem jest bliskość portu lotniczego w Balicach, co znacząco poprawia dostępność Metropolii Krakowskiej dla turystów.

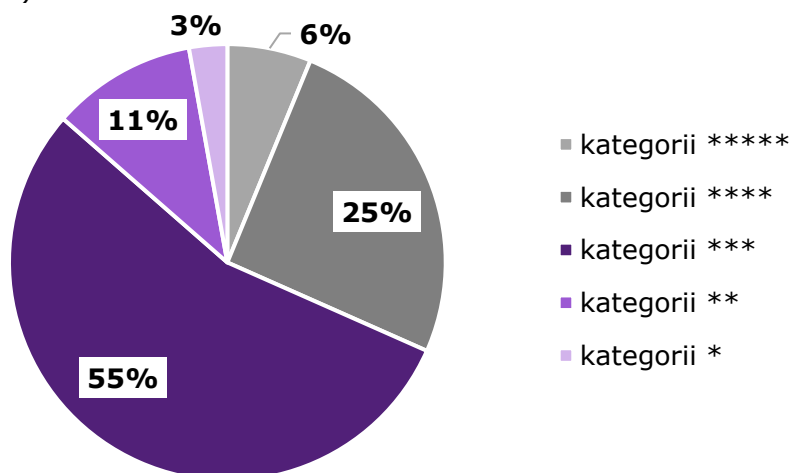
Na terenie Metropolii Krakowskiej⁴⁹ w 2019 r. (wg stanu na 31 lipca) działalność prowadziło 316 turystycznych obiektów noclegowych, co stanowiło 20% wszystkich tego rodzaju obiektów w województwie małopolskim. Najwięcej obiektów znajdowało się w Krakowie (275). Na przestrzeni lat 2016-2019 można zaobserwować stały wzrost liczby turystycznych obiektów noclegowych.

W strukturze turystycznych obiektów noclegowych znajdujących się na terenie Metropolii Krakowskiej, podobnie jak i w całym województwie, dominują hotele – w 2018 roku stanowiły one 60% wszystkich obiektów na terenie obszaru, a na terenie województwa – 12%. Na przestrzeni lat 2016–2019 obserwowano stały wzrost liczby hoteli. Warto także zaznaczyć, że 190 (czyli 48,6%) spośród wszystkich 391 hoteli na terenie województwa małopolskiego było ulokowanych na terenie Metropolii Krakowskiej. W 2018 roku ponad połowę (54,8%) stanowiły hotele kategorii 3-gwiazdkowej. Hotele najwyższych

⁴⁹ Według dostępnych danych obiekty znajdujące się w gminach: Kocmyrzów-Luborzyca, Liszki, Skawina, Wielka Wieś, Zabierzów, Zielonki, Biskupice, Niepołomice, Wieliczka, Kraków, źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

kategorii, 5- i 4-gwiazdkowe stanowiły kolejno: 6,21% i 25,42%. Udział hoteli 1- i 2-gwiazdkowych wynosił natomiast odpowiednio: 10,7% i 2,82%.

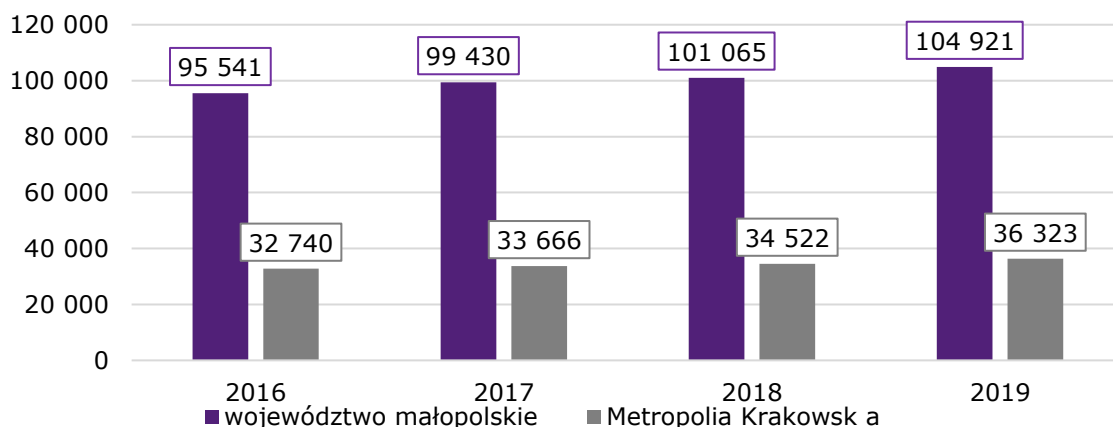
Wykres 11. Struktura hoteli na terenie Metropolii Krakowskiej według kategorii w 2018 r. (stan w dniu 31 lipca)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Obiekty zbiorowego zakwaterowania znajdujące się na terenie Metropolii Krakowskiej⁵⁰ dysponowały w 2019 r. 36,3 tys. miejscami noclegowymi.

Wykres 12. Liczba miejsc noclegowych na terenie Metropolii Krakowskiej i województwa małopolskiego w latach 2016-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Ważnymi wskaźnikami obrazującymi stan infrastruktury turystycznej są: liczba miejsc noclegowych na 1 tys. ludności, liczba udzielonych noclegów na 1 tys. ludności oraz liczba turystów korzystających z noclegów na 1 tys. ludności.

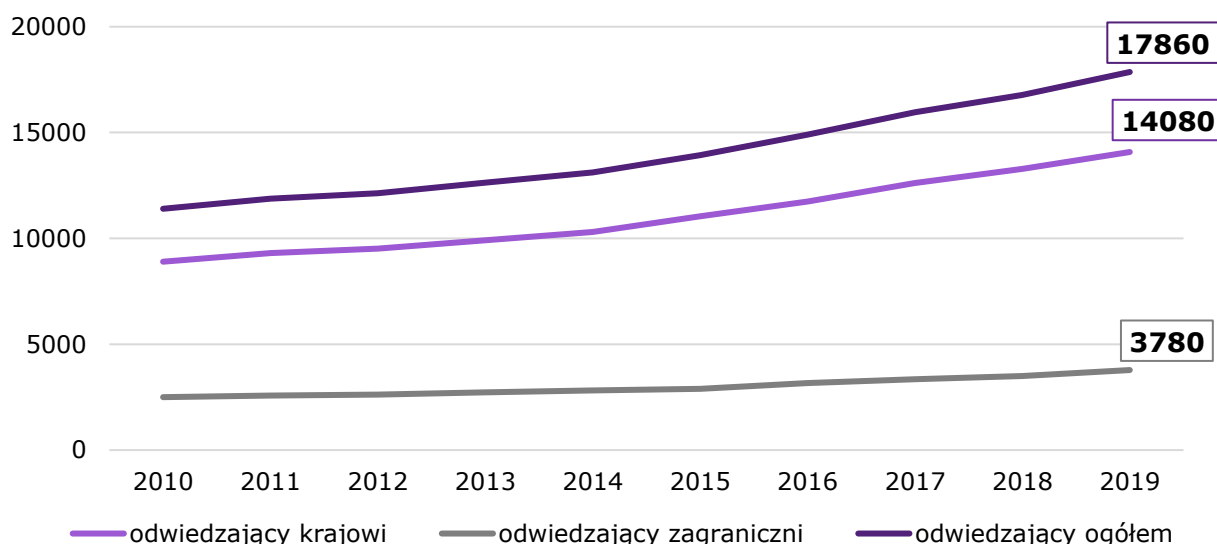
W 2018 r. gęstość bazy noclegowej (miejsca noclegowe na 1 000 ludności) wynosiła dla powiatu krakowskiego – 6,96, a dla wielickiego - 14,18. Były to wartości dużo niższe niż średnia dla województwa małopolskiego (29,76).

⁵⁰ Według dostępnych danych dotyczących miejsc noclegowych znajdujące się w gminach: Kocmyrzów-Luborzyca, Liszki, Skawina, Wielka Wieś, Zabierzów, Zielonki, Biskupice, Niepołomice, Wieliczka, Kraków, źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Z kolei wskaźnik udzielonych noclegów na 1 tys. mieszkańców wyniósł dla powiatu krakowskiego 825,19 a dla powiatu wielickiego 1 764,76 i był niższy, niż średnia dla województwa małopolskiego (4 098,98). Z kolei liczba turystów korzystających z noclegów na 1 tys. ludności w powiecie krakowskim wyniosła 516,64, w powiecie wielickim 999,06, przy średniej dla województwa małopolskiego 1 533,53.

Rozmiar ruchu turystycznego w Małopolsce od wielu lat cechuje się dużym potencjałem wzrostowym. W 2019 roku przyrost ten wyniósł nieco więcej niż rok wcześniej (kiedy to odnotowano wzrost o około 5%), a mianowicie osiągnął poziom 6,44%, co oznacza, że ruch turystyczny w regionie zwiększył się do wielkości 17,86 mln osób. Przyrost dotyczył w szczególności liczby odwiedzających zza granicy – odnotowano tu wzrost o 8% (rok wcześniej było to 4,5%), tj. do 3,78 mln osób. Rozmiary krajowego ruchu turystycznego zwiększyły się natomiast o 6% (rok wcześniej było to 5,3%), tj. ukształtowały się na poziomie 14,08 mln osób. Wśród odwiedzających Małopolskę 8 na 10 osób stanowią mieszkańcy Polski⁵¹.

Wykres 13. Szacunkowa liczba gości odwiedzających Małopolskę w latach 2010-2019 w tysiącach osób

Źródło: Ruch turystyczny w Małopolsce w 2019 roku, Tom 1A, ogółem, numer 1/2020, Badanie ruchu turystycznego w Małopolsce 2019, Małopolska Organizacja Turystyczna, Kraków, 2019

Tabela 22. Szacunkowa liczba gości odwiedzających Małopolskę i Kraków w latach 2010-2019 w tysiącach osób

województwo małopolskie											
rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	zmiana w stosunku do roku bazowego
odwiedzający krajowi	8 900	9 300	9 510	9 910	10 300	11 050	11 740	12 610	13 280	14 080	58,20%
odwiedzający zagraniczni	2 500	2 570	2 620	2 720	2 820	2 890	3 160	3 350	3 500	3 780	51,20%

⁵¹ Ruch turystyczny w Małopolsce w 2019 roku, Tom 1A, ogółem, numer 1/2020, Badanie ruchu turystycznego w Małopolsce 2019, Małopolska Organizacja Turystyczna, Kraków, 2019

odwiedzający ogółem	11 400	11 870	12 130	12 630	13 120	13 940	14 900	15 960	16 780	17 860	56,67%
w tym Kraków											
odwiedzający krajowi	6 050	6 450	6 600	6 700	7 250	7 430	9 250	9 850	10 400	10 750	77,69%
odwiedzający zagraniczni	2 100	2 150	2 350	2 550	2 650	2 620	2 900	3 050	3 100	3 300	57,14%
odwiedzający ogółem	8 150	8 600	8 950	9 250	9 900	10 050	12 150	12 900	13 500	14 050	72,39%

Źródło: Ruch turystyczny w Małopolsce w 2019 roku, Tom 1A, ogółem, numer 1/2020, Badanie ruchu turystycznego w Małopolsce 2019, Małopolska Organizacja Turystyczna, Kraków, 2019

Niemal 79% ruchu turystycznego w Małopolsce w 2019 roku (14,08 mln osób) tworzyli turyści odwiedzający Kraków. W Małopolsce byli to goście krajowi (ponad 78% ogółu, tj. 14,08 mln osób), ale także zagraniczni (ponad 21% ogółu, tj. 3,78 mln osób).

W 2019 r. liczba **gości odwiedzających** Kraków wynosiła 10,75 mln osób. Z kolei turyści zagraniczni stanowili niemal 23% ogółu (3,3 mln osób).

Tabela 23. Szacunkowa liczba turystów odwiedzających Małopolskę i Kraków w latach 2010-2019 w tysiącach osób

województwo małopolskie											
rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	zmiana w stosunku do roku bazowego
odwiedzający krajowi	6 400	6 600	6 710	6 850	7 210	7 980	8 520	9 108	9 910	10 380	62,19%
odwiedzający zagraniczni	2 300	2 370	2 400	2 540	2 580	2 720	2 980	3 162	3 280	3 480	51,30%
odwiedzający ogółem	8 700	8 970	9 110	9 390	9 790	1 070	11 500	12 270	13 190	13 860	59,31%
w tym Kraków											
odwiedzający krajowi	4 050	4 500	4 650	4 800	5 100	5 630	5 850	6 300	6 800	7 100	75,31%
odwiedzający zagraniczni	2 000	2 050	2 250	2 450	2 500	2 520	2 650	2 800	2 850	3 050	52,50%
odwiedzający ogółem	6 050	6 550	6 900	7 250	7 600	8 150	8 500	9 100	9 650	10 150	67,77%

Źródło: Ruch turystyczny w Małopolsce w 2019 roku, Tom 1A, ogółem, numer 1/2020, Badanie ruchu turystycznego w Małopolsce 2019, Małopolska Organizacja Turystyczna, Kraków, 2019

Z kolei niemal 78% ogółu **turystów odwiedzających** Małopolskę w 2019 roku stanowili goście nocujący w regionie (13,86 mln osób), rok wcześniej było to prawie 79%. Większy odsetek w tym względzie charakteryzował ruch przyjazdowy z zagranicy (92%, tj. 3,48 mln osób, podczas gdy w roku poprzednim było niecałe 94%). Natomiast spośród ogółu krajowych odwiedzających Małopolskę, analogicznie jak rok wcześniej, blisko 74% było turystami, co oznacza, że 10,38 mln Polaków w 2019 roku nocowało w regionie.

Ponad 73% **turystów odwiedzających** w Krakowie (10,15 mln osób w 2019 roku, tj. o niemal 11% więcej niż rok wcześniej) to ci, którzy nocują w mieście (zarówno w 2019, jak i w 2018 roku). Wśród nich zdecydowanie przeważają turyści krajowi –7,1 mln osób w 2019 roku (o 4,4% więcej niż w roku poprzednim), aczkolwiek było to tylko 68,4% spośród wszystkich turystów w Małopolsce (w 2018 roku udział ten wynosił 68,6%). Turystów zagranicznych nocujących w Krakowie w 2019 roku było natomiast 3,05 mln osób (o ponad 7% więcej niż w roku poprzednim), tj. prawie 88% ogółu turystów zagranicznych w Małopolsce (rok wcześniej było to niecałe 87%)⁵².

Łączna liczba turystów zagranicznych w Metropolii Krakowskiej⁵³ w 2018 r. wyniosła 1,27 mln, co stanowiło 10% wszystkich turystów odwiedzających Małopolskę. Wśród turystów zagranicznych dominowali turyści z Wielkiej Brytanii, Niemiec, Stanów Zjednoczonych, Ukrainy, Norwegii, Włoch, Holandii Hiszpanii, Francji.

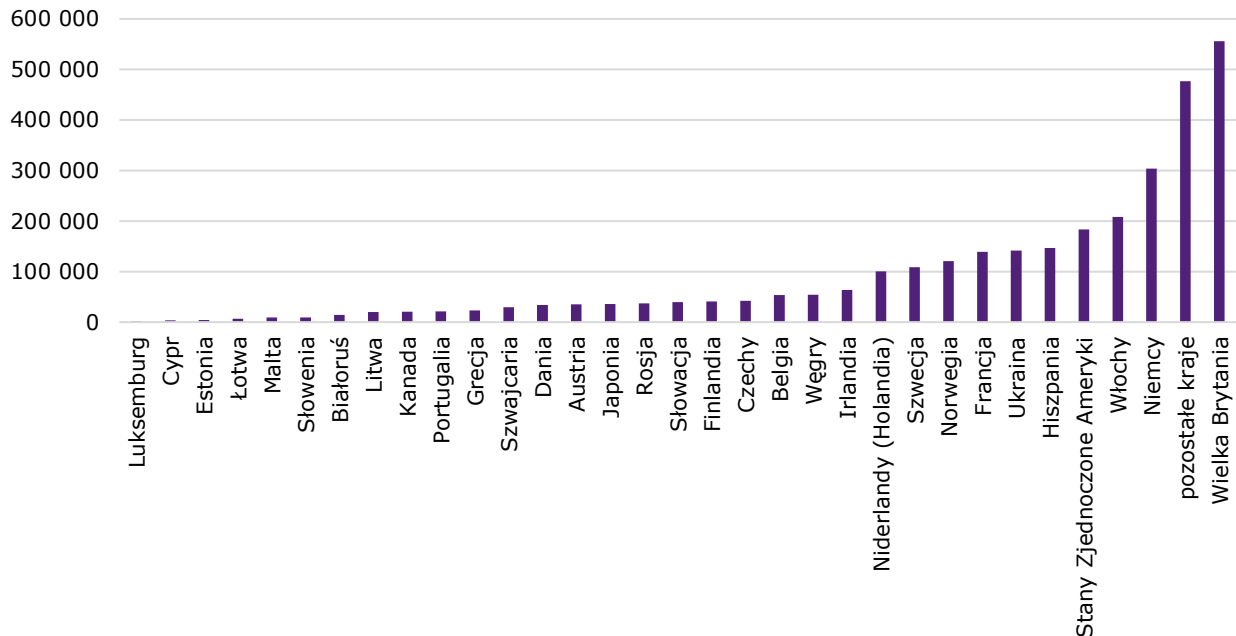
Z kolei liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym w 2018 r. wyniosła 3,08 mln. W porównaniu z rokiem 2016 ich liczba wzrosła o 0,2 mln. Wśród

⁵² Ruch turystyczny w Małopolsce w 2019 roku, Tom 1A, ogółem, numer 1/2020, Badanie ruchu turystycznego w Małopolsce 2019, Małopolska Organizacja Turystyczna, Kraków, 2019

⁵³ Według dostępnych danych łączna liczba turystów zagranicznych w gminach Kocmyrzów-Luborzyca, Liszki, Skawina, Wielka Wieś, Zabierzów, Zielonki, Biskupice, Niepołomice, Wieliczka, Kraków [źródło Bank Danych Lokalnych - <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>]

korzystających z noclegów turystów zagranicznych najliczniejszą grupę stanowili w 2018 r. turyści z Wielkiej Brytanii. Ich udział w ogólnej liczbie turystów zagranicznych wyniósł 18,02%. W pozostałej kolejności najczęściej odwiedzali Krakowski Obszar Metropolitalny obywatele: Niemiec (9,85%), Włoch (6,76%) oraz Stanów Zjednoczonych (5,96%).

Wykres 14. Korzystający z noclegów turyści zagraniczni według krajów w 2018 r. w Metropolii Krakowskiej⁴

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Badania realizowane przez Małopolską Organizację Turystyczną dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, przedstawiają długość pobytu osób odwiedzających województwo małopolskie w 2018 r. Bardzo popularnym zjawiskiem są krótkie pobyty weekendowe oraz pobyty jednodniowe na terenie województwa małopolskiego.

Tabela 24. Długość pobytu osób odwiedzających województwo małopolskie w 2018 r. (procentowy udział)

DŁUGOŚĆ POBYTU	Kraj 2018	Zagranica 2018	Ogółem 2018
do 3 godz.	16,0%	12,1%	15,2%
1 dzień bez noclegu	28,0%	24,7%	27,4%
1 noc	10,1%	9,0%	9,9%
2-3 nocy	14,2%	18,6%	15,1%
4-7 nocy	18,9%	24,0%	19,9%
8-14 nocy	6,6%	5,8%	6,4%
15-21nocy	3,6%	1,9%	3,2%
22 i więcej nocy	2,6%	3,9%	2,9%
Ogółem	100,00%	100,00%	100,00%

Źródło: Opracowanie własne zespołu naukowego: prof. dr hab. Tadeusz Grabiński, dr Krzysztof Borkowski, prof. UEK dr hab. Renata Seweryn, mgr Leszek Mazanek, dr Ewa Grabińska, dr Bożena Alejsiak

Turyści zagraniczni wydłużają przerwę w podróży i pozostają w miejscu zatrzymania dłużej niż mieszkańcy Polski. Natomiast turyści krajowi zatrzymują się najczęściej na 1 dzień bez noclegu. W 2019 roku szacunkowa liczba odwiedzających jednodniowych w Małopolsce wyniosła 4 mln osób. Zdecydowana większość turystów jednodniowych w regionie (92,5% w 2019 roku, podczas gdy rok wcześniej było to ok. 96%) to goście z Polski (3,7 mln osób), których liczba w 2019 roku wzrosła o 9,8% (rok wcześniej zmniejszyła się o prawie 4%). Jednodniowi odwiedzający z zagranicy stanowili w 2019 roku tylko 7,5% ogółu tego segmentu gości w Małopolsce (rok wcześniej ponad 6%) – było ich tylko 300 tys. osób, tj. o 36,7% więcej niż w roku poprzednim (w roku 2018 zanotowano ich wzrost o ponad 4,4%)⁵⁴.

Średnie kwoty wydatkowane przez odwiedzających Małopolskę przed przyjazdem do regionu w 2019 roku (np. na zakup wycieczki/imprezy turystycznej, biletu do muzeum, teatru, filharmonii, na wydarzenie, na termy, baseny, spływ Dunajcem itp., rezerwację/zakup noclegu, posiłków w miejscu zakwaterowania itd.) były zróżnicowane w zależności od tego, czy gość był Polakiem, czy obcokrajowcem oraz czy spędzał w odwiedzanej miejscowości dzień, czy dłużej. Goście krajowi przeznaczali średnio na pobyt w Małopolsce 249 zł na osobę (oprócz 13% mniej niż rok wcześniej), podczas gdy odwiedzający zagraniczni przed przyjazdem do regionu wydatkowali prawie 3-krotnie więcej, tj. średnio 714 zł na osobę (o prawie 54% więcej niż w roku ubiegłym).

Turyści z zagranicy wydawali niemal 2,5-krotnie więcej (851 zł na osobę, czyli o 8,9% mniej niż w roku poprzednim) niż Polacy (353 zł na osobę, tj. o 36,6% mniej niż rok wcześniej). Turyści (nocujący) przeznaczali na pobyt większe kwoty niż odwiedzający jednodniowi – turyści z Polski prawie 5-krotnie, a z zagranicy prawie 7-krotnie. Turyści krajowi wydatkowali bowiem średnio 489 zł na osobę (o prawie 1/4 mniej niż w roku ubiegłym), a zagraniczni – 896 zł na osobę (o 6,9% mniej niż rok wcześniej). Z kolei, jednodniowi odwiedzający z Polski wydawali podczas pobytu w Małopolsce średnio 104 zł na osobę (o 3,7% mniej niż w roku poprzednim), a jednodniowi odwiedzający z zagranicy – ponad 1/4 więcej, tj. 131 zł na osobę (o 69% mniej niż rok wcześniej).

Liczba odwiedzających Małopolskę, tak turystów, jak i gości jednodniowych, była w 2019 roku wyższa niż rok wcześniej, pomimo że średnie kwoty wydatkowe przed przyjazdem i podczas pobytu przez odwiedzających krajowych (w tym turystów) i gości jednodniowych z obu segmentów okazały się niższe niż w roku poprzednim, szacunkowe wpływy Małopolski z turystyki w regionie były w 2019 roku o 6% wyższe niż rok wcześniej (15,2 mld zł vs 14,34 mld zł). Przyczyniło się do tego również to, że średnie wydatki odwiedzających zagranicznych (w tym turystów) okazały się wyższe niż w roku ubiegłym.

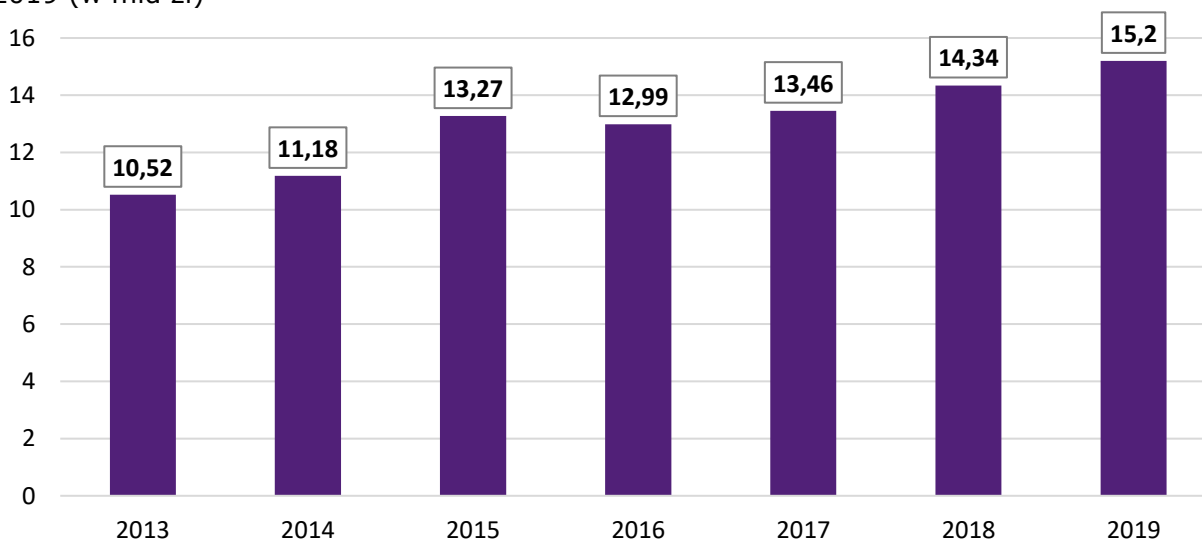
⁵⁴ Ruch turystyczny w Małopolsce w 2019 roku, Tom 1A, ogółem, numer 1/2020, Badanie ruchu turystycznego w Małopolsce 2019, Małopolska Organizacja Turystyczna, Kraków, 2019

Tabela 25. Szacunkowe wpływy Małopolski z tytułu przyjazdowego ruchu turystycznego w latach 2013-2019 (w mld zł) wg grup odwiedzających

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Zmiana w stosunku do roku bazowego
Turyści krajowi	5,55	6,06	7,5	7,61	8,16	8,88	8,9	3,35
Turyści zagraniczni	4,01	3,81	5,17	4,66	4,56	4,76	5,7	1,69
Odwiedzający jednodniowi krajowi	0,8	1,18	0,51	0,63	0,62	0,6	0,5	-0,3
Odwiedzający jednodniowi zagraniczni	0,16	0,16	0,09	0,09	0,09	0,1	0,1	-0,06
SUMA	10,52	11,18	13,27	12,99	13,46	14,34	15,2	4,68

Źródło: Ruch turystyczny w Małopolsce w 2019 roku, Tom 1A, ogółem, numer 1/2020, Badanie ruchu turystycznego w Małopolsce 2019, Małopolska Organizacja Turystyczna, Kraków, 2019

Wykres 15. Łączne szacunkowe wpływy z tytułu ruchu turystycznego w latach 2013-2019 (w mld zł)

Źródło: Ruch turystyczny w Małopolsce w 2019 roku, Tom 1A, ogółem, numer 1/2020, Badanie ruchu turystycznego w Małopolsce 2019, Małopolska Organizacja Turystyczna, Kraków, 2019

Zatem w relacji do roku 2018 zmniejszyły się wpływy od krajowych jednodniowych odwiedzających (o 1/6), a zwiększyły od turystów zagranicznych (o prawie 1/5). Wpływy pochodzące od turystów krajowych i jednodniowych odwiedzających z zagranicy utrzymały się na niezmiennym poziomie w stosunku do roku poprzedniego⁵⁵.

Do najczęściej odwiedzanych miejsc w Metropolii Krakowskiej w 2018 r. (wg badań realizowanych przez Małopolską Organizację Turystyczną) należy

⁵⁵ Ruch turystyczny w Małopolsce w 2019 roku, Tom 1A, ogółem, numer 1/2020, Badanie ruchu turystycznego w Małopolsce 2019, Małopolska Organizacja Turystyczna, Kraków, 2019

Kraków (26,3% odwiedzających), Wieliczka (8,4%), Ojcowski Park Narodowy⁵⁶. W 2019 roku miejsca te nie zmieniły się⁵⁷.

W 2019 r. Kopalnia Soli „Wieliczka” była jedną z najchętniej odwiedzanych atrakcji Polski – odwiedziło ją ponad 1,8 mln gości, co przekłada się na kolejny rekordowy rok w historii. Kopalnia cieszy się niezmiennie dużym zainteresowaniem Polaków, ale również gości z zagranicy, spośród których w 2019 najliczniej przyjeżdżali Brytyjczycy (154 tys.), Włosi (87 tys.), Hiszpanie (84 tys.), Niemcy (79 tys.) i Francuzi (75 tys.). W całym 2019 roku solnymi szlakami wędrowało o 7% turystów więcej niż rok wcześniej (o 116 tys. osób więcej). Dodatkowo Kopalnia rozwija się – stworzono tutaj w ostatnich latach nowoczesne Centrum Obsługi Turystów, zagospodarowano teren łożni solankowej oraz wybudowano bezpieczne parkingi na obrzeżach Parku św. Kingi⁵⁸.

Przez Krakowski Obszar Metropolitalny przebiegają również rozmaite kulturowe szlaki tematyczne⁵⁹. Do najważniejszych szlaków i tras tematycznych związanych z zabytkami, dziedzictwem kulturowym, w tym z dziedzictwem niematerialnym zaliczyć należy m.in.:

- Szlak Architektury Drewnianej -jeden z najbardziej rozpoznawalnych szlaków dziedzictwa w Polsce (ponad 1500 km oznakowanych dróg i 253 obiekty),
- Szlak Frontu Wschodniego I Wojny Światowej,
- Szlak cysterski,
- Szlak renesansu,
- Szlak Św. Jakuba,
- Szlak Orlich Gniazd,
- Kopalnie Soli w Wieliczce i Bochni,
- Małopolską Trasę UNESCO.

Dodatkowo znajduje się tutaj szlak solny z zabytkowymi kopalniami i obiektami w Bochni, Wieliczce i Niepołomicach; Małopolski Szlak Warowni i Zamków obejmujący obiekty m. in. w Niepołomicach i Krakowie, Via Regiae Antiqua – dawny szlak bursztynowy. Szlaki Tematyczne w Krakowie obejmują m.in. trasę zabytków żydowskich, trasę zabytków Podgórze oraz krakowski szlak świętych.

Na terenie dwóch gmin Metropolii Krakowskiej - Wielka Wieś i Zielonki ulokowany jest Ojcowski Park Narodowy wraz z otuliną słynący m.in. z doliny Prądnika.

Metropolia Krakowska charakteryzuje się także bogactwem miejsc kultu religijnego. W ostatnich latach rozwija się turystyka religijna wokół takich miejsc jak: m.in. Klasztorze w Staniątkach – Niepołomice, ośrodek kultu

⁵⁶ Ruch turystyczny w Małopolsce w 2018 r., Badania zrealizowane przez Małopolską Organizację Turystyczną dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Departament Turystyki i Sportu, Kraków, 2018 r.

⁵⁷ Raport z badań ruchu turystycznego za 2019 r., Badanie realizowane przez Małopolską Organizację Turystyczną dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Departament Turystyki i Sportu, 2019

⁵⁸ Podsumowanie roku 2019, <https://www.kopalniawieliczka.eu/pl/aktualnosci/podsumowanie-roku-2019>

⁵⁹ Szlaki tematyczne w Małopolsce [<https://miip.geomalopolska.pl/imap/#gmap=gp26>]

Miłosierdzia Bożego w Krakowie – Łagiewnikach, Opactwa Cystersów w Krakowie – Mogile oraz liczne szlaki papieskie związane z miejscami pobytu i pielgrzymek Papieża-Polaka do Polski i Małopolski. Kraków i Małopolska były również miejscem Światowych Dni Młodzieży w 2016 r., w których udział wzięło 3 mln osób.

W granicach województwa znajduje się aż 9,4 tys. km szlaków turystycznych, w tym aż 3,4 tys. km szlaków pieszych górskich, 2,5 tys. km szlaków konnych oraz 1,8 tys. km szlaków rowerowych (m.in. VeloMałopolska - Wiślana Trasa Rowerowa, VeloDunajec, VeloNatura oraz VeloMetropolis). Małopolskie szlaki turystyczne stanowiły prawie 12% ogółu krajowego.

Ważnym kierunkiem podróży do województwa jest turystyka biznesowa. Kraków, jako znany ośrodek akademicki i miejsce grupujące centra naukowe i outsourcingowe, jest bardzo atrakcyjnym miejscem dla organizowania międzynarodowych konferencji, spotkań, kongresów, targów i wystaw. Stolica regionu oferuje rozbudowaną bazę kongresowo-konferencyjną i noclegową oraz dobrą dostępność komunikacyjną, które sprawiają, że z powodzeniem w mieście rozwija się przemysł spotkań. Baza ta równocześnie uzupełnia i podnosi jakość oferty w regionie oraz stymuluje do rozwoju w tym zakresie także inne miejsca w Małopolsce⁶⁰.

Na terenie Metropolii Krakowskiej produkowane są produkty regionalne (chronionych oznaczeń), do których zaliczono⁶¹:

- obwarzanek krakowski (powiat krakowski, wielicki, Miasto Kraków),
- kiełbasę Lisiecką (gmina Liszki, Czernichów),
- chleb prądnicki (Miasto Kraków, Zabierzów),
- kiełbasę Piaszczańską (Wieliczka, Świątyni Górne, Miasto Kraków).

Do produktów tradycyjnych zaliczono na terenie Metropolii Krakowskiej także:

- bugle zembrzyckie,
- paluszki krakowskie (Kraków),
- żurek po krakowsku (Kraków),
- barszcz czerwony krakowski (Kraków),
- bajgiel z Kazimierza (Kraków),
- ciasteczka wyśmienite (Kraków),
- precelek krakowski (Kraków, Zabierzów),
- balsam kapucyński (Kraków),
- Małopolski Miód Spadziowy (województwo małopolskie),
- kiełbasa krakowska sucha (Kraków, Niepołomice),
- kiełbasa małopolska (województwo małopolskie),
- kukułka lisiecka (Liszki).

Jak widać, na pozycji Krakowa i potencjale gminnych ościennych, można budować przewagę konkurencyjną całej Metropolii Krakowskiej.

Ruch migracyjny

⁶⁰ Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” - projekt do konsultacji społecznych, Zarządu Województwa Małopolskiego, Kraków, 2019

⁶¹ Produkty regionalne i tradycyjne (<https://miip.geomalopolska.pl/imap/#gmap=gp40>)

W strukturze rynku pracy coraz bardziej istotną rolę odgrywają pracownicy za granicą. Imigranci przyjeżdżający do Małopolski pochodzą ze wszystkich kontynentów świata, przy czym zdecydowanie największą grupę stanowią obywatele Ukrainy (85% w ogóle wydanych pozwoleń na pracę, 95% w ogóle zarejestrowanych oświadczeń, 67% w ogóle studiujących cudzoziemców) i to oni odpowiadają za skokowy wzrost liczby obcokrajowców w regionie⁶². Bez wzmożonego napływu Ukraińców, liczba cudzoziemców (spoza UE/EOG i Szwajcarii) otrzymujących prawo do legalnej pracy (czy to na podstawie zezwoleń, czy oświadczeń), zwiększałaby się zdecydowanie wolniej. Na liście krajów, których obywatele otrzymają największą liczbę zezwoleń na pracę, poza Ukrainą, znalazły się także: Mołdawia, Rosja oraz Białoruś. Zatem strumień imigrantów zarobkowych w dużej mierze napływa z byłych Republiki Radzieckich. Warto też zaznaczyć, że coraz więcej cudzoziemców przyjeżdża do Małopolski z Indii.

Imigranci raczej pozytywnie oceniają warunki życia i pracy w Małopolsce, a pracodawcy pozytywnie oceniają współpracę z imigrantami. Niemniej z obu stron pojawiają się krytyczne głosy, które wskazują na obszary wymagające poprawy tj.: oczekiwania wyższych zarobków, które pozwolą zaspokoić nie tylko podstawowe potrzeby (w przypadku pracowników manualnych), ale i ambicje (w przypadku specjalistów), a w przypadku części imigrantów pozwolą wyjść z szarej strefy. Niektórzy imigranci, ale i pracodawcy zauważają, że pomiędzy członkami załogi z Polski i z innych krajów dochodzi do nieporozumień. Początkowy dystans w wielu przypadkach udaje się zmniejszyć. Bywa jednak i tak, że relacje pozostają chłodne, gdyż cudzoziemcy czują się w pracy niemile widziani⁶³.

W ostatnich latach w związku z napływem cudzoziemców do Krakowa społeczność miasta uległa przeobrażeniom – wielojęzycznym, wieloetnicznym czy wieloreligijnym. Ta wielokulturowość z pewnością może stać się potencjałem rozwojowym Krakowa, ale w tym celu konieczne jest rozwijanie odpowiednich polityk publicznych i specyficznej kultury przyjęcia, przyjaznej dla imigrantów.

Według danych Urzędu do Spraw Cudzoziemców w 2014 roku w Polsce było 134 tys. cudzoziemców z ważnymi dokumentami pobytu, co odpowiadało mniej niż 0,5% całkowitej populacji kraju. Jednak w kolejnych latach następuje dynamiczny wzrost migracji, zbliżający się do 300 tys. w 2017 roku i przekraczając 400 tys. cudzoziemców z ważnymi dokumentami w 2019 roku. Warto zaznaczyć, że społeczność ta jest silnie zmaskulinizowana: w czerwcu 2019 roku kobiety stanowiły zaledwie 38,3% imigrantów z ważnymi dokumentami.

Dokładne oszacowanie populacji migrantów w Polsce nie jest możliwe ze względu na ruch bezwizowy z Ukrainą (obejmujący posiadaczy paszportów biometrycznych na okres do 90 dni) i uproszczoną procedurę (na tzw.

⁶² Ruch migracyjny w Małopolsce – imigranci z zagranicy, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Depart. Polityki Regionalnej UMWM, Kraków 2017

⁶³ Ibidem

oświadczenie) zatrudniania cudzoziemców dla obywateli Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Rosji i Ukrainy na okres maksymalnie 6 miesięcy. Według danych Urzędu do Spraw Cudzoziemców, we wrześniu 2019, 415 tys. cudzoziemców miało aktualnie ważne dokumenty uprawniające do pobytu w Polsce. Natomiast w rejestrach ZUS widnieje 609 tys. cudzoziemców płacących składki na ubezpieczenie społeczne (stan na marzec 2019).

W statystykach Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej widnieje 323 tysiące pozwoleń na pracę wydanych cudzoziemcom oraz 1,58 mln oświadczeń o powierzeniu pracy cudzoziemcowi (MRPiPS, 2019)⁶⁴. W rezultacie szacuje się, że obecna (2019) populacja imigrantów w Polsce wynosi między 1 a 1,5 miliona osób, z czego zdecydowana większość pochodzi z Ukrainy.

W marcu 2019 roku w polskim systemie ubezpieczeń społecznych było zarejestrowanych ponad 450 tys. obywateli Ukrainy, podczas gdy Białorusinów – 36 tys., zaś kolejne grupy (Mołdawianie, Rosjanie, Wietnamczycy) – odpowiednio 7-8 tys. Wśród osób zarejestrowanych w ZUS dominują osoby w wieku 25-39 lat. We wrześniu 2018 r. na etat zatrudnionych było 321 tys. cudzoziemców, z kolei 230 tys. na umowę zlecenie lub umowę z agencją. Natomiast około 18 tysięcy osób zarejestrowanych jest jako przedsiębiorca. Warto zaznaczyć, że najwięcej imigrantów koncentruje się w sekcji PDK w sektorze N (administrowanie i działalność wspierająca) ze względu na agencje tymczasowego zatrudnienia.

Migranci pracują także w przetwórstwie przemysłowym oraz w transporcie i gospodarce magazynowej oraz w budownictwie. Marginalny udział zatrudnienia imigrantów występuje w opiece zdrowotnej i pomocy społecznej, wynikać to może z pracy w sektorze domowych usług opiekuńczych. Dominują prace niewymagające lub o niskim zapotrzebowaniu na kwalifikacje w handlu hurtowym i detalicznym, ochronie, usługach sprzątania i porządkowych, itp.

Liczebność populacji migrantów w województwie małopolskim rośnie w sposób dynamiczny od 2014 roku, co znajduje odzwierciedlenie zarówno w aplikacjach o karty pobytu (6,1 tysięcy w 2014 i 18,7 tysięcy w 2018 roku) jak i statystyk dotyczących wniosków o zezwolenie na pracę.

Wzrost widać również w przypadku małopolskich imigrantów zarejestrowanych w polskim systemie ubezpieczeń społecznych. O ile w 2015 roku było to zaledwie 10,5 tys. cudzoziemców, ta liczba wzrosła do 27,7 tys. we wrześniu 2018 i aż do 51,4 tys. w marcu 2019 roku. Jest to prawdopodobnie związane z rosnącą legalizacją zatrudnienia imigrantów dotąd funkcjonujących w szarej strefie.

Przedsiębiorcy spoza kraju reprezentują na ogół sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), będąc najczęściej założycielami, właścicielami i zarządcami swoich firm. Etniczne sieci tworzą swoistą barierę wejścia na rynek

⁶⁴ Oszacowywanie liczebności imigrantów na podstawie oświadczeń jest dyskusyjne, bo wiele z tych deklaracji nie musi się urzeczywistnić – tzn. nie każde oświadczenie odpowiada imigrantowi który przyjechał do Polski i podjął w niej pracę. Wedle ostrożnych szacunków, rzeczywista liczebność imigrantów zatrudnionych wg. uproszczonej procedury wynosi od 60 do 70% liczby oświadczeń: w tym ujęciu całkowita liczba imigrantów wykonujących pracę w Polsce w ramach tej regulacji w 2018 roku wynosiłaby między 950 tys. a 1,1 mln.

– dostęp do tego rynku umożliwiony jest wyłącznie dla osób z tej samej grupy etnicznej, natomiast obcy przedsiębiorcy nie mają do niego dostępu, a dodatkowo muszą mierzyć się z silną konkurencją ze strony swoich rodaków.

Działalność administracji, zwłaszcza na poziomie lokalnym (w szczególności w Gdańsku, Wrocławiu, Poznaniu i Krakowie) koncentruje się na uproszczeniach administracyjnych. W wielu urzędach (w tym i w Urzędzie Miasta Kraków, jak i w Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim) zatrudniono osoby znające najpopularniejsze języki imigrantów (w tym angielski, ukraiński i rosyjski) a także stworzono punkty konsultacyjne.

Natomiast w zakresie usług dedykowanych przedsiębiorcom oferta nadal jest bardzo skromna. W tym aspekcie warto więc zwrócić uwagę na działalność tzw. trzeciego sektora i szeroko pojętego społeczeństwa obywatelskiego. Działania te, choć mające charakter rozproszony stanowią cenne wsparcie dla cudzoziemców zajmujących się działalnością gospodarczą w Krakowie.

Pierwszą z inicjatyw jest OpenCoffeeKRK6 – cykl comiesięcznych porannych, otwartych spotkań biznesowych realizowanych w języku angielskim, którego głównym celem jest sieciowanie, a więc nawiązywanie kontaktów biznesowych. Może do niej dołączyć każdy przedsiębiorca lub osoba zainteresowana założeniem firmy – zarówno imigrant jak i obywatel Polski. Kolejną organizacją pozarządową zajmującą się sprawami migrantów i wielokulturowości jest Fundacja Współpracy Polsko-Ukraińskiej U-Work. Oprócz prowadzenia na zlecenie Urzędu Miasta Krakowa Punktu Informacyjnego dla Cudzoziemców przy Ulicy Batorego 2, Fundacja od 2015 roku realizuje szereg działań mających na celu wsparcie cudzoziemców zainteresowanych prowadzeniem działalności gospodarczej (informacje o wymogach prawnych zakładania firm przez cudzoziemców, proces rejestracji firmy i jej wpis do KRS).

Bardzo ważną rolę w procesie wspierania przedsiębiorczości ukraińskiej w Krakowie pełni TCF HUB Centrum Sportu i Integracji⁶⁵ oraz powiązany z nią oddział krakowski Polsko-Ukraińskiej Izby Gospodarczej – wsparcie dla inwestorów ukraińskich zainteresowanych założeniem firmy w Krakowie i Małopolsce⁶⁶.

Mimo że bardzo dynamicznie rośnie napływ imigrantów do Krakowa i Małopolski skala przedsiębiorczości wśród cudzoziemców jest na razie stosunkowo niewielka, jeśli porównać ją z krajami tradycyjnie imigranckimi. Biorąc pod uwagę zmiany charakteru migracji z krótkookresowej/sezonowej na pobyt długookresowy (włącznie z osiedleniem się) należy oczekiwać, że skłonność do zakładania biznesu – zgodnie z trendami zaobserwowanymi w innych popularnych krajach (USA, Niemcy, Wielka Brytania, etc.) może gwałtownie wzrosnąć. Metropolia Krakowska powinna zdefiniować główne

⁶⁵ TCF HUB jest partnerem projektu Taskforcome poświęconego przedsiębiorczości i integracji społeczno-ekonomicznej imigrantów, w ramach którego w latach 2019-2021 będą prowadzone pilotażowe szkolenia i punkt obsługi zapewniający wsparcie imigrantom prowadzącym działalność gospodarczą w Krakowie i Małopolsce.

⁶⁶ J. Brzozowski, Przedsiębiorczość imigrantów w Krakowie: stan obecny i perspektywy rozwoju, Centrum Zaawansowanych Badań Ludnościowych i Religijnych Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków, 2019

zachęty oraz wsparcie wobec cudzoziemców prowadzących działalność gospodarczą – źródłem przedsiębiorczości innowacyjnej, czy jedną z formą usprawniania procesu społeczno-ekonomicznego.

INNOWACYJNOŚĆ FIRM

Transfer technologii

Metropolia Krakowska to obszar koncentracji nowoczesnych usług dla biznesu, na jej obszarze działają parki technologiczne i przemysłowe jak np. Krakowski Park Technologiczny, który posiada status Hub'u Innowacji Cyfrowej a także zarządza Krakowską Specjalną Strefą Ekonomiczną o powierzchni tysiąca hektarów. Kraków, z 238 centrami jest drugim po Warszawie ośrodkiem z największą ilością tego typu placówek. Jest też liderem zatrudnienia – w tutejszych centrach BPO (outsourcing procesów biznesowych), SSC (centra usług wspólnych), IT (technologie informacyjne), R&D (usługi badawczo - rozwojowe) pracuje około 90 tys. osób. Dodatkowo odznacza się najwyższym, spośród 8 największych ośrodków, udziałem centrów R&D, wynoszącym 17% (2019 r.).⁶⁷

Małopolska należy do grupy umiarkowanych innowatorów w UE: zajmuje 155 miejsce w Regionalnej Tablicy Wyników Innowacji 2019 (awans ze 178 miejsca w RIS 2017) –po regionie „Warszawski stołeczny” (na 138 miejscu). Znacznie lepiej wypada na tle pozostałych polskich województw. W stosunku do średniej krajowej, przoduje pod względem dwóch wskaźników, będących składowymi indeksu: średniej liczby zgłoszeń do Europejskiego Urzędu Patentowego oraz średniej liczby wspólnych publikacji międzynarodowych. Należy jednak pamiętać, że sama Polska jest wśród 28 krajów UE jednym z najsłabszych państw (w Europejskim Rankingu Innowacyjności 2018 zajęła 4. miejsce od końca)⁶⁸.

Abstrahując od zmian na rynku pracy, gospodarka obszaru rozwija się bardzo dynamicznie. W Rankingu 100 obszarów funkcjonalnych 2018, opracowanym przez Klub Jagielloński, w dziedzinie gospodarki obszar funkcjonalny Krakowa zajmuje drugą pozycję z wynikiem 90,91/100, ustępując jedynie obszarowi funkcjonalnego Miasta Wrocław.⁶⁹

Z kolei Kraków jako rdzeń Metropolii zajmuje wysoką, drugą pozycję wśród 12 metropolii w wartości Kapitału Atrakcyjności Inwestowania⁷⁰ wskazuje na duży potencjał inwestycyjny Krakowa. Zapewnia go przede wszystkim najwyższa w kraju liczba studentów kierunków ścisłych i informatycznych w mieście, a także znacząca innowacyjność gospodarki.

PwC w raporcie nt. Metropolii krakowskiej rekomenduje m.in. wzmocnienie promocji gospodarczej obszaru metropolitalnego, poprzez m.in.

⁶⁸ Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” - projekt do konsultacji społecznych, Zarządu Województwa Małopolskiego, Kraków, 2019

⁶⁹ Uciekające metropolie, Ranking 100 polskich miast, Kraków 2019.

⁷⁰ Raport o stanie polskich metropolii: Kraków. Miasto na ścieżce stabilnego rozwoju (PwC, 2019)

inwentaryzację terenów inwestycyjnych, zintegrowany punkt obsługi inwestora w metropolii, poprawę dostępności komunikacyjnej terenów inwestycyjnych⁷¹.

⁷¹ Jw.

Tabela 26. Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem w Metropolii Krakowskiej w latach 2014-2019 (%)

Gmina	2014	2015	2016	2017	2018	2019	zmiana w stosunku do roku bazowego
Biskupice	4,35	3,70	0,00	10,00	7,41	9,43	116,78%
Czernichów	5,34	6,96	6,25	3,23	5,30	5,84	9,36%
Igołomia-Wawrzeńczyce	6,38	0,00	2,86	11,63	6,67	8,06	26,33%
Kocmyrzów-Luborzyca	6,62	4,55	5,94	9,09	6,12	7,87	18,88%
Kraków	9,56	9,55	9,00	9,66	9,40	9,98	4,39%
Liszki	6,62	6,67	5,44	5,49	6,90	4,46	-32,63%
Michałowice	14,17	7,07	12,21	12,17	8,72	7,28	-48,62%
Mogilany	10,40	3,23	5,84	7,87	10,99	6,38	-38,65%
Niepołomice	6,74	9,72	5,64	8,41	8,42	5,23	-22,40%
Skawina	3,83	7,47	4,92	8,00	5,10	6,58	71,80%
Świątniki Górne	2,34	5,49	3,19	5,50	5,69	7,32	212,82%
Wieliczka	6,70	6,35	6,53	8,00	9,85	8,51	27,01%
Wielka Wieś	2,92	11,86	13,27	10,97	6,96	10,00	242,47%
Zabierzów	7,17	7,47	5,60	9,41	10,53	9,90	38,08%
Zielonki	7,07	10,16	6,11	6,69	7,55	8,31	17,54%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych (<https://bd.l.stat.gov.pl>).

W regionie działa niemal 600 podmiotów prowadzących działalność badawczo-rozwojową co daje Małopolsce trzecią pozycję w kraju (drugie w przeliczeniu na liczbę ludności). Ponadto, funkcjonuje tu ok. 15 inicjatyw klastrowych, w tym Klaster LifeScience Kraków i Klaster Zrównoważona Infrastruktura, mające status Krajowych Klastrow Kluczowych. Firmy takie jak ABB, Aptiv, Motorola, Jacobs czy Ericsson wybrały Kraków jako miejsce rozwoju działalności B+R.

W Małopolsce działają parki technologiczne i przemysłowe jak np. Krakowski Park Technologiczny, który posiada status Hub'u Innowacji Cyfrowej, a także zarządza Krakowską Specjalną Strefą Ekonomiczną obejmującą obszar województwa małopolskiego oraz powiatu jędrzejowskiego w województwie świętokrzyskim.

Digital Innovation Hub (DIH) Krakowskiego Parku Technologicznego oraz firm: ASTOR i T-Mobile, uczelni: Akademii Górniczo-Hutniczej i Politechniki Krakowskiej, a także ekspertów z BIM Klaster i Instytutu Kościuszki, tworzy kompleksowy punkt wsparcia dla firm przemysłowych, które chcą wprowadzić do swoich fabryk rozwiązania Przemysłu 4.0. Hub4industry łączy kluczowe technologie i obszary, które składają się na Fabrykę Przyszłości: łączność w sieci 5G, automatyzację i robotyzację, IIoT, sztuczną inteligencję (AI),

rozszerzoną i wirtualną rzeczywistość (AR i VR), cloud computing, technologię BIM, druk 3D, cyberbezpieczeństwo⁷².

Dodatkowo na Zabłociu planowane jest powstanie Klastra Innowacji Społeczno-Gospodarczych Zabłocie 20.22 do końca 2021 r. Będzie to miejski projekt przekształcający poprzemysłową enklawę Zabłocia w kreatywną i innowacyjną przestrzeń, otwartą zarówno dla lokalnej społeczności i mieszkańców miasta, jaki przedsiębiorców, profesjonalistów, podmioty społeczne i gospodarcze poprzez otwartą formułę partnerstwa publiczno-prywatnego. Ideą przedsięwzięcia jest stworzenie przestrzeni zapewniającej w odpowiedniej skali technicznie i organizacyjne warunki do pracy, nauki czy spędzania czasu wolnego. W efekcie, następować będzie integracja zróżnicowanych środowisk oraz budowa społeczności innowacji⁷³.

Istotną rolę w regionalnym systemie komercjalizacji wiedzy z uczelni do przemysłu odgrywają podmioty powoływane w tym celu: centra transferu technologii (CTT), centra transferu wiedzy (CTW) oraz spółki celowe uczelni wyższych. W Małopolsce działa 7 CTT, w tym 3 niezwiązane z uczelniami. W ramach projektu „SPIN –model transferu innowacji w Małopolsce” utworzono 4 centra transferu wiedzy, działające w ramach trzech specjalizacji regionu, czyli life science, energia zrównoważona oraz technologie informatyczne i komunikacyjne⁷⁴.

W Małopolsce, a głównie w Krakowie, istnieje silne środowisko startupów. Jak wynika z badań prowadzonych rokrocznie przez Fundację Startup Poland ok. 10% badanych polskich startupów pochodzi z Krakowa, co plasuje stolicę regionu na 3. miejscu w kraju (po Warszawie i Wrocławiu). Małopolska społeczność startupowa jest bardzo aktywna - tylko w 2018 r. w Krakowie odbyło się ponad 800 wydarzeń organizowanych przez i dla środowisk startupowych, a spotkania networkingowe i wydarzenia branżowe są dla nich najlepszym źródłem pozyskania wiedzy i nawiązania kontaktów biznesowych. Małopolskie startupy specjalizują się głównie w obszarach big data, analityka i Internet Rzeczy. Na kolejnych miejscach plasują się: fintech (technologie finansowe), technologie marketingowe oraz produktywność i zarządzanie. Mocno dominują więc technologie informacyjno-komunikacyjne, które są jedną z siedmiu inteligentnych specjalizacji Małopolski⁷⁵.

Działalność badawczo – rozwojowa (B+R)

Przyszłość gospodarcza obecnych miast, regionów i obszarów funkcjonalnych związana jest z ich pozycją w zakresie kreatywności i innowacji. We współczesnej gospodarce sektor kreatywny jest bowiem niezwykle ważny. Kreatywność nie jest zarezerwowana jedynie dla tradycyjnego świata kultury i

⁷² Hub4Industry Digital Innovation Hub (DIH) (<https://hub4industry.pl/>)

⁷³ Klaster Innowacji Społeczno-Gospodarczych Zabłocie 20.22 - materiał informacyjny (https://rewitalizacja.krakow.pl/aktualnosci/238203,210,komunikat,klaster_innowacji_spoleczno-gospodarczych_zablocie_20_22_-_material_informacyjny.html)

⁷⁴ Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” - projekt do konsultacji społecznych, Zarządu Województwa Małopolskiego, Kraków, 2019

⁷⁵ Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” - projekt do konsultacji społecznych, Zarządu Województwa Małopolskiego, Kraków, 2019

sztuki, ale pobudza całe sektory gospodarki i regiony do rozwoju, będąc m.in. kluczowym narzędziem innowacyjności. Od stopnia rozwoju sektorów kreatywnych w dużej mierze zależy będzie w przyszłości potencjał rozwoju gospodarczego obszaru i konkurencyjność jego gospodarki.

Małopolska na tle innych polskich regionów odznacza się bardzo wysoką wartością wskaźnika GERD (nakłady wewnętrzne na B+R w relacji do PKB), który w 2017 roku wyniósł 1,85% (per capita prawie 1 087 zł w 2018, co stawia region wysoko powyżej przeciętnej dla kraju tj. 874 zł). Pokazuje on znaczenie badań i rozwoju w gospodarce regionu, gdyż to właśnie prace B+R są jednym z głównych czynników wzrostu gospodarczego. Od kilku lat w Małopolsce utrzymuje się trend rosnący w tym zakresie. Również w dynamice zatrudnienia w sektorze B+R Małopolska zajmuje wysoką lokatę. Zatrudnienie w sektorze B+R szybko się zmienia i zależy w dużej mierze od wsparcia udzielanego w ramach funduszy unijnych, ukierunkowanego obecnie na wzrost innowacyjności. Poziom zatrudnienia w B+R jest pochodną ilości podmiotów działających w tym obszarze – w Małopolsce funkcjonuje 10% polskich firm prowadzących działalność B+R (578 firm spośród 5 779 w kraju)^{76,77}.

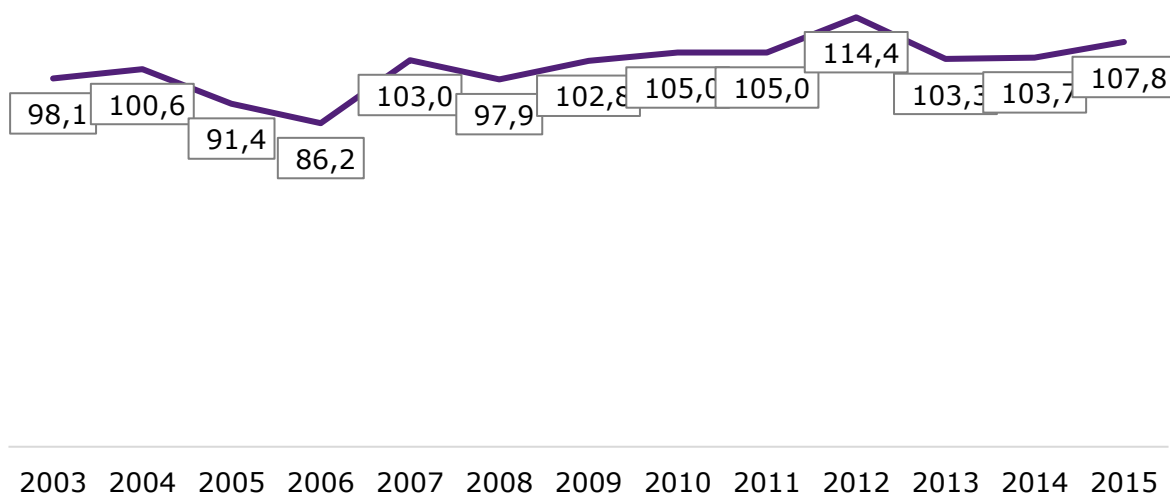
W Metropolii Krakowskiej w sektorze usług kreatywnych (Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) zarejestrowanych było w 2019 r. 26,3 tys. podmiotów gospodarczych, tj. 14,2% ogółu. Sekcja M stanowiła zatem trzecią najbardziej liczną zbiorowość podmiotów gospodarczych na terenie Metropolii Krakowskiej, lokując się tuż za przemysłem. Najwyższy udział podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sektorze usług kreatywnych w ogóle podmiotów zarejestrowanych na danym obszarze odnotowano w Krakowie - stanowiły one 11,9% wszystkich zarejestrowanych podmiotów i 84% ogółu podmiotów zarejestrowanych w sekcji M. Kolejne miejsca pod względem liczby tego typu podmiotów zajęły gminy Wieliczka (3,8%), Zielonki (2,1%) i Zabierzów (2,02%).

Województwo małopolskie jest istotnym ośrodkiem naukowym, stawiającym na innowacyjność. W ostatnich latach można zaobserwować wyraźny trend wzrostowy w zakresie dynamiki zatrudnienia w obszarze Badań i Rozwoju (B+R) zarówno w Polsce, jak i w województwie małopolskim. W latach 2009-2015 wskaźnik obrazujący dynamikę zatrudnienia w B+R, w województwie małopolskim wyniósł powyżej 100,0. Lata, w których analizowany wskaźnik był najwyższy to: 2012 rok (114,4) oraz 2015 rok (107,8).

⁷⁶ Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/>

⁷⁷ Projekt Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” - projekt do konsultacji społecznych, Zarządu Województwa Małopolskiego, Kraków, 2019

Wykres 16. Dynamika zatrudnienia w B+R w województwie małopolskim w okresie 2003-2015 (rok poprzedni = 100)

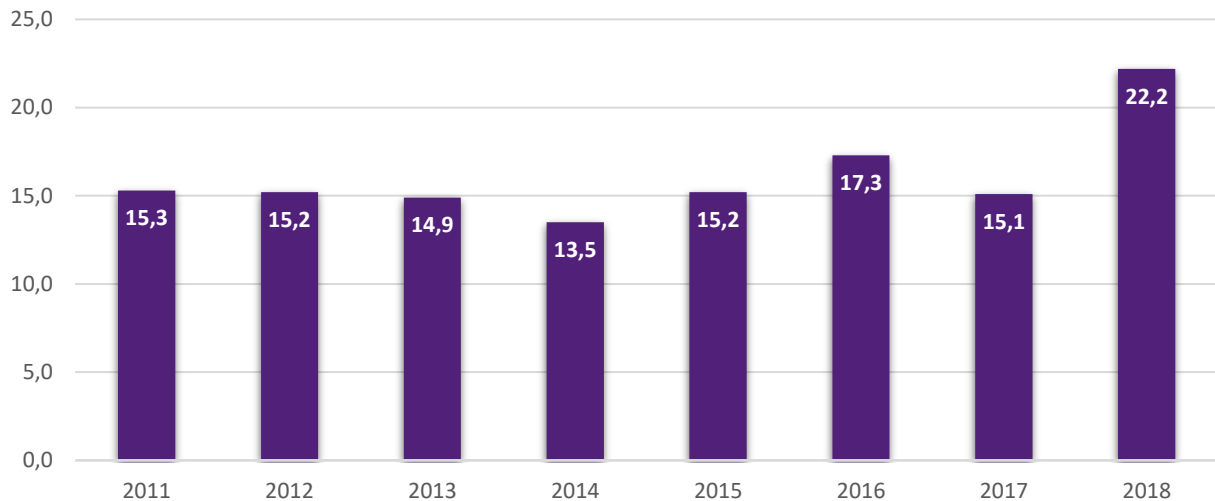

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Jednym z istotnych wskaźników, w zakresie transferu technologii i potencjału do swobody przepływu wartości intelektualnej danych regionów jest udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw. Na podstawie przedstawionych poniżej danych oraz informacji dla całego kraju można stwierdzić, że średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw dla województwa małopolskiego jest wyższy niż dla całego kraju. W 2018 roku wskaźnik ten dla Polski wynosił 21,8%, natomiast dla województwa małopolskiego kształtował się na poziomie 22,2%. Należy mieć na uwadze, że w latach 2011-2012, 2015-2017 wskaźnik był powyżej 15,0%, co świadczy o wysokim udziale innowacyjnych przedsiębiorstw w gospodarce województwa małopolskiego.

Wykres 17. Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych⁷⁸ w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w województwie małopolskim w okresie 2008-2018

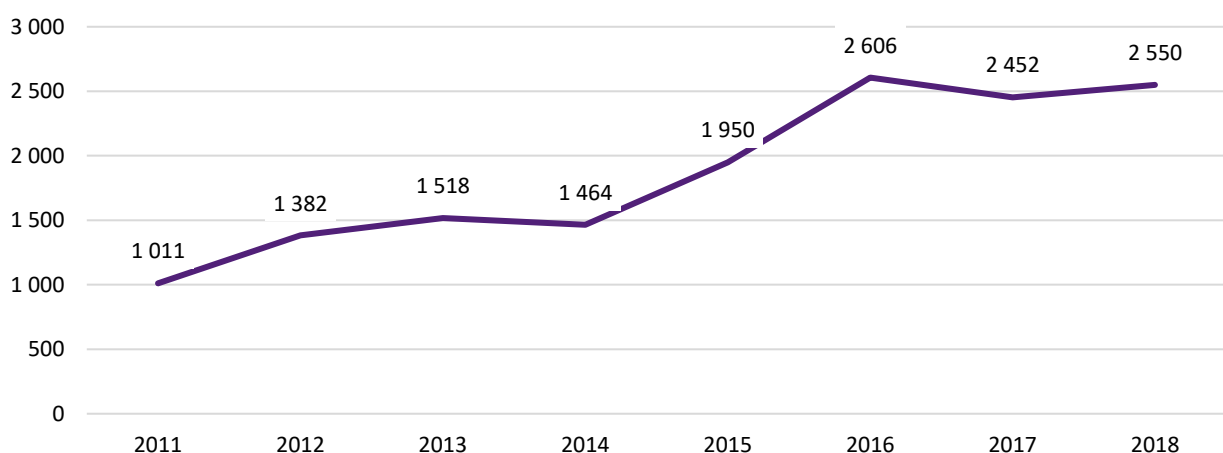
⁷⁸ Zgodnie z definicją GUS: Przedsiębiorstwo, które w badanym okresie wprowadziło przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową: nowy lub istotnie ulepszony produkt bądź nowy lub istotnie ulepszony proces, będące nowością przynajmniej dla badanego przedsiębiorstwa. (źródło: Podręcznik Oslo. Zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji. OECD).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Poza ilością przedsiębiorstw, kolejnym kluczowym parametrem, który wskazuje na wzrost znaczenia działalności badawczo-rozwojowej oraz rozwój innowacyjności, jest poziom nakładów na działalność innowacyjną⁷⁹ w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na jedną osobę aktywną zawodowo. Po stagnacji w latach 2004-2007, w od 2008-2016 nastąpił wyraźny wzrost nakładów na działalność innowacyjną w województwie małopolskim. W latach 2016 i 2018 poziom nakładów przekroczył 2 500 zł.

Wykres 18. Poziom nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na jedną osobę aktywną zawodowo w okresie 2011-2018 w województwie małopolskim [zł]

⁷⁹ Zgodnie z definicją GUS: Całokształt działań naukowych, technicznych, organizacyjnych, finansowych i komercyjnych, które rzeczywiście prowadzą lub mają w zamierzeniu prowadzić do wdrażania innowacji. Dodatkowe wyjaśnienia metodologiczne: Niektóre z tych działań same z siebie mają charakter innowacyjny, natomiast inne nie są nowością, lecz są konieczne do wdrażania innowacji. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczo-rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Według danych Małopolskiego Obserwatorium Rozwoju Regionalnego dotyczących udzielonych patentów na koniec 2016 roku, działalność innowacyjna na obszarze Metropolii Krakowskiej koncentruje się na terytorium Krakowa, który jest głównym ośrodkiem naukowym w całym województwie i jednym z wiodących ośrodków naukowych w Polsce. W 2016 roku, podmiotom działającym na obszarze Krakowa udzielone zostało 265 patentów. Analizując liczbę patentów udzielonych podmiotom działającym na obszarze Metropolii Krakowskiej w kontekście oceny natężenia działalności innowacyjnej na jej obszarze należy mieć na uwadze fakt, że zgodnie z danymi Urzędu Patentowego do wdrożenia trafia jedynie ok. kilkunastu procent udzielonych patentów. Wynika to w znacznym stopniu z faktu, że w polskiej rzeczywistości biznesowej podmiotami dominującymi w zakresie zgłaszania patentów są uczelnie wyższe, a nie prywatne firmy, jak w większości rozwiniętych gospodarek. W przypadku Metropolii Krakowskiej, podmiotem dominującym w tej sferze w 2016 roku był Uniwersytet Jagielloński, który przedłożył 12 zgłoszeń patentowych.

Wg danych Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej Małopolska zajmuje 3. miejsce w Polsce w zakresie liczby zgłoszonych wynalazków (385 zgłoszeń w 2017 roku). Wskaźnik patentów udzielonych przez UPRP na 100 tys. mieszkańców w 2017 roku wyniósł 9,7 i pozwolił Małopolsce znaleźć się na 2. pozycji wśród województw, po województwie mazowieckim. Dane te świadczą o wysokiej aktywności patentowej wśród wynalazców z regionu. W ciągu 10 lat Małopolska niemal podwoiła liczbę zgłoszeń patentowych i patentów. W 2018 roku Małopolska zajęła trzecie miejsce w kraju pod względem, zarówno zgłoszonych wynalazków, jak i udzielonych patentów, ale już drugie, jeśli chodzi o udzielone patenty na mln mieszkańców.

W 2017 r. pod względem nakładów na działalność innowacyjną Małopolska znalazła się na 4 miejscu (3,6 mld zł) zwiększając je blisko 2,5 razy wobec 2008 r. (8. pozycja). W ciągu ostatnich lat widoczna jest zmiana struktury wydatków na działalność innowacyjną. Zmniejsza się udział nakładów na środki trwałe w ogóle nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych (z 79% do 68%) i przesuwają w stronę działalności badawczo – rozwojowej (31%).

Badanie Indeks Millennium 2019⁸⁰ – Potencjał Innowacyjności Regionów nie przyniosło wyraźnych zmian w potencjale innowacyjnym województw. Indeks został opracowany na podstawie 5 kryteriów innowacyjności (wydajność pracy, wydatki B+R, edukacja policealna, pracujący w B+R, liczba patentów) W rankingu innowacyjności region małopolski wciąż utrzymuje pozycję wicelidera (zajmuje 2 miejsce po województwie mazowieckim). Województwo w szczególności wyróżnia się w obszarze badań i rozwoju oraz edukacji. Małopolskie ponosi najwyższe wydatki na B+R w stosunku do PKB oraz zajmuje drugie miejsce w kategorii liczby osób pracujących w B+R na 1000 aktywnych zawodowo i studentów na 10 tys. mieszkańców. Przyjazny

⁸⁰ Indeks millennium 2019- Potencjał Innowacyjności Regionów, Departament Public Relations Banku Millennium S.A, sierpień 2019

ekosystem do współpracy potwierdza fakt, że to właśnie w Małopolsce jest największy udział przedsiębiorstw przemysłowych, które współpracują z innymi podmiotami w zakresie innowacyjności. Dodatkowo województwo jest w czołówce pod względem udziału przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym, co może świadczyć o tym, że region jest oceniany przez inwestorów jako atrakcyjny. Najślabiej województwo wypada w wydajności pracy odnotowując wynik poniżej średniej dla Polski, praktycznie we wszystkich głównych sektorach gospodarki. Według przeprowadzonego badania:

- nakłady inwestycyjne na I mieszkańca (Polska =100) – 84%
- długość dróg ekspresowych i autostrad (km/1000 km²) - 11,7 (0,8*)
- odsetek absolwentów kierunków technicznych i przyrodniczych (%) - 38,2% (9,5*)
- udział podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów (%) - 7,4% (0,5*)
- współczynnik aktywności zawodowej (%) – 56% (-0,3*)
- przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia poprzez sieci komputerowe (%) - 15,6% (1,6*)

*odchylenie od średniej dla Polski

W badaniu zauważono powiększenie dystansu między liderami innowacyjności, indeks millennium 2019 a pozostałymi województwami. Przypadki województw, które zwiększają swój potencjał innowacyjności wskazują, iż czynnikami sprzyjającymi aktywności innowacyjnej jest dobra współpraca na linii samorząd – biznes – nauka, inwestycje w kapitał ludzki oraz stawianie na rozwój inteligentnych specjalizacji (np. zrównoważona energia, technologie IT, przemysły kreatywne).

CZYNNIKI WARUNKUJĄCE INWESTYCJE

Zachęty inwestycyjne

Ważnym czynnikiem przyciągania i pobudzania inwestycji są zachęty inwestycyjne. Najpopularniejszą wśród inwestorów tak zagranicznych, jak i przede wszystkim polskich, formą wsparcia są zwolnienia z podatku dochodowego w ramach Polskiej Strefy Inwestycji (PSI), która zastąpiła wcześniejszy system specjalnych stref ekonomicznych (SSE).

Dzięki Polskiej Strefie Inwestycji możliwe:

- pobudzenie działalności gospodarczej i zwiększenie zainteresowania przedsiębiorców inwestowaniem w rozwój firm,
- wzrost konkurencyjności obszaru,
- wzrost eksportu oraz innowacyjności firm,
- wzrost zatrudnienia oraz rozwój kapitału ludzkiego.

Obszar Metropolii Krakowskiej objęty jest właściwością Krakowskiego Parku Technologicznego sp. z o.o. (KPT), który zarządza Polską Strefą Inwestycji na terenie województwa małopolskiego oraz powiatu jędrzejowskiego w województwie świętokrzyskim.

Zasady i warunki inwestowania na terenie PSI oraz korzyści płynące z faktu prowadzenia tam działalności gospodarczej określa ustawa z dnia 18 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji (Dz.U. z 2018 r. poz. 1162) wraz z aktami wykonawczymi. Ustawa ta wprowadziła zasadę, że przedsiębiorca planujący nową inwestycję w branży produkcyjnej albo wybranych sektorach usług, może uzyskać wsparcie polegające na uzyskaniu zwolnień z podatku dochodowego na terenie całego kraju, a nie, jak dotychczas, na terenie, który jest objęty statusem specjalnej strefy ekonomicznej. Warunkiem skorzystania ze wsparcia jest uprzednie uzyskanie decyzji o wsparciu. Wydawana jest ona na okres 12 lat. W tym czasie przedsiębiorca powinien zrealizować inwestycję i wykorzystać limit zwolnienia podatkowego. Na terenach, które na podstawie uprzednio obowiązujących przepisów miały status specjalnej strefy ekonomicznej, okres ten wydłużony jest do 15 lat.

Wydanie decyzji o wsparciu uzależnione jest od zadeklarowania przez przedsiębiorcę spełnienia kryterium ilościowego, tj. poniesienia minimalnej kwoty nakładów inwestycyjnych, która uzależniona jest od stopy bezrobocia w powiecie, a także kryteriów jakościowych inwestycji określonych rozporządzeniem Rady Ministrów z 28 sierpnia 2018 r. w sprawie pomocy publicznej udzielanej niektórym przedsiębiorcom na realizację nowych inwestycji. W miastach średnich, tracących funkcje społeczne i gospodarcze, przewidziane są preferencje w zakresie obu rodzajów kryteriów, jednak żadne takie miasto nie znajduje się na terenie Metropolii Krakowskiej.

O wsparcie w ramach PSI mogą starać się wszystkie firmy z sektora tradycyjnego przemysłu z wyjątkiem przedsiębiorstw produkujących wyroby

koncesjonowane przez państwo (m.in. alkohol, wyroby tytoniowe, produkcja stali). Pomoc mogą uzyskać również niektóre przedsięwzięcia z branży usługowej, przede wszystkim z branży nowoczesnych usług biznesowych, inżynieryjnych, a także centra badawczo-rozwojowe.

Uzyskanie zezwolenia na działalność w strefie nie jest uzależnione od wielkości firmy ani kraju jej pochodzenia.

Pomoc publiczna z tytułu inwestycji na terenie specjalnej strefy ekonomicznej ma formę zwolnień w podatku dochodowym. Wysokość pomocy publicznej jest zróżnicowana ze względu na wielkość firmy, przy czym małe firmy otrzymują najwyższy poziom pomocy publicznej. Na obszarze obsługiwanych przez Krakowski Park Technologiczny pomoc ta wynosi odpowiednio 35, 45 i 55%.

Dzięki KPT dynamicznie rozwija się przemysł z branży high-tech, natomiast wiodące branże to: motoryzacyjna, life science, chemiczna, elektro-maszynowa, poligraficzna, usługi informatyczne i badawczo-rozwojowe⁸¹.

Inne formy wsparcia inwestycji to:

1. Fundusze unijne. Informację o nich można znaleźć na stronach:

<https://www.mcp.malopolska.pl/>

<https://www.fundusze.malopolska.pl/>

<https://www.bgk.pl/>

<https://www.parp.gov.pl/>

2. Pożyczki, kredyty i poręczenia kredytowe, oferowane przez:

- Małopolską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A.:

<https://www.marr.pl/>

- Bank Gospodarstwa Krajowego:

<https://pozyczkiunijne.bgk.pl/oferta-pozyczek-unijnych/malopolskie/>

3. Granty i bony na działalność BiR, innowacje:

<https://www.ncbr.gov.pl/>

<https://www.parp.gov.pl/component/grants/grantss?category=6>

4. Dokapitalizowanie przedsiębiorstw, fundusze dla start-upów:

<https://www.marr.pl/>

<https://www.parp.gov.pl/>

5. Ulgi i zwolnienia z podatku od nieruchomości:

⁸¹ Źródło: Informacje pozyskane od Krakowskiego Parku Technologicznego

Stosowane przez niektóre gminy, zwykle uzależnione od utworzenia nowych miejsc pracy na terenie gminy. Wymagają podjęcia stosownej uchwały przez radę gminy.

Tereny Inwestycyjne

Jednym z najistotniejszych czynników warunkujących rozwój gospodarczy regionu są inwestycje prywatne. Posiadanie przygotowanego i uzbrojonego terenu jest z kolei niezbędne do przyciągania inwestorów.

Najbogatszą bazę ofert nieruchomości inwestycyjnych prowadzi w województwie małopolskim Centrum Business in Małopolska. Dzięki w bliskiej współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego znajduje się w niej szeroka oferta terenów publicznych przeznaczonych pod inwestycje typu greenfield. Część z tych terenów znajduje się na obszarze stref aktywności gospodarczej, które gminy tworzą dzięki wsparciu funduszy unijnych. Znaczną część ofert, w szczególności hal i powierzchni biurowych stanowią oferty prywatne, pozyskiwane dzięki aktywności Krakowskiego Parku Technologicznego, jednego z partnerów Centrum Business in Małopolska.

Baza nieruchomości inwestycyjnych Centrum Business in Małopolska dostępna jest pod adresem:

<https://businessinmalopolska.pl/oferta/dla-inwestorow/mapa-terenow-inwestycyjnych/>

Oferty nieruchomości inwestycyjnych, których opisy zgodne są ze standardami Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu, a zatem zawierają bardzo szczegółowe dane dotyczące dostępnej na terenie infrastruktury zamieszczane są w bazie danych PAIH: <https://baza.paih.gov.pl/>

W związku ze zmianą przepisów dotyczących pomocy publicznej udzielanej w celu wsparcia nowych inwestycji i wprowadzeniu Polskiej Strefy Inwestycji, objęcie terenu statusem specjalnej strefy ekonomicznej przestało mieć praktycznie znaczenie – patrz wyżej Zachęty inwestycyjne.

Specjalna Strefa Ekonomiczna Krakowskiego Parku Technologicznego obejmuje tereny położone w województwie małopolskim, podkarpackim oraz świętokrzyskim. KPT oferuje inwestorom przede wszystkim tereny typu greenfield⁸². Krakowska specjalna strefa ekonomiczna składa się z⁸³:

- 36 podstref znajdujących się na terenie 35 gmin
- obecnie obejmuje obszar ok. 100 hektarów,
- dostępna powierzchnia wynosi - 383 ha,
- przeciętna powierzchnia działki – 8 ha,
- liczba inwestorów – 195,

⁸² Inwestycje typu greenfield - inwestycja na terenie nieużywanym dotychczas przez przemysł lub usługi. inwestycje bezpośrednie podejmowane przez przedsiębiorstwa (inwestorów zagranicznych), które finansują stworzenie w kraju lokaty nowego podmiotu gospodarczego, budowanego od początku. Przeważnie utworzenie nowej jednostki zaczyna się od wybudowania koniecznych obiektów, zamontowania odpowiednich maszyn związanych z procesem produkcyjnym (Źródło: <https://www.poig.2007-2013.gov.pl/slownik/Strony/Greenfield.aspx>; <https://mfiles.pl/pl/index.php/Greenfield>)

⁸³ Polska Strefa Inwestycji, EY, Paih Grupa PFR, Colliers International, Polska, 2019,

- liczba nowych miejsc pracy – 17 800,
- liczba utrzymanych miejsc pracy – 13 544,
- wiodące branże w sferze - Motoryzacyjna, IT/ICT, BPO/SSC, Chemiczna.

W ofercie znajdują się także powierzchnie biurowe zlokalizowane w atrakcyjnych obszarach: centrum biznesowe Czyżyny, centrum biznesowe Pychowice oraz Kraków Business Park w Zabierzowie. W skład Strefy wchodzi 23 podstrefy, z których na terenie Metropolii Krakowskiej można wyróżnić 6 tj.: Kraków Śródmieście, Kraków Podgórze, Kraków Nowa Huta, Niepołomice, Skawina, Zabierzów.

Samorządy starają się pozyskiwać inwestorów w aktywny sposób, tworząc strefy aktywności gospodarczej. W Małopolsce znajdują się 54 strefy aktywności gospodarczej zlokalizowane w 42 gminach, a planowane jest utworzenie kolejnych ok. 40 SAG. Problemem pozostaje jednak brak dużych terenów inwestycyjnych (powyżej 3 ha), z możliwością szybkiej sprzedaży inwestorowi. Wynika to z dużego rozdrobnienia nieruchomości oraz nieuregulowanych stanów prawnych. Dodatkowym problemem jest fakt, że JST oraz inne instytucje o charakterze publicznym, są w posiadaniu niewielkiej ilości nieruchomości, które można uznać za potencjalny zasób terenów inwestycyjnych. Warto pamiętać, że poza infrastrukturą istotne są również miękkie czynniki, mające czasem decydujący wpływ na podjęcie przez inwestora decyzji o ulokowaniu biznesu w danym miejscu. Często występują problemy podczas przygotowywania i zarządzania strefą, wynikające z braku orientacji prorynkowej, ale też postrzegania przez pryzmat standardowych rozwiązań, gdyż samo stworzenie SAG nie zapewni wzrostu gospodarczego w gminach⁸⁴.

Na terenie Metropolii Krakowskiej funkcjonują następujące Strefy Aktywności Gospodarczej⁸⁵:

- Niepołomicka Strefa Inwestycyjna. Obszar Strefy zajmuje około 540 ha gruntów i jest na nim zlokalizowane 70 firm. W specjalnej strefie ekonomicznej znajduje się około 206 ha. Strefa położona jest w granicach administracyjnych miasta Niepołomice oraz miejscowości Podłęże. Posiada dobre połączenia komunikacyjne. Od południa granicę strefy stanowi międzynarodowa magistrala kolejowa Kraków – Tarnów, a w odległości 2 km znajduje się odcinek autostrady A4 Kraków – Tarnów. Dzięki temu do międzynarodowego lotniska w Balicach droga zajmuje tylko 30 minut. Dodatkowo w 2020 roku został oddany do użytku węzeł Niepołomice na autostradzie A4, który jeszcze bardziej usprawni komunikację w terenie. W Niepołomicach obowiązują specjalne zasady traktowania inwestora, procedury administracyjne skracane są do niezbędnego minimum, a na każdym etapie inwestycji specjalny zespół reprezentujący Gminę Niepołomice służy pomocą w rozwiązywaniu trudności (filozofia one stop shop).

⁸⁴ Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” - projekt do konsultacji społecznych, Zarządu Województwa Małopolskiego, Kraków, 2019

⁸⁵ Strefy Aktywności Gospodarczej w Małopolsce, <https://www.malopolska.pl/biznes/gospodarka/tereny-inwestycyjne-i-strefy-gospodarcze/strefy-aktywnosci-gospodarczej-w-malopolsce-1>

- Wielicka Strefa Aktywności Gospodarczej, która jest doskonale usytuowana na granicy Krakowa i południowego obejścia autostradowego. Przez gminę przebiega droga szybkiego ruchu do Rzeszowa, która w przyszłości stanie się autostradą łączącą Kraków z Lwowem. Na ponad 216 ha Strefy ponad 22% stanowić będzie zabudowa przemysłowa, 6% zabudowa usługowa, 31% powierzchnia biologicznie czynna (zieleni). Pozostałe 59% to infrastruktura drogowa, parkingi, ciągi komunikacyjne itp. Zwiększono do 250 hektarów tereny pod inwestycje. Strefę tworzą trzy klastry przemysłowe, w podziale na 4 segmenty (strefy). W strefie A, B (Kokotów) przy drodze powiatowej Śledziejowice – Brzegi, głównymi funkcjami są usługi, produkcja i turystyka. Powierzchnia możliwa do uzyskania w zabudowie pod magazyny i składy - ponad 25 ha, pod biura, usługi i handel 1,5 ha. W strefie C są funkcje usługowe (usługi, biura, handel) – powierzchnia możliwa do zabudowy - ponad 7 ha. Strefa D przeznaczona została pod budowę centrów logistycznych, produkcję oraz usługi - ponad 28 ha.
- Skawińska Strefa Aktywności Gospodarczej (SAG), zlokalizowana w północnej części Skawiny w bezpośrednim sąsiedztwie obwodnicy oraz przy granicy z miastem Kraków. Powierzchnia tej strefy to około 180 ha i zlokalizowano na niej tereny przemysłowo-usługowe.
- Skawiński Obszar Gospodarczy (SOG) to ponad 50 hektarowy obszar w północno-zachodniej części miasta, przeznaczony pod działalność gospodarczą. Usytuowany jest na byłym składowisku odpadów paleniskowych wykorzystywanym w latach 60' i 70' przez pobliską Elektrownię Skawina. Do przekształcenia tej przestrzeni w obszar gospodarczy konieczne było doprowadzenie mediów wraz z uzbrojeniem terenu.
- Skawiński Obszar Gospodarczy „Huta”. Strefa o powierzchni ok 60 ha zlokalizowana jest w zachodniej części miasta przy ul. Piłsudskiego. W Obszarze Gospodarczym „Huta” przeważają przedsiębiorstwa produkcyjne, a w szczególności te które zajmują się produkcją produktów z metali nieżelaznych, wytwarzające maszyny i urządzenia oraz produkujące wyroby chemiczne.

Wyraźną koncentrację działalności inwestycyjnej zauważyć można na obszarze Krakowa. Do głównych Stref Rozwoju Gospodarczego na terenie miasta zalicza się⁸⁶:

1. Kraków Airport Balice
2. Kraków Nowe Miasto Płaszów-Rybitwy
3. Kraków Nowa Huta Przyszłości
4. Czyżyny
5. Bonarka
6. rejon ul. Opolskiej – ul. 29 Listopada
7. rejon ul. Bora Komorowskiego
8. rejon ul. Powstańców Wielkopolskich
9. rejon ul. Bobrzyńskiego
10. Zabłocie
11. rejon ul. Powstania Warszawskiego

86 Strategia Rozwoju Krakowa. Tu chcę żyć. KRAKÓW 2030, przyjęta Uchwałą nr XCIV/2449/18 Rady Miasta Krakowa z dnia 7 lutego 2018 r.

Tereny dostępne dla inwestorów zlokalizowane są głównie w gminach posiadających strefy aktywności gospodarczej. Ważnym aspektem jest to, że większość terenów wolnych są to działki właścicieli prywatnych, gminy posiadające własne tereny najczęściej już je sprzedały inwestorom (gmina Niepołomice, Skawina).

Obszar strefy aktywności gospodarczej planowany jest w gminie Czernichów, ale obecnie nie można mówić o oferowaniu jej inwestorom, gdyż tereny te nie są jeszcze przygotowane pod inwestycje. dostępny jest dla inwestorów w gminie Czernichów. W gminie Skawina wolne tereny to przede wszystkim Strefa Aktywności Gospodarczej w Skawinie. W gminie Liszki, podobnie jak w Niepołomicach, pozostało już niewiele dostępnych terenów inwestycyjnych. Brak terenów inwestycyjnych deklarują gminy: Biskupice, Kocmyrzów-Luborzyca, Michałowice oraz Zielonki. Z kolei większe kompleksy terenów poza SAG dostępne są w gminie Igołomia Wawrzeńczyce (ok.80 ha w Pobiedniku Wielkim).

Na terenie Metropolii Krakowskiej widocznym problemem jest zbyt niska podaż terenów inwestycyjnych. W znacznej części gmin tereny inwestycyjne w ogóle nie są dostępne. W dłuższej perspektywie prowadzi to do obniżenia poziomu atrakcyjności gospodarczej regionu.

Klimat inwestycyjny na poziomie gmin analizowany był w raporcie Małopolskiego Obserwatorium Gospodarki⁸⁷. Największą wartość wskaźnika syntetycznego dla klimatu inwestycyjnego w województwie małopolskim uzyskał Kraków – 96,1 na skali od 0 do 100. W dalszej kolejności znalazły się Zielonki (66,6) oraz Zabierzów (60,1) jeśli chodzi o gminy podmiejskie, a także Skawina (61,8) w kategorii pozostałe miasta. W przedziale wartości wskaźnika poniżej 60 znalazły się Wielka Wieś (59,2), Liszki (53,9) i Mogilany (53,1) dla gmin podmiejskich. Niepołomice (59,5) w kategorii pozostałe miasta i Wieliczka (57,8) w kategorii miasta powiatowe również znajdują się wśród obszarów o sprzyjającym klimacie inwestycyjnym. Pozostałe gminy wchodzące w obszar Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego uzyskały wyniki poniżej 50 dla wskaźnika syntetycznego. Trzeba jednak nadmienić, że wartość powyżej 50 uzyskało jedynie 19 gmin w całym województwie małopolskim. Wśród nich znalazło się aż 9 gmin z obszaru Metropolii Krakowskiej.⁸⁸

W raporcie „Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017” opracowywanym przez Szkołę Główną Handlową w Warszawie jako wyróżniające się atrakcyjnością inwestycyjną wymieniono zdecydowaną większość gmin Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Autorzy raportu posługują się wyróżnieniami oceniając sektory gospodarki narodowej, przemysłu, handlu, usług turystycznych oraz usług profesjonalnych. Najwyższy poziom to „złota gwiazda”, a ponadprzeciętna ocena to „pomarańczowa gwiazda”. W grupie gmin wiejskich najwyższą ocenę otrzymały: Liszki, Michałowice, Mogilany, Wielka Wieś,

⁸⁷ Raport opracowano w 2013 roku, ale wiele z jego ustaleń pozostaje aktualnych – klimat inwestycyjny zmienia się wolniej niż atrakcyjność inwestycyjna

⁸⁸ Małopolskie Obserwatorium Gospodarki, Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim, https://www.malopolska.pl/file/publications/Klimat_inwestycyjny_w_województwie_malopolskim.pdf

Zabierzów i Zielonki. Poziom niżej znalazły się Biskupice oraz Kocmyrzów-Luborzyca. W grupie gmin miejsko-wiejskich natomiast najwyższą ocenę uzyskały Niepołomice, Skawina, Świątniki Górne oraz Wieliczka. Oczywiście wśród gmin miejskich najwyższe noty uzyskał Kraków⁸⁹.

Temat rozwoju terenów inwestycyjnych Metropolii Krakowskiej podejmowany jest również w dokumencie „Strategia SMART_KOM. Mapa drogowa dla inteligentnych rozwiązań w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym”, opracowanym w ramach projektu „SMART_KOM. Kraków w sieci inteligentnych miast” (liderem projektu był Krakowski Park Technologiczny). Dokument zawiera wypracowany zestaw strategicznych rekomendacji kierunkowych i szczegółowych dla różnych obszarów rozwoju Krakowa i KOM w zgodzie z ideą smart city. Cały projekt SMART_KOM tworzony był przez ponad 2,5 roku, obejmował m.in. przeprowadzenie wielu warsztatów czy wizyt studyjnych. Opracowano koncepcje miasta adaptacyjnego, wyróżniono tematyczne obszary funkcjonowania miasta (w rozumieniu obszaru funkcjonalnego) oraz wynikające z nich rekomendacje oraz stworzono katalog rozwiązań w zakresie inteligentnego miasta. W ramach warsztatów odbyły się spotkania z udziałem liderów jednostek samorządu terytorialnego gmin Metropolii Krakowskiej. Wypracowano podczas nich rozwiązania dotyczące 4 obszarów, w tym obszaru „komunikacja i koordynacja międzyinstytucjonalna i międzysektorowa”, gdzie znalazły się proponowane rozwiązania z zakresu zarządzania terenami inwestycyjnymi i współpracy gmin w zakresie tematyki omawianej w niniejszym opracowaniu (część rekomendacji pochodząca z tej strategii znalazła się w rozdziale 5)⁹⁰.

Obsługa inwestora

Proinwestycyjne nastawienie władz lokalnych odgrywa istotną rolę w procesie przyciągania inwestorów. Przy obecnie dużej podaży potencjalnych terenów inwestycyjnych gminy muszą zabiegać o inwestora, dążyć do ułatwienia kwestii formalnych związanych z inwestycją i prowadzić aktywne działania z zakresu promocji gospodarczej.

Wśród kierunków ułatwiających proces inwestycyjny wymienia się przede wszystkim działania na rzecz ułatwienia dostępu do informacji, integracji systemów rejestrowych (mowa tu o działaniu tzw. zasady jednego okienka, zgodnie z którą, na mocy znowelizowanej w 2014 roku ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, sądy rejestrowe i urzędy współpracują w zakresie udostępniania danych o podmiotach składających wnioski o rejestrację) oraz usprawnienie komunikacji z inwestorem (w tym komunikacji z wykorzystaniem kanałów elektronicznych).

⁸⁹ Godlewska-Majkowska H., Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017. Województwo małopolskie, https://www.paih.gov.pl/files/?id_plik=30844, s. 11-12

⁹⁰ Opracowanie o charakterze multidyscyplinarnym dotyczące Stref Aktywności Gospodarczej (SAG), Ageron, 2016

Na terenie Małopolski wsparcie działalności inwestycyjnej i promocji gospodarczej na poziomie lokalnym i regionalnym oferują następujące instytucje⁹¹:

Centrum Wspierania Inwestorów i Innowacyjnej Gospodarki CWiIG jest podmiotem powołanym do obsługi inwestora na terenie Krakowa (funkcjonuje w strukturze Urzędu Miasta Krakowa). Działalność CWiIG jest skierowana do wszystkich zainteresowanych rozwojem biznesu w Krakowie. Zakres działań CWiIG jest szeroki i obejmuje m.in.: obsługę inwestorów zagranicznych i krajowych, monitorowanie procesu inwestycyjnego klientów CWiIG, doradztwo dla odbiorców inwestycji, prowadzenie baz danych miejskich ofert inwestycyjnych, działanie na rzecz promocji oferty inwestycyjnej miasta w kraju i zagranicą. Jednym z działań CWiIG jest stworzenie „Miniprzewodnika Inwestora”, który zawiera informacje niezbędne dla potencjalnego inwestora, z wyszczególnieniem koniecznych do załatwienia dokumentów i wydziałów Urzędu Miasta, z którymi należy się w tej sprawie kontaktować. Wsparciem dla CWiIG są tzw. koordynatorzy, czyli wyznaczeni pracownicy zatrudnieni w wydziałach i jednostkach miejskich uczestniczących w procesie inwestycyjnym.

CWiIG współpracuje przy tym z takimi jednostkami i organizacjami jak CeBiM (Centrum Business in Małopolska), MARR (Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego), PAiIZ (Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych), PARP (Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości), ABSL (Association of Business Service Leaders in Poland – Związek Liderów Sektora Usług Biznesowych) czy ASPIRE. Obecność na obszarze Metropolii Krakowskiej instytucji zajmujących się przyciąganiem inwestorów – zarówno o wąskim (CWiIG, Spółka KNHP), jak i szerokim (MARR) zakresie terytorialnym działania.

➤ **Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego (MARR)**

Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego zajmuje się przede wszystkim obsługą przedsiębiorstw, a w szczególności doradztwem, pomocą w pozyskiwaniu środków unijnych i inwestowaniu. W ofercie MARR znajdują się również pożyczki dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. MARR oferuje także fundusz dla firm "Inwestycje Kapitałowe", który inwestuje w nowo tworzone firmy wykorzystujące i wdrażające innowacyjne rozwiązania. Fundusz lokuje środki finansowe w pomysły na wczesnym etapie rozwoju oraz aktywnie angażuje się w proces ich rynkowej komercjalizacji. Oferuje zindywidualizowaną obsługę oraz pomoc ekspercką dla swoich klientów. Preferowane branże to: technologie ochrony zdrowia i inżynierii medycznej, farmacja, odnawialne źródła energii oraz ochrona środowiska. Instytucja organizuje również szkolenia, seminaria i konferencje, mające na celu pomoc przedsiębiorcom w nawiązywaniu kontaktów biznesowych oraz prowadzeniu firmy. Przykładami takich projektów są: Zielone światło, Projekt szwajcarski czy też Małopolskie Forum Finansowe. Agencja oferuje również tereny pod najem („MARR Business Park”). Jest to oferta dla firm poszukujących powierzchni magazynowych, parków produkcyjnych i centrów logistycznych. MARR Business Park to blisko 50 ha nieruchomości na terenie Krakowa udostępnionych przedsiębiorcom – dwa

⁹¹ Opracowanie o charakterze multidyscyplinarnym dotyczące Stref Aktywności Gospodarczej (SAG), Ageron, 2016

kompleksy nieruchomości tworzą duże centrum handlowe oraz park przemysłowy.

➤ **Krakowski Park Technologiczny (KPT)**

KPT stara się w sposób zintegrowany i kompleksowy oddziaływać na regionalną gospodarkę. Główne cele to: rozwój technologiczny województwa, rozwój przedsiębiorczości, promocja innowacyjności i nowych technologii. KPT zarządza Krakowską Specjalną Strefą Ekonomiczną, która składa się z 32 podstref znajdujących się na terenie 30 gmin. Obejmuje obecnie obszar ponad 866 hektarów. Jest położona na terenie województwa małopolskiego, podkarpackiego oraz świętokrzyskiego. KPT oferuje inwestorom przede wszystkim tereny typu greenfield. W ofercie znajdują się także powierzchnie biurowe zlokalizowane w atrakcyjnych miejscach: centrum biznesowym Czyżyny, centrum biznesowym Pychowice oraz Kraków Business Park w Zabierzowie. Specjalna strefa ekonomiczna przeznaczona jest dla wszystkich firm z sektora tradycyjnego przemysłu z wyjątkiem produkujących wyroby koncesjonowane przez państwo (m.in. alkohol, wyroby tytoniowe, produkcja stali). Zezwolenie na działalność w strefie mogą także uzyskać niektóre firmy z sektora usług działające w obszarach: usług informatycznych, badawczo-rozwojowych w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych, rachunkowości i kontroli ksiąg, usług w zakresie księgowości (z wyłączeniem deklaracji podatkowych), usług w zakresie badań i analiz technicznych, usług centrów telefonicznych

➤ **Spółka Kraków Nowa Huta Przyszłości S.A. (KNHP)**

KNHP S.A. to spółka utworzona w 2014 r. przez Gminę Miejską Kraków i Województwo Małopolskie w celu realizacji projektu o tożsamej nazwie – „Kraków – Nowa Huta Przyszłości”. Celem ogólnym Spółki jest promocja Krakowa - stolicy Województwa Małopolskiego - i jego obszaru funkcjonalnego, a w szczególności dawnej dzielnicy Nowa Huta, w kontekście projektu Kraków Nowa Huta Przyszłości, jako miejsca do lokalizacji i prowadzenia inwestycji przemysłowych i z przemysłem związanych i w ten sposób tworzenie warunków aktywizacji gospodarczej na rzecz rozwoju strategicznego obszaru biznesowego dla Krakowa i Małopolski oraz zapewnienie zrównoważonego rozwoju obszaru dawnej dzielnicy Nowa Huta i miasta, prowadzącego do ożywienia rynków lokalnych, a w szczególności aktywizacji lokalnego rynku pracy i przeciwdziałaniu bezrobociu. W ramach projektu strategicznego "Kraków Nowa Huta Przyszłości" zakłada się realizację czterech odrębnych zadań inwestycyjnych: 1/ Park Naukowo-Technologiczny Branice, 2/ Centrum Logistyczno-Przemysłowe „Ruszcza” – strefa aktywności gospodarczej, 3/ Centrum Wielkoskalowych Plenerowych Wydarzeń Kulturalnych "Błonia 2.0" 4/ Centrum Rekreacji i Wypoczynku "Przylasek Rusiecki" . Efektem realizacji projektu ma być zagospodarowanie poprzemysłowych terenów we wschodniej części Krakowa, rozwój małej i średniej przedsiębiorczości oraz poszerzenie oferty nowych miejsc pracy.

➤ **Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego (MORR)**

MORR jest jednostką Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego i działa przy Departamencie Polityki Regionalnej. Działalność Obserwatorium wspiera doskonalenie systemu zarządzania regionem poprzez realizację badań i wprowadzanie efektów prac w obieg szerokiej debaty publicznej. Wśród celów

działania MORR wymienia się: realizację badań, analiz; pozyskiwanie i dostarczanie danych i informacji; dostarczanie rekomendacji i prognoz; nawiązywanie i pogłębianie współpracy z instytucjami prowadzącymi badania oraz innymi regionami w Polsce i Europie; zbieranie dobrych praktyk i upowszechnianie wypracowanej wiedzy; rozwój i pogłębianie współpracy z instytucjami publicznymi, instytucjami statystyki publicznej, instytucjami badawczymi, uczelniami wyższymi oraz firmami prywatnymi zajmującymi się problematyką badań społecznych, gospodarczych, ewaluacją polityk publicznych czy też doradztwem gospodarczym.

Działalność gospodarcza w strefach może być prowadzona na określonych ustawowo na podstawie Ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i będzie funkcjonować do końca 2026 roku. Zarząd strefy wydaje zezwolenia (w trybie przetargu lub rokowań, ogłaszanych w postaci zaproszenia zamieszczonego w prasie o zasięgu ogólnopolskim) na prowadzenie działalności gospodarczej w SSE oraz pomaga w procesie inwestycyjnym. Planowane przedsięwzięcia gospodarcze realizowane w strefie, oceniane są przez Komisję Przetargową.

Najważniejsze informacje dotyczące działalności w strefie KPT:

- przeznaczona jest dla wszystkich firm z sektora tradycyjnego przemysłu z wyjątkiem przedsiębiorstw produkujących wyroby koncesjonowane przez państwo (m.in. alkohol, wyroby tytoniowe, produkcja stali). Uzyskanie zezwolenia na działalność w strefie nie jest uzależnione od wielkości firmy, ani kraju jej pochodzenia.
- do priorytetowych inwestycji realizowanych na terenie specjalnych stref ekonomicznych należą sektory: motoryzacyjny, lotniczym, elektronicznym, maszynowym, biotechnologii, chemii małotonażowej, działalności badawczo-rozwojowej oraz nowoczesnych usług.
- Pomoc publiczna z tytułu inwestycji na terenie specjalnej strefy ekonomicznej ma formę zwolnień w podatku dochodowym. Wysokość pomocy publicznej jest zróżnicowana ze względu na wielkość firmy, przy czym małe firmy otrzymują najwyższy poziom pomocy publicznej. W województwie podkarpackim pomoc publiczna wynosi 50% wartości inwestycji dla dużych firm, 60% dla średnich oraz 70% dla małych przedsiębiorstw. W województwach małopolskim i świętokrzyskim pomoc ta wynosi odpowiednio 35, 45 i 55%.
- Ulgę w podatku dochodowym mogą uzyskać firmy realizujące nowe projekty inwestycyjne, które spełniają równocześnie dwa kryteria: zainwestują na terenie specjalnej strefy ekonomicznej minimum 100 tys. euro oraz prowadzona przez nie działalność gospodarcza kwalifikuje się do objęcia pomocą publiczną, co szczegółowo reguluje Rozporządzenie w sprawie krakowskiej specjalnej strefy ekonomicznej.⁹²

Wśród instytucji okołobiznesowych w województwie (z wyłączeniem instytucji naukowo-badawczych), które mają wpływ na rozwój gospodarczy regionu znajdują się m.in. izby gospodarcze, stowarzyszenia, inkubatory przedsiębiorczości, parki technologiczne, centra transferu technologii, ośrodki doradztwa, instytucje finansowe oraz agencje rozwoju.

92 Specjalne Strefy Ekonomiczne - <http://www.kpt.krakow.pl/polska-strefa-inwestycji/archiwum-sse/>

Dla inwestorów szczególnie ważnym wsparciem jest system regionalnych Centrów Obsługi Inwestora, stworzony przez Polską Agencję Inwestycji i Handlu S.A. w porozumieniu z marszałkami województw, w celu zapewnienia inwestorom kompleksowej obsługi na poziomie każdego województwa.

W województwie małopolskim jest to Centrum Business in Małopolska współtworzone przez Małopolską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A., Województwo Małopolskie oraz Krakowski Park Technologiczny sp. z o.o. Centrum Business in Małopolska to „one stop shop” - źródło potrzebnych inwestorowi kompleksowych informacji o regionie, o przepisach i aktach prawnych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, ofert inwestycyjnych oraz aktualnych danych o gospodarce regionu. Pełni ono w Małopolsce rolę Regionalnego Centrum Obsługi Inwestora przedstawiciela Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. (PAIH). Pracownicy Centrum Business in Małopolska posiadają odpowiednie kwalifikacje do obsługi inwestorów i działają według standardów określonych przez PAIH.

Poniżej zaprezentowano szereg instytucji okołobiznesowych działających w województwie małopolskim, które pracują na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, poprzez wspieranie rozwoju nowoczesnych technologii i pobudzanie tworzenia powiązań kooperacyjnych oraz innych form współpracy. Są to:

- Izba Przemysłowo - Handlowa w Krakowie (www.iph.krakow.pl)
- Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. (www.marr.pl)
- Agencja Rozwoju Miasta S.A. Kraków (www.arm.krakow.pl)
- Nowosądecki Inkubator Przedsiębiorczości (<http://www.inkubator.nowysacz.pl/>)
- Krakowski Park Technologiczny sp. z o.o. (www.sse.krakow.pl)
- Centrum Transferu Technologii CITTRU Uniwersytetu Jagiellońskiego (<http://www.cittru.uj.edu.pl>)
- Business Center Club - Łoża Małopolska (www.bcc.org.pl)
- Brytyjsko-Polska Izba Handlowa (British-Polish Chamber of Commerce) (www.bpcc.org.pl).

Na terenie Metropolii Krakowskiej istotne będą uwarunkowania inwestycyjne - punkt kompleksowej obsługi i wspólna mapa drogowa dla inwestorów. Działanie te ściśle wiążą się z dziedziną inteligentne zarządzanie. W celu stworzenie wysokiej konkurencyjności priorytetem będzie otwarcie danych publicznych będących w posiadaniu gmin (wsparcie gmin w stosowaniu/wdrażaniu rozwiązań typu open data, skierowanych do przedsiębiorców).

SPECJALIZACJE LOKALNE

Inteligentne specjalizacje

Województwo małopolskie rozwija się jako gospodarka przedsiębiorcza oparta na kwalifikacjach edukacyjnych, dobrym dostępie do finansowania, generowaniu nowej wiedzy (z organizacji publicznych i prywatnych), usług biznesowych i sieci między przedsiębiorcami w odniesieniu do ogólnego polskiego kontekstu krajowego.⁹³

Plany związane z wdrażaniem innowacyjnych rozwiązań najrzadziej deklarowały firmy działające w skali lokalnej, natomiast najczęściej przedsiębiorstwa funkcjonujące na rynku światowym. Podmioty lokalne przewidują głównie poszukiwanie zewnętrznych środków finansowych na rozwój innowacji (32,8%), natomiast podmioty światowe zamierzają przede wszystkim wprowadzać nowe technologie (76,7%)⁹⁴. Najrzadziej wskazywanym działaniem innowacyjnym niezależnie od skali działania jest natomiast korzystanie z usług zewnętrznych związanych z pracami badawczo-rozwojowymi, wprowadzaniem nowych produktów, usług lub nowych technologii.

Najczęściej podejmowanym przez przedsiębiorstwa działaniem rozwojowym w ostatnich trzech latach było wprowadzenie nowego produktu, usługi lub procesu produkcji bądź udoskonalenie obecnych (26,4%). Co czwarta firma zarejestrowana w Małopolsce udoskonaliła, zatem swoją ofertę produktową bądź usługową. Dotyczy to ogółu małopolskich przedsiębiorstw niezależnie od wielkości. Przedstawiciele małopolskich przedsiębiorstw zadeklarowali także, iż w ciągu najbliższych dwóch lat planują przede wszystkim wdrożenie nowych produktów lub usług (44,7%).⁹⁵ Wśród małopolskich podmiotów gospodarczych dostrzega się, zatem potrzebę wdrażania głównie innowacji produktowych.

Ważnym elementem gospodarki Krakowa jest budowanie gospodarki opartej na wiedzy, z udziałem organizacji rozwoju oraz transferu wiedzy i technologii (wyższych uczelni i jednostek badawczo-rozwojowych), a także innowacyjnych firm skupionych w klastrach. W trzech miastach Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego realizowane są inicjatywy klastrowe, zaliczane dziś do wiodących motorów rozwoju gospodarczego – są to:

- w Krakowie - Europejskie Centrum Gier, Krakowska Strefa Dizajnu, EKLASTER – Małopolski Klaster Informatyczny, Małopolski Klaster Technologii Informacyjnych, Klaster LifeScience Kraków, Małopolsko-Podkarpacki Klaster Czystej Energii, Klaster Przemysłów Kultury i Czasu

⁹³ Raport - Ekosystem przedsiębiorczości w Małopolsce, OECD, Maj 2019, <https://www.obserwatorium.malopolska.pl/blog/lokalny-system-przedsiębiorczosci-malopolsce-raport-oecd/>.

⁹⁴ Innowacyjność i działania badawczo-rozwojowe wśród małopolskich przedsiębiorstw, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Depart. Polityki Regionalnej UMWM, Kraków 2017

⁹⁵ Innowacyjność i działania badawczo-rozwojowe wśród małopolskich przedsiębiorstw, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Depart. Polityki Regionalnej UMWM, Kraków 2017

- Wolnego, Zielona Inicjatywa Gospodarcza, Międzyregionalny Klaster Innowacyjnych, Technologii MINATECH,
- w Skawinie - Klaster Poligraficzny Instytutu Transferu Technologii Poligraficznych, Klaster Edutainment,
 - w Myślenicach - Klaster Myślenicki.⁹⁶

Działania o charakterze innowacyjnym w przedsiębiorstwach z jednej strony dają możliwość wzrostu konkurencyjności jednostki gospodarczej i zapewniają rozwój oparty na silnych fundamentach, ale z drugiej strony ich efekty nie są lub przynajmniej są w minimalnym stopniu obciążone szkodą dla środowiska przyrodniczego, jak i samego człowieka (w kontekście nie tylko obecnego, ale i przyszłych pokoleń). Innowacyjność nie ma bowiem służyć samej innowacyjności, lecz być środkiem prowadzącym do celu. We współczesnym świecie bardzo ważna jest znajomość nowych technologii i połączenie ich ze światem tradycyjnych wartości, w którym funkcjonujemy na co dzień.⁹⁷

Wiele regionów Unii Europejskiej i innych państw OECD przyjmuje polityki inteligentnej specjalizacji. Ten impuls nabrał rozmachu, gdy UE uznała inteligentną specjalizację jako warunek *ex ante* dla wydatków z EFRR na innowacje regionalne. Wymaga to od państw członkowskich UE opracowania strategii inteligentnej specjalizacji na poziomie krajowym lub regionalnym jako podstawy interwencji Europejskiego Funduszu Strukturalnego i Inwestycyjnego w badania i rozwój oraz innowacje. Oczekuje się, że wymóg ten zostanie utrzymany w kolejnym okresie finansowania UE po roku 2020.

Inteligentna specjalizacja nie dotyczy "specjalizacji", jak w przypadku poprzednich strategii rozwoju regionalnego, tj. strategii klastrów według Portera⁹⁸, ale zróżnicowanej specjalizacji. Oznacza to, że regiony powinny określić strategiczne sektory – lub „dziedziny” – istniejących i/lub potencjalnych przewag konkurencyjnych, w których mogą się specjalizować i tworzyć zdolności w sposób inny niż w pozostałych regionach. Strategia inteligentnej specjalizacji zakłada maksymalizację potencjału rozwojowego opartego na wiedzy w każdym regionie, niezależnie od tego, czy posiada on silny czy słaby system badawczo-rozwojowo-innowacyjny lub strukturę przemysłową opartą na zaawansowanych technologiach lub niskich technologiach, a także może wspierać innowacje technologiczne. Regiony powinny różnicować swoje gospodarki przede wszystkim w oparciu o istniejące mocne strony i możliwości, przechodząc do sektorów pokrewnych i niepokrewnych⁹⁹.

Inteligentne Specjalizacje (IS) w województwie małopolskim wyznaczają strategiczne kierunki rozwoju regionu, a wspierając współpracę sfery nauki i biznesu, wpływają na kreowanie innowacyjnych, nowoczesnych rozwiązań.

⁹⁶ A. Noworól, Diagnoza obszaru strategicznego „Kraków Metropolitalny”, Kraków 2014

⁹⁷ R. Borowiecki, T. Kusio, B. Siuta-Tokarska, Innowacyjne Przedsiębiorstwo w: red. naukowa: Z. J. Makiela, M. Stuss, Przedsiębiorczość i zarządzanie innowacjami. Wiedza, technologia, konkurencja, przedsiębiorstwo, Wyd. C.H.Beck, Warszawa 2018

⁹⁸ Koncepcja klastra została spopularyzowana w zarządzaniu przez amerykańskiego ekonomistę Michaela Portera, który opisał ją po raz pierwszy w wydanej w 1990 książce *The Competitive Advantage of Nations*

⁹⁹ Strategie Innowacji Krajowych/Regionalnych na Rzecz Inteligentnej Specjalizacji (RIS3), Komisja Europejska, marzec 2014.

Siedem inteligentnych specjalizacji wspiera obszary o największym potencjale rozwoju i wzmacnia konkurencyjność regionu.

W dokumencie programowym¹⁰⁰ Urząd Marszałkowski wskazał następujące kategorie inteligentnych specjalizacji: nauki o życiu (RIS 1.), energia zrównoważona (RIS 2.), technologie informacyjne i komunikacyjne (RIS.3), chemia (RIS.4), produkcja metali i wyrobów metalowych oraz wyrobów z mineralnych surowców niemetalicznych (RIS.5), elektrotechnika i przemysł maszynowy (RIS.6), przemysły kreatywne i czasu wolnego (RIS.7).

Według analizy¹⁰¹ dotyczącej Inteligentnych Specjalizacji, wybranych do dofinansowania i zakontraktowanych projektów złożonych do RPO WM od końca 2015 roku do ostatnich miesięcy 2019 roku. Skupiono się głównie na I (dopuszczającej projekty tylko z dziedzin IS) i III osi Programu (preferencja dla projektów z dziedzin IS), jednak podjęto też próbę identyfikacji zgodności przedsięwzięć ze specjalizacją w innych obszarach regionalnej interwencji.

Łącznie, do końca III kw. 2019 r. w województwie Małopolskim, w ramach I i III osi RPO, złożono 1994 wnioski o wartości 4 915 306 465 zł na projekty wpisujące się w IS, w których wykazano zgodność z IS 2581 razy. Najwięcej wniosków dotyczyło specjalizacji RIS 3. oraz RIS 1.

Według stanu na III kwartał 2019 r. na terenie powiatów zidentyfikowano 1421 IS przyporządkowanych do zakresów II (dziedziny) lub/i III (technologie) stopnia uszczegółowienia specjalizacji. Kraków skupia nominalnie największą liczbę projektów w każdej dziedzinie IS – 709. Z kolei w powiecie krakowskim złożono łącznie 109 projektów, natomiast w powiecie wielickim 78. Wskaźnik wyrażony ilorazem liczby projektów w poszczególnych powiatach i udziału projektów danej specjalizacji w skali województwa, wskazuje, iż w powiecie krakowskim został zaklasyfikowany do kategorii „umiarkowanej” w RIS.5. Z kolei w powiecie wielickim do kategorii „silnej” uznano RIS 7. Kraków najwyższy wskaźnik osiągnął w przypadku RIS 3. i przyporządkowany został do kategorii „umiarkowanej”.

Według inwentaryzacji podmiotów IS wpisanych do rejestru REGON (RIS. 1 uznano za specjalizację nieprzystawalną do tego porządku i nie przeprowadzono do niej delimitacji).

Tabela 27. Inteligentne Specjalizacje na terenie powiatu krakowskiego, wielickiego oraz Krakowa w 2019 roku

Specjalizacja	Ogółem	Powiat krakowski	Powiat wielicki	Kraków
RIS 1. Nauki o życiu				n/d
RIS 2. Energia zrównoważona	499	18	9	297

¹⁰⁰ Inteligentne Specjalizacje Województwa Małopolskiego, Uszczegółowienie obszarów wskazanych w regionalnej strategii innowacji województwa małopolskiego 2014-2020, Załącznik nr 1 do uchwały nr 1262/15 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 22.09.2016 r.

¹⁰¹ Małopolskie Inteligentne Specjalizacje – Kompleksowy przegląd danych monitorowanych, 2019

RIS 3. Technologie informacyjne i komunikacyjne	15 565	1 165	521	9 746
RIS 4. Chemia	2 433	247	118	795
RIS 5. Produkcja metali i wyrobów metalowych z mineralnych surowców niemetalicznych	7 471	924	357	1 437
RIS 6. Elektrotechnika i przemysł maszynowy	5 084	479	221	1 975
RIS 7. Przemysły kreatywne i czasu wolnego	54 570	3 659	1 865	25 635
Łącznie	85 559	6 491	3 091	39 885

Źródło: Małopolskie Inteligentne Specjalizacje – Kompleksowy przegląd danych monitorowanych, 2019
W 2019 r. udział inteligentnych specjalizacji w ogólnej licznie w powiecie krakowskim oraz wielickim stanowi 11,2%, natomiast udział Krakowa prawie 47%.

Tabela 28. Wybrane firmy wg danej specjalizacji w Metropolii Krakowskiej

Specjalizacja	Wybrane małopolskie firmy w danej specjalizacji
RIS 1. Nauki o życiu	Aspel S.A. (Zabierzów), Farmina Sp. z o.o. (Kraków), Selvita S.A. (Kraków), Silvermedia Sp. z o.o. (Kraków-Buma Square Business Park), Teva Operations Poland Sp. z o.o. (Kraków), BioCentrum Sp. z o.o. (Kraków), Bielenda Kosmetyki Naturalne Sp. z o.o. S.K. (Kraków), KZZ Herbapol w Krakowie SA, Laboratorium Kosmetyków Naturalnych Farmona Sp. z o. o (Kraków)
RIS 2. Energia zrównoważona	PGE Paliwa Sp. z o.o. (Kraków), PGE Energia Ciepła S.A. (Kraków), Inno-Energy Central Europe Sp. z o.o. (Kraków), MPEC Kraków S.A., Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. w Krakowie, Frapol Sp. z o.o. (Kraków), DLJM System Sp. z o.o. (Kraków),
RIS 3. Technologie informacyjne i komunikacyjne	Comarch S.A. (Kraków), AdRem Software Sp. z o.o. (Kraków), Ericpol Sp. z o.o. Oddział w Krakowie, Mobile Experts Sp. z o.o. (Kraków), Motorola Solutions Systems Polska Sp. z o.o. (Kraków), Softhis Sp. z o.o. (Kraków), ASTOR Sp. z o.o. (Kraków), Cisco Global Support Center (Kraków), Estimote Polska Sp z o.o. (Kraków), brainly.pl Sp. z o.o. (Kraków), ZETO S.A. (oddział Kraków)
RIS 4. Chemia	Dragon Poland Sp. z o.o. Sp.k. (Skawina), BP Europa SE Oddział w Polsce (Kraków), Krakchemia S.A. (Kraków), Linde Gaz Polska Sp. zo.o. (Kraków), Novatek Polska Sp. z o.o. (Kraków), Orlen Oil Sp. z o.o. (Kraków), Slovnaft Polska S.A. (Kraków),
RIS 5. Produkcja metali i wyrobów metalowych z mineralnych surowców niemetalicznych	ArcelorMittal Poland S.A. Oddział w Krakowie, Grupa Polska Stal S.A., Kolejowe Zakłady Nawierzchniowe "Bieżanów" Sp. z o.o. – Grupa KZN Bieżanów (Kraków), Krakodlew S.A. (Kraków), Boryszew S.A. Oddział Nowoczesne Produkty Aluminiowe Skawina\

RIS 6. Elektrotechnika i przemysł maszynowy	BWI Poland Technologies Sp. z o.o. (Kraków), Centrum Techniczne Aptiv (Kraków), Fabryka Maszyn Glinik S.A.(Kraków), MAN Trucks Sp. z o.o. (Niepołomice, Wielka Wieś), Valeo Autosystemy Sp. z o.o. (Skawina)
RIS 7. Przemysły kreatywne i czasu wolnego	Agencja Reklamowa OPUS B Sp.j. (Kraków), Barton Film sp. z o.o. (Kraków), Bloober Team S.A.(Kraków), Gamesture sp. z o.o. (Kraków), Imperia Film (Kraków), Ingarden i Ewy – Architekci sp. z o.o. (Kraków), KreaTech Dagna Grzesik (Kraków), One More Level S.A. (Kraków), Outside Music (Kraków), Pigeon Group sp. z o.o. (Kraków), Perfectfi Im.tv (Kraków), Symposium Cracoviense(Kraków)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Przewodnik - Małopolskie Inteligentne Specjalizacje, czerwiec 2018

Do największych podmiotów związanych z Inteligentnymi Specjalizacjami należą¹⁰²:

- **Krakowski Park Technologiczny (KPT)** - najbardziej kompletny one-stop-shop dla biznesu w Polsce. Posiada ponad 20 lat praktyki w otoczeniu rynkowym. Wspólnie z przedsiębiorcami, naukowcami i samorządowcami tworzy ekosystem rozwoju małopolskiej gospodarki. KPT dysponuje szeroką paletą narzędzi i ponad 50 specjalistami, którzy pomagają budować najlepsze warunki dla rozwoju firm oraz testować innowacyjne rozwiązania.
- **Narodowe Centrum Promieniowania Synchrotronowego SOLARIS** – w Małopolsce został zbudowany pierwszy polski synchrotron. Znajduje się on w Narodowym Centrum Promieniowania Synchrotronowego SOLARIS w Krakowie. Centrum działa od 2015 r. przy Uniwersytecie Jagiellońskim. Synchrotrony to umożliwiający prowadzenie przełomowych badań akceleratory cząstek. To fabryki badań: dzięki nim naukowcy mogą wykonywać pomiary jednocześnie przy wielu stanowiskach, 24 godziny na dobę. Znakomite parametry synchrotronu SOLARIS stawiają go w czołówce tego typu urządzeń na świecie.
- **Centra transferu technologii CTT** to jednostka powołana w celu sprzedaży lub przekazywania do gospodarki wyników badań i prac rozwojowych prowadzonych wewnątrz instytucji-matki. Celem działalności CTT jest eksploatacja i komercjalizacja wiedzy. Małopolska dysponuje największą liczbą CTT w Polsce. Poza 5 jednostkami powołanymi przy uczelniach wyższych, status centrum ma jeden fundusz inwestycyjny. Dodatkowo, w ramach MRPO 07-13 województwo wsparło projekty utworzenia 2 centrów pozauczelnianych: Małopolskiego Centrum Transferu Technologii oraz Centrum Transferu Technologii w zakresie budownictwa pasywnego i energooszczędnego
- **Centrum Business in Małopolska (CeBiM)** utworzone przez instytucje partnerskie tj. Województwo Małopolskie, Małopolską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. oraz Krakowski Park Technologiczny sp. z o.o. Realizuje zadania ukierunkowane na pozyskiwanie nowych inwestycji zagranicznych oraz wsparcie ekspansji małopolskich przedsiębiorstw na rynki zagraniczne.

¹⁰² Przewodnik - Małopolskie Inteligentne Specjalizacje, czerwiec 2018

Do inteligentnych specjalizacji współpracujących z instytucjami naukowymi /centrami /instytucjami na terenie województwa Małopolskiego zaliczono¹⁰³:

➤ **Nauki o życiu**

Podzielona na dwie grupy wartości – zdrowie i jakość życia oraz biogospodarka. Jedną z największych instytucji jest Klaster LifeScience Kraków, MedCluster oraz Jagiellońskie Centrum Innowacji. Do jednostek badawczo-rozwojowych należą ponadto Instytut Katalizy i Fizykochemii Powierzchni PAN im. Jerzego Habera, Instytut Farmakologii PAN oraz Instytut Zootechniki PIB.

➤ **Energia zrównoważona**

Polska ze źródeł odnawialnych pozyskuje dziś ponad 13,5% energii. Zgodnie z dyrektywą unijną do 2020 roku udział energii odnawialnej nie może być niższy niż 15%. Wysokim potencjałem do badań nad technologiami energetycznymi dysponuje Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, która jest koordynatorem jednego z 6 tzw. węzłów (CC PolandPlus) tworzących międzynarodową Wspólnotę Wiedzy i Innowacji (KIC InnoEnergy) wraz z europejskimi uczelniami i instytucjami naukowymi pracującymi nad innowacjami w obszarze energetyki. Wśród wiodących jednostek badawczych działa Centrum Zrównoważonego Rozwoju i Poszanowania Energii WGGiOŚ AGH w Miękinii, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN oraz Małopolskie Centrum Budownictwa Energooszczędnego. Wśród instytucji otoczenia biznesu jest to m.in. Klaster „Zielone Podhale” oraz Klaster Zrównoważona Infrastruktura.

➤ **Technologie informacyjne i komunikacyjne**

Małopolska jest regionem o wysokiej koncentracji firm z branży ICT, zajmuje drugie miejsce wśród województw o najwyższym wskaźniku zatrudnienia w tym sektorze. Przedsiębiorstwa funkcjonujące w obrębie tej specjalizacji przeznaczają wysokie nakłady na B+R. Przedsiębiorstwa z sektora ICT wspiera kilka instytucji otoczenia biznesu: Krakowski Park Technologiczny, Centrum Inteligentnych Systemów Informatycznych (to platforma współpracy między światem nauki i światem biznesu oraz instytucjami samorządowymi, wdraża innowacyjne rozwiązania w przedsiębiorstwach) oraz Akademickie Centrum Komputerowe CYFRONET AGH (jedno z największych centrów superkomputerowych i sieciowych w Polsce, dysponuje najszybszymi komputerami w Polsce).

➤ **Chemia**

Małopolska specjalizacja obejmuje w szczególności programy zmierzające do wdrażania nowych związków, materiałów i technologii chemicznych, a także rozwiązań z dziedziny inżynierii chemicznej. Branżę charakteryzuje wysoka wydajność pracy, wciąż powstają nowe przedsiębiorstwa. Warto zwrócić uwagę na dużą skalę eksportu produktów chemicznych wytwarzanych w regionie (w 2016 roku wartość eksportu wyniosła 1,3 mld EUR). Jedną z największych firm znajduje się w Skawinie. Wśród instytucji otoczenia biznesu oferujących usługi bezpośrednio dla podmiotów z zakresu chemii jest Tarnowski Klaster Przemysłowy S.A. i Stowarzyszenie Naukowo-Techniczne Inżynierów i Techników Przemysłu Naftowego i Gazowniczego. Ponadto małopolską branżę chemiczną wspierają jednostki badawczo-rozwojowe, m.in.: Wydział Chemii Uniwersytetu Jagiellońskiego (władze uczelni planują powołać centrum

¹⁰³ Przewodnik Małopolskie Inteligentne specjalizacje, czerwiec 2018
[<https://www.malopolska.pl/biznes/innowacje/badania-i-analazy>]

badawczo-rozwojowe) oraz Instytut Katalizy i Fizykochemii Powierzchni PAN im. Jerzego Habera.

➤ **Produkcja metali**

Małopolska w ramach tej specjalizacji wykazuje się bardzo dużą aktywnością badawczo-rozwojową. Ta z kolei przekłada się na wysoki wskaźnik innowacji w poszczególnych przedsiębiorstwach (75% małopolskich firm wprowadziło innowacje w ostatnich latach). Ponadprzeciętne zatrudnienie, relatywnie wysokie wynagrodzenia oraz dynamika powstawania nowych firm mogą świadczyć z jednej strony o dobrej kondycji sektora, z drugiej o potencjale do tworzenia wysokiej wartości dodanej. Do instytucji otoczenia biznesu, które swoją ofertę kierują do podmiotów z obszaru produkcja metali, to:

Stowarzyszenie Techniczne Odlewników Polskich, Technologiczny Klaster Odlewniczy Modern Cast Sp. z o.o., a także spółki INNOAGH i INTECH PK, umożliwiające transfer wiedzy z uczelni, przy których działają. Istnieją w regionie także jednostki badawczo-rozwojowe wspierające branżę metali tj. Instytut Odlewnictwa oraz Instytut Zaawansowanych Technologii Wytwarzania.

➤ **Elektrotechnika i przemysł maszynowy**

Małopolska jest ważnym eksporterem produktów elektromaszynowych. Eksport maszyn i urządzeń elektrycznych oraz ich części, a także pojazdów nieszynowych oraz ich części i akcesoriów wyniósł w ostatnich latach kilka miliardów euro. Dominujący obszar działalności małopolskich firm w obrębie tej specjalizacji to naprawa, konserwacja oraz instalowanie maszyn i urządzeń. Do instytucji otoczenia biznesu należy Tarnowski Klaster Przemysłowy S.A., którego głównym zadaniem jest tworzenie warunków i klimatu sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości. Zapewnia on przedsiębiorcom pełne wsparcie i konsulting formalno-prawny. Do jednostek badawczo-rozwojowych należy Instytut Zaawansowanych Technologii Wytwarzania oraz Centrum Badawczo-Rozwojowe funkcjonujące w ramach Zakładów Mechanicznych Tarnów S.A.

➤ **Przemysły kreatywne i czasu wolnego**

Przemysły czasu wolnego to jedna z najmłodszych gałęzi gospodarki. Kreują ją trzy podstawowe wartości (tzw. 3T) - talent, tolerancja i technologia. Małopolska to jeden z najatrakcyjniejszych turystycznie regionów w Polsce. Unikatowe dziedzictwo kulturowe (najwięcej zabytków UNESCO w kraju) i przyrodnicze (najwięcej parków narodowych w kraju), a także mnogość oferty kulturalnej (liczne muzea, galerie, teatry, festiwale o międzynarodowej renomie) powoduje, że jest zarazem najchętniej odwiedzanym regionem w kraju. Kraków otrzymał tytuł Europejskiej Stolicy Kultury i Miasta Literatury UNESCO. W Krakowie organizowana jest także największa w Europie Centralnej konferencja dotycząca branży gier – Digital Dragons. Przemysły kreatywne i czasu wolnego mogą liczyć na wsparcie różnych instytucji otoczenia biznesu, tj.: Małopolski Klaster Poligraficzny, Klaster Kultury i Czasu Wolnego INRET, Krakowski Klaster Gastronomiczny oraz Małopolski Klaster Turystyczny Beskid. W ramach Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie działa najstarszy w Polsce Wydział Form Przemysłowych kształcący projektantów wzornictwa przemysłowego. Specjalizację cechuje wysoka wydajność pracy oraz wysoki odsetek studentów kierunków artystycznych.

SZKOLNICTWO WYŻSZE

Szkolnictwo wyższe

Kraków jest bardzo silnym ośrodkiem naukowym, wykorzystującym potencjał wielu znajdujących się tutaj publicznych i prywatnych placówek edukacyjnych. Wskaźnik liczby absolwentów szkół wyższych przypadających na 10 tys. ludności w Krakowie osiąga najwyższy poziom w Polsce (w 2017 roku wyniósł on 158, gdy średnia dla Polski wynosiła 101). Świadczy to o bardzo dużym potencjale edukacyjnym miasta, który jednocześnie związany jest z wyzwaniem w zakresie zatrzymania na lokalnym rynku pracy najlepszych absolwentów.

Uczelnie wyższe mają szczególnie istotny wpływ na poziom kapitału ludzkiego i ogólny wizerunek miasta oraz jego zasób rozwojowy. Pod względem poziomu akademickości¹⁰⁴, zdecydowanie najwyższą pozycję zajmują uczelnie Warszawy, jednak do najbardziej akademickich miast w Polsce należą również Kraków, Wrocław i Poznań. Kraków zajmuje 4 pozycję w kraju pod względem liczby uczelni (20 stan na rok 2018/2019), większą mają jedynie Poznań, Wrocław i Warszawa.

Istotnym zjawiskiem, które należy mieć na uwadze planując rozwój obszaru funkcjonalnego, jest stały wzrost liczby studentów zagranicznych na krakowskich uczelniach. W skali kraju, ich liczba zwiększyła się od początku XXI w. ponad dziesięciokrotnie¹⁰⁵. Dominującą grupę stanowią studenci z Europy (prawie 88 proc.) oraz z Azji (9 proc. studentów). Od kilku lat główna grupa cudzoziemców na polskich uczelniach to studenci z Ukrainy i Białorusi. W 2017 roku na małopolskich uczelniach wyższych studiowało 8,4 tys. obcokrajowców, wśród których 66% stanowili Ukraińcy¹⁰⁶.

W roku akademickim 2018/2019 (stan w dniu 31 XII) w 28 szkołach wyższych mających siedzibę na terenie województwa małopolskiego uczyło się 148,2 tys. studentów (łącznie z cudzoziemcami) – o 5,7% (o 9,0 tys.) mniej niż w roku 2017/2018. Na pierwszym roku studiów pierwszego stopnia i magisterskich jednolitych naukę podjęło 39,6 tys. osób – o 3,0% (o 1,2 tys.) mniej niż rok wcześniej.

Wśród wszystkich studentów szkół wyższych 82,3% stanowiły osoby w wieku 19–24 lat (122,0 tys. osób), nominalnie przypisanym temu poziomowi kształcenia. Ich udział w liczbie mieszkańców województwa, należących do tej grupy wieku, wyniósł 52,8% (w poprzednim roku – 53,9%). Wśród ogółu studiujących zdecydowaną większość stanowili studenci uczelni publicznych

¹⁰⁴ Jako miernik poziomu akademickości miast zaproponowano Indeks Akademickości Miast (IAM), bazujący na siedmiu kryteriach: prestiżu, sytuacji absolwentów na rynku pracy, innowacyjności, potencjale naukowym, efektywności naukowej, warunkach studiowania oraz umiędzynarodowieniu uczelni. Patrz: Praca zbiorowa, Akademickość polskich miast, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2019

¹⁰⁵ Praca zbiorowa, Studenci zagraniczni w Polsce 2017, Fundacja Edukacyjna „Perspektywy”, Październik 2017

¹⁰⁶ Imigranci w województwie małopolskim, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Kraków 2019

(84,5%). W uczelniach o tej formie własności 80,8% studentów uczyło się na studiach stacjonarnych, podczas gdy w szkołach niepublicznych 56,8% studentów wybrało niestacjonarną formę kształcenia.

W Krakowie znajduje się 10 szkół publicznych, do których w roku akademickim 2018/2019 uczestniczyło 114 271 uczniów, co stanowiło 91,25% ogółu studentów w województwie małopolskim.

Tabela 29. Studenci szkół wyższych publicznych w Krakowie w roku akademickim 2018/2019 (Stan na 30 XII)

Szkoły publiczne	Ogółem
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	36 902
Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie	23 909
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	14 956
Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki	12 866
Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie	11 655
Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie	8 341
Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie	3 347
Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie	1 086
Akademia Muzyczna w Krakowie	708
Akademia Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie	501
Łącznie	114 271

Źródło: Szkoły wyższe w województwie małopolskim w roku akademickim 2018/2019 – informacje sygnalne, Główny Urząd Statystyczny

W Krakowie znajduje się 10 wyższych szkół niepublicznych, do których w roku akademickim 2018/2019 uczestniczyło 20 421 uczniów.

Tabela 30. Studenci szkół wyższych niepublicznych w Krakowie w roku akademickim 2018/2019 (Stan na 30 XII)

Szkoły niepubliczne	Ogółem
Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego	7 276
Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie	2 593
Akademia Ignatianum w Krakowie	3 259
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie	2 023
Krakowska Wyższa Szkoła Promocji Zdrowia	1 672
Wyższa Szkoła Europejska im. ks. Józefa Tischnera w Krakowie	1 253
Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie	1 375
Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie	679
Wyższa Szkoła Ubezpieczeń w Krakowie	120
Wyższa Szkoła Gospodarki i Zarządzania w Krakowie	171

Źródło: Szkoły wyższe w województwie małopolskim w roku akademickim 2018/2019 – informacje sygnałne, Główny Urząd Statystyczny

Dodatkowo Kraków, posiada swoje oddziały i studentów w Krakowie na następujących uczelniach wyższych:

- Społeczna Akademia Nauk w Łodzi – Wydział Nauk Stosowanych w Krakowie,
- Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej – Wydział Zamiejscowy w Krakowie,
- Szkoła Wyższa im. B. Jańskiego w Warszawie – Wydział Zamiejscowy w Krakowie,
- Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej – Wydział Turystyki w Krakowie.

Wśród wszystkich studiujących największy udział miały osoby kształcące się w ramach następujących grup kierunków studiów: technika, przemysł i budownictwo (22,9%), biznes administracja i prawo (19,0%), nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja (13,3%) oraz nauki humanistyczne i sztuka (12,2%).

W roku akademickim 2018/2019 (stan w dniu 31 XII) w małopolskich szkołach wyższych studiowało 8,2 tys. cudzoziemców pochodzących ze 117 krajów, tj. o 0,2 tys. osób (o 2,1%) mniej niż przed rokiem. Ich udział w ogólnej liczbie studentów wyniósł 5,5%. Największą grupę liczącą 5,2 tys. osób tworzyli studenci z Ukrainy. Na studiach pierwszego stopnia kształciło się 4,7 tys. cudzoziemców (57,8% studentów obcokrajowców) z których 3,9 tys. studiowało z zamiarem uzyskania tytułu licencjata. Na studiach drugiego stopnia naukę na poziomie wyższym kontynuowało 2,4 tys. cudzoziemców (29,0% ich ogólnej liczby), a na magisterskich jednolitych – 1,1 tys. (13,2%).

Na studiach podyplomowych w roku akademickim 2018/2019 (stan w dniu 31 XII) studiowało 11,0 tys. osób (w tym 85 cudzoziemców) i w wyniku wzrostu liczby słuchaczy w szkołach nie-publicznych (o 20,1%) było ich o 0,4% więcej niż przed rokiem. W szkołach publicznych doksztalało się 8,4 tys. słuchaczy (o 4,5% mniej niż w poprzednim roku), co stanowiło 76,1% ich ogólnej liczby.

W wyższych szkołach technicznych dalszą edukację podjęło 3,5 tys. osób (31,5% słuchaczy studiów podyplomowych), a na Uniwersytecie Jagiellońskim – 2,3 tys. (20,6%). Wyższe szkoły ekonomiczne wybrało 1,7 tys. słuchaczy (15,4%), a wyższe szkoły pedagogiczne – 1,2 tys. (11,3%).

Najwięcej słuchaczy studiów podyplomowych uzupełniało swoją wiedzę w ramach kierunków należących do grup: biznes, administracja i prawo – 3,9 tys. osób (35,4% ogólnej liczby słuchaczy), kształcenie – 1,3 tys. (12,1%), technika, przemysł i budownictwo – 1,1 tys. (9,8%), zdrowie i opieka społeczna – 1,0 tys. (9,5%) oraz nauki społeczne, dziennikarstwo i informacja – 1,0 tys. (9,4%).

W roku akademickim 2018/2019 (stan w dniu 31 XII) w szkołach wyższych, placówkach Państwowej Akademii Nauk i instytutach badawczych w studiach doktoranckich uczestniczyło 6,0 tys. osób (w tym 0,3 tys. cudzoziemców) – o 5,5% mniej niż w poprzednim roku. W publicznych jednostkach kształcało się 89,2% ogólnej liczby doktorantów. Liczba wszczętych przewodów doktorskich wyniosła 902 i była o 50 większa niż przed rokiem.

Ponad 46% doktorantów (2,8 tys.) kształciło się na Uniwersytecie Jagiellońskim, a ponad 21% wybrało wyższe szkoły techniczne. Studenci studiów doktoranckich doskonalili swoją wiedzę w 19 dziedzinach nauki i sztuki. Najwięcej osób wybrało nauki: humanistyczne – 1,3 tys. (21,2% ogólnej liczby doktorantów), techniczne – 1,0 tys. (17,3%) oraz prawne – 0,5 tys. (8,8%).

W szkołach wyższych z terenu województwa małopolskiego w roku akademickim 2018/2019 (stan w dniu 31 XII) pracowało 12,7 tys. nauczycieli akademickich (pełnozatrudnionych i nie-pełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełne etaty) – o 0,2 tys. (o 1,4%) mniej niż w poprzednim roku. Wśród nich najwięcej było adiunktów – 5,4 tys. osób (42,8%) oraz profesorów – 2,5 tys. (20,0%), a następnie asystentów – 1,9 tys. osób (15,2%) oraz starszych wykładowców – 1,5 tys. (12,1%).

Placówki publiczne zatrudniały 91,4% wszystkich nauczycieli. Średnio w województwie na 1 nauczyciela akademickiego przypadało 12 studentów, przy czym w wyższych szkołach niepublicznych – 21, a w placówkach publicznych – 11¹⁰⁷.

Współpraca w szkolnictwie wyższym

W Małopolsce działa 28 (stan na rok 2018/2019) uczelni wyższych publicznych i niepublicznych, 11 instytutów PAN i 5 instytutów badawczych. Potencjał instytucji badawczych może wyrażać się w skuteczności pozyskiwania grantów na badania podstawowe, np. z Narodowego Centrum Nauki. W 2017 roku pozyskano prawie 140 mln zł (20% rozdysponowanej kwoty) na 240 projektów (spośród 1200 wszystkich projektów). Jedynie jednostki naukowe w województwie mazowieckim mogą pochwalić się lepszymi osiągnięciami.

Szkoły wyższe na terenie województwa małopolskiego kształcą ponad 150 tys. studentów a blisko 65% Małopolan w wieku 19-24 lat studiuje, co jest trzecim wynikiem w kraju. Dodatkowo ponad 1,7% mieszkańców regionu realizuje studia doktoranckie co jest drugim wynikiem w kraju i przekłada się na 6 tysięcy osób. W działalności B+R aktywnych jest 17 tys. etatów (ekwiwalentów pełnego czasu pracy), z czego ponad 60% w sektorze przedsiębiorstw¹⁰⁸.

¹⁰⁷ Szkoły wyższe w województwie małopolskim w roku akademickim 2018/2019 – informacje sygnałne, Główny Urząd Statystyczny

¹⁰⁸ Profil innowacyjny regionu, <https://www.malopolska.pl/biznes/innowacje/profil-innowacyjny-regionu>

Kluczowym czynnikiem, niezbędnym do tworzenia innowacyjnych rozwiązań jest nowoczesna infrastruktura badawcza. Małopolska pod tym względem zajmuje 4. pozycję wśród regionów, dysponując 103 laboratoriami. Infrastruktura to jednak nie wszystko – istotny wpływ na postawy proinnowacyjne mają pracownicy akademicy. W Małopolsce zatrudnionych jest ich prawie 13 tys., ponad dwukrotnie więcej niż średnia dla Polski. W związku ze spadkiem liczby studentów, co spowodowane jest w głównej mierze niższym demograficznym, oraz ciągłym zwiększaniem obsady kadry nauczycieli akademickich, rośnie potencjał uczelni wyższych do prowadzenia działań B+R. Grupą społeczną o największym potencjale twórczym są studenci i absolwenci, ale to zasoby ludzkie dla nauki i techniki (ogół osób aktualnie zajmujących się lub potencjalnie mogących zająć się pracą związaną z tworzeniem, rozwojem, rozpowszechnianiem i zastosowaniem wiedzy naukowo-technicznej) są jedną z głównych miar rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. W przeciwieństwie do liczby studentów, odsetek zasobów ludzkich dla nauki i techniki (w ludności aktywnej zawodowo) w latach 2009 – 2017 w Małopolsce zdecydowanie wzrósł z 38,3 % ludności aktywnej zawodowo w 2009 do 54,9% w 2017 r.

Wyniki prac naukowo-badawczych prowadzonych w instytucjach naukowych i jednostkach badawczo-rozwojowych są komercjalizowane dzięki działającym uczelnianym i pozauczelnianym Centrom Transferu Technologii oraz szeregowi pozostałych ośrodków innowacji. Województwo realizuje też projekt SPIN (Małopolskie Centra Transferu Wiedzy Wspieraniem dla Przedsiębiorców), w którym współpraca między biznesem i uczelniami przebiega w Centrach Transferu Wiedzy..

Na terenie województwa małopolskiego znajdują się różnicowane organizacyjnie grupy nienastawionych na zys jednostek doradczych, szkoleniowych i informacyjnych, realizujących programy wsparcia transferu i komercjalizacji technologii i wszystkich towarzyszących temu procesowi zadań, należą do nich:

Tabela 31. Centra Transferu Technologii

Nazwa instytucji	Krótką charakterystyka
Centrum Innowacji, Transferu Technologii i Rozwoju Uniwersytetu (CITTRU)	CITTRU jest jednostką administracji ogólnouczelnianej Uniwersytetu Jagiellońskiego pełniącą funkcję centrum transferu technologii, odpowiada za ochronę i obrót własnością intelektualną powstającą na Uniwersytecie Jagiellońskim jak również za koordynację strategicznych inwestycji Uniwersytetu i komercjalizację wyników badań naukowych.
Centrum Transferu Technologii Akademii Górniczo-Hutniczej	CTT AGH jako pozawydziałowa jednostka Akademii Górniczo-Hutniczej zajmuje się wsparciem procesów komercjalizacji i transferu innowacyjnych technologii. Swoją aktywność koncentruje w obszarach marketingu nauki, ochrony własności intelektualnej oraz finansowania transferu technologii.
Centrum Transferu Technologii	Centrum Transferu Technologii jest jednostką Politechniki Krakowskiej, w której od przeszło 10 lat łączy się naukę z biznesem, wspiera innowacyjne rozwiązania, realizuje

Politechniki Krakowskiej	międzynarodowe projekty nakierowane na rozwój nauki i podniesienie konkurencyjności polskich przedsiębiorstw.
Centrum Transferu Technologii Medycznych Park Technologiczny	Centrum Transferu Technologii Medycznych Park Technologiczny jest pierwszym w Województwie Małopolskim brokerem technologii specjalizującym się w branży medycznej i farmaceutycznej. Jego misją jest wspieranie innowacji, kooperacja z przemysłem, zarządzanie prawami własności intelektualnej, a także pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania na projekty rozwojowe.
Centrum Transferu Technologii Uniwersytetu Rolniczego (CTT UR)	Działalności swoją koncentruje na współpracy biznesu z nauką. Do zadań CTT UR należy komercjalizacja wyników badań, prowadzenie działalności w zakresie ochrony własności intelektualnej, promowania działalności innowacyjnej oraz wsparcie rozwoju potencjału pracowników, naukowców i studentów Uniwersytetu Rolniczego, ze szczególnym uwzględnieniem prac badawczo-rozwojowych w zakresie nowych technologii. CTT UR realizuje krajowe i międzynarodowe projekty związane z rozwojem nauki i podnoszeniem konkurencyjności przedsiębiorstw.

Źródło: Centrum Transferu Technologii, <https://www.malopolska.pl/biznes/bizneswmalopolsce/institucje-wspierajace-biznes/centra-transferu-technologiei>

W 2019 r. Małopolsce znajdowało się 106 akredytowanych laboratoriów badawczych (czwarty wynik w kraju) oraz 11 laboratoriów wzorcujących. Dodatkowo, w regionie działa ponadto 3100 zwykłych laboratoriów, z czego 807 zlokalizowane jest w małopolskich jednostkach naukowych (uczelniach, instytutach PAN i instytutach badawczych). W 2020 r. w Małopolsce znajdowało się ok. 30% (20 z 70) wszystkich przedsięwzięć uwzględnionych na Polskiej Mapie Infrastruktury Badawczej. Przedsięwzięcia te reprezentują następujące dziedziny: nauki techniczne i energetyka, nauki biologiczno-medyczne i rolnicze, nauki fizyczne i inżynieryjne, cyfrowe infrastruktury badawcze.

Spośród pozostałych, najważniejszych wskaźników innowacyjności Małopolski warte wymienienia są (według najbardziej aktualnych danych na I kwartał 2020 roku):

- najwyższe w kraju wartości GERD (całkowite nakłady na prace badawczo-rozwojowe) i druga BERD (nakłady przedsiębiorstw na prace badawczo-rozwojowe w relacji do PKB): odpowiednio 1,85 i 1,17;
- przeciętny w skali województw udział nakładów przedsiębiorstw w nakładach na B+R: 63,4%;
- drugie miejsce wśród województw pod względem wielkości bezwzględnej nakładów wew. na działalność B+R: 3 mld zł;
- drugie miejsce pod względem nakładów B+R na mieszkańca: 1.087 zł;
- trzecia wśród województw relacja nakładów B+R do personel B+R: 140 tys. zł na stanowisko;
- drugie miejsce pod względem personelu B+R ogółem (34,5 tys.) oraz ze stopniem doktora (7,3 tys.);
- drugie miejsce pod względem udziału pracujących w B+R w pracujących ogółem: 1,9%;
- trzecie miejsce pod względem podmiotów posiadających aparaturę naukowo-badawczą zaliczoną do środków trwałych: 168;

- drugie miejsce wśród województw pod względem udziału przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży ogółem: 12,1%;
- piąte miejsce pod względem udziału przychodów ze sprzedaży produktów podmiotów (powyżej 9 pracowników) zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki: 39,1%.

Innowacyjność regionalna wspierana jest przez szereg cyklicznych wydarzeń będących inicjatywą samorządu regionalnego takich jak „Innowacyjne Safari”, „Małopolski Festiwal Innowacji”, „Małopolska na Targach Innowacji”, seminarium „Patent na dobry początek” czy konkurs ofert na realizację zadań publicznych w obszarze Działalność wspomagająca rozwój techniki, wynalazczości i innowacyjności oraz rozpowszechnianie i wdrażanie nowych rozwiązań technicznych w praktyce gospodarczej.¹⁰⁹

Istotną kwestią dla rozwoju innowacyjności w regionie jest wybór strategicznych, regionalnych specjalizacji. W procesie przedsiębiorczego odkrywania, w toku szeroko zakrojonych prac konsultacyjno-badawczych wyłoniono 7 dziedzin, które wyznaczają strategiczne kierunki rozwoju regionu.

Poszczególne instytucje naukowe /centra /instytuty zaangażowane są we wdrażanie inteligentnych specjalizacji województwa Małopolskiego zostały opisane w poprzednim podrozdziale (Inteligentne specjalizacje).

¹⁰⁹ Profil innowacyjny regionu, <https://www.malopolska.pl/biznes/innowacje/profil-innowacyjny-regionu>

MEGATRENDY

Istnieje duża szansa na zwiększenie roli dużych przedsiębiorstw jako aktywnych uczestników małopolskiego ekosystemu przedsiębiorczości i inteligentnych specjalizacji. Pod tym względem region stoi przed wieloma wyzwaniami. OECD w raporcie o Ekosystemie przedsiębiorczości w Małopolsce¹¹⁰ rekomenduje przyciąganie i utrzymanie bezpośrednich inwestycji zagranicznych poprzez zmianę celów polityki przyciągania inwestycji tj. przejście z nacisku na ilość inwestycji na preferencję ich jakości.

Ważne jest zainicjowanie celowego przesunięcia polityki w kierunku przyciągania inwestorów, którzy utworzą miejsca pracy o wyższej wartości dodanej, którzy pozostaną i będą inwestować w regionie. Rekomendacje zalecają skoncentrowanie polityki przyciągania na pozycjonowaniu i promowaniu regionu małopolskiego jako regionu otwartych innowacji, w którym firmy będą chciały się znaleźć, aby czerpać korzyści z bycia częścią ekosystemu podkreślającego i promującego wartość konkurencji i współpracy.

OECD rekomenduje w raporcie prowadzenie polityk zachęcających do poprawy pracy inwestorów zagranicznych poprzez stworzenie warunków sprzyjających wysokiej wydajności i innowacyjnym działaniom. Może to obejmować tworzenie silniejszych lokalnych sieci firm innowacyjnych, wspieranie klastrów firm innowacyjnych, rozwijanie infrastruktury innowacyjnej i połączeń między przedsiębiorstwami a uniwersytetami oraz budowanie mocnych stron i możliwości pracowników, w tym poprzez dedykowane inicjatywy mające na celu przyciągnięcie talentów spoza regionu. Podkreśla się w ww. raporcie promowanie zaangażowania dużych firm w innowacje w zapewnienie przestrzeni, finansowania i zachęty do zaangażowania we partnerskie projekty innowacyjne ukierunkowane na wzmocnienie inteligentnych specjalizacji, w tym poprzez pełne wykorzystanie możliwości Regionalnych Programów Operacyjnych, mających na celu zaangażowania dużych firm w projekty badawczo-rozwojowe. OECD zaleca również bardziej aktywne zaangażowanie dużych firm w inicjatywy rozwoju umiejętności w regionie, w tym poprzez wspólne programy edukacyjne z uniwersytetami.¹¹¹

Gospodarka o obiegu zamkniętym

Gospodarka o obiegu zamkniętym (GOZ) zakłada model gospodarczy opierający się na efektywnym wykorzystaniu zasobów, materiałów i produktów oraz minimalizowaniu ilości wytwarzanych odpadów poprzez zapobieganie ich powstawaniu, a w przypadku wytworzenia odpadów ich przygotowywanie do ponownego użycia, recykling, inne sposoby odzysku oraz unieszkodliwienie.

Transformacja w kierunku GOZ polega na podjęciu działań na wszystkich etapach cyklu życia produktu, zaczynając od pozyskania surowca, przez projektowanie, produkcję, konsumpcję, naprawę i regenerację produktu, zbieranie odpadów aż po ich zagospodarowanie. Dla efektywnego wdrażania

110 Ekosystem przedsiębiorczości w Małopolsce, OECD, Maj 2019

111 Ibidem

zasad GOZ potrzebne jest podjęcie szerokich działań edukacyjnych, gdyż zarówno przedsiębiorcy na każdym etapie produkcji, jak i sami mieszkańcy Małopolski poprzez swoje zachowania i sposób konsumpcji mogą przyczyniać się do wdrażania gospodarki o obiegu zamkniętym.

Badanie przeprowadzone w 2017 r. w Małopolsce, wykazało, że koncepcję GOZ rozumie mniejsza część badanej populacji (43% badanych mieszkańców dużych miast i 38% pozostałych mieszkańców Małopolski). Według 78,6% ankietowanych gospodarka o obiegu zamkniętym może być realizowana w całej gospodarce (zarówno przez przedsiębiorstwa, jak i przez osoby prywatne). Respondenci dostrzegają i doceniają działania podejmowane dla kształtowania GOZ, ale uważają, że można zrobić w tym obszarze znacznie więcej. Dostrzegają wyraźnie konieczność działań edukacyjnych.

W znacznie mniejszym stopniu w realizacji GOZ dostrzegają odpowiedzialność obywateli – co zdaniem autorów badania wydaje się istotną barierą, której przewyższenie wymaga rozwijania różnych form partycypacji i partnerstwa. Wszystkie produkty mają wpływ na środowisko naturalne począwszy od wykorzystania surowców, poprzez produkcję, pakowanie, transport, użytkowanie, recykling do ostatecznego ich unieszkodliwiania. Ponad 80% wpływu na środowisko mają decyzje podejmowane już na etapie projektowania produktów.

Produkty należy projektować w taki sposób, aby nadawały się do recyklingu lub ponownego użycia, dzięki czemu łatwiejsze i mniej kosztowne staje się gospodarowanie odpadami. Szczególne miejsce w GOZ zajmują działy badawczo-rozwojowe oraz biura projektowe i konstrukcyjne przedsiębiorstw. Wzrasta zapotrzebowanie na projektantów i konstruktorów, którzy wybierając materiał, nie tylko decydują o cechach ergonomicznych i jakościowych produktu przy uwzględnieniu kryteriów wykonalności, opłacalności, bezpieczeństwa, ale także biorą pod uwagę kryteria środowiskowe.

Jednym z istotnych elementów GOZ jest wydłużenie czasu korzystania z produktu (np. poprzez naprawę, wykorzystanie w innych celach lub

OBIEG ZAMKNIĘTY W GOSPODARCE

W najbliższych latach nabierać będzie znaczenia gospodarka o obiegu zamkniętym (dalej: GOZ). Jest to model rozwoju gospodarczego, w którym – przy zachowaniu warunku wydajności – spełnione są następujące podstawowe założenia:

- 1) wartość dodana surowców/zasobów, materiałów i produktów jest maksymalizowana lub
- 2) ilość wytwarzanych odpadów jest minimalizowana, a powstające odpady są zagospodarowywane zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami (zapobieganie powstawaniu odpadów, przygotowywanie do ponownego użycia, recykling, inne sposoby odzysku, unieszkodliwienie).

Podkreślenia wymaga, że w zakresie GOZ nie startujemy w Polsce od zera. Zarówno administracja publiczna, jak i instytucje naukowe i przedsiębiorcy od wielu lat realizują poszczególne elementy GOZ, choć często inaczej je nazywają. Działania implementowane dotychczas pod hasłem zielonej gospodarki, czystszej produkcji, zrównoważonego rozwoju lub niskoemisyjności niejednokrotnie przyczyniają się do „zamykania obiegu”, ponieważ ich podstawowym celem jest często to, żeby produkt był jak najbardziej wydajnie wytwarzany i wykorzystywany, a odpady po nim zagospodarowane w sposób optymalny ekonomicznie i środowiskowo.

Zasada nr 1 - Zachowanie i wzbogacanie kapitału naturalnego poprzez kontrolę ograniczonych zasobów i równoważenie strumieni zasobów odnawialnych

Zasada nr 2 - Optymalizacja wykorzystania surowców poprzez utrzymywanie produktów, komponentów i materiałów w obiegu, z zachowaniem ich najwyższej użyteczności w cyklach: technicznym i biologicznym

Zasada nr 3 - Rozwijanie wydajności systemu poprzez identyfikację i usuwanie negatywnych efektów zewnętrznych

zastępowania jego lub jego części substytutami), dzięki czemu produkty nie są traktowane jako odpady.

W 2018 r. na terenie Metropolii Krakowskiej (bez Krakowa) łącznie zebrano 125 329,48 Mg, z czego 69 690,76 Mg to odpady niesegregowane (zmieszane) komunalne¹¹². Najwięcej zebrano ich w gminie Wieliczka, Skawina i Niepołomice, natomiast najmniej w gminie Igołomia-Wawrzeńczyce. W Krakowie zebrano 222 212,51 Mg niesegregowanych (zmieszane) odpadów komunalnych a łączna masa odebranych odpadów komunalnych z wyłączeniem odpadów budowlanych i rozbiórkowych wyniosła 341 491,479 Mg¹¹³. Większość tych odpadów pochodziła z gospodarstw domowych, tylko nieznaczna część stanowiła odpady pochodzące z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji). W 2018 roku według dostępnych danych¹¹⁴ odnotowano spadek odpadów wytworzonych i dotychczas składowanych (nagromadzone z wyłączeniem odpadów komunalnych) w ciągu roku w gminach miejsko-wiejskich Skawina, Zabierzów oraz Niepołomice. Natomiast na terenie gminy Kraków nastąpił wzrost o 37% w stosunku do roku bazowego (2015). Jedynie w gminie Skawina (2 tys. Mg) oraz Krakowie (853,5 tys. Mg) odpady poddawane są odzyskowi oraz magazynowane czasowo (Skawina - 2,9 tys. Mg, Kraków – 20 tys. Mg). Większa część odpadów zebranych z terenu KrOF, przekazywana jest innym odbiorcom.

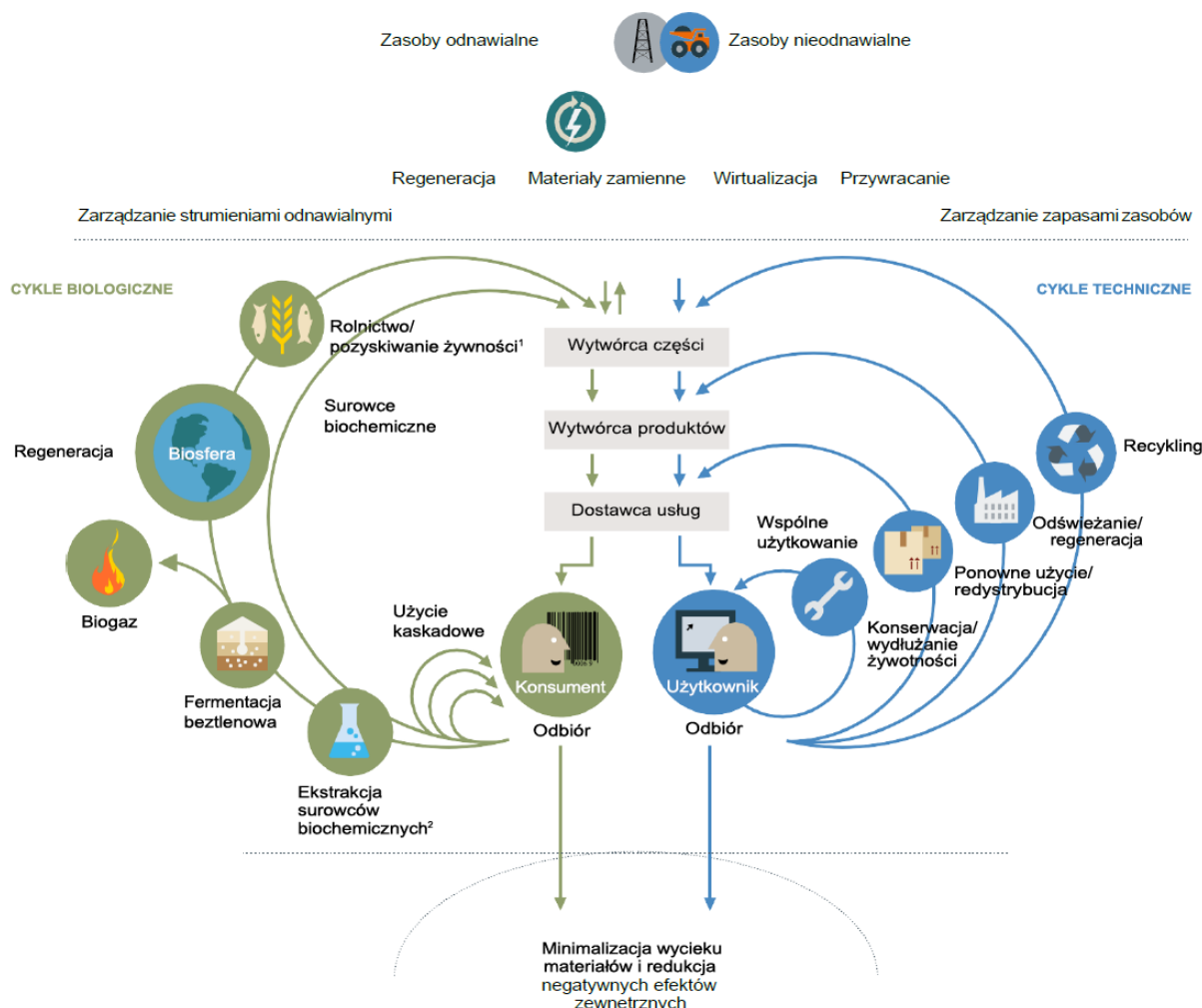
W 2018 roku oczyszczalnie przemysłowe przeznaczone do oczyszczania mechanicznego znajdowały się na terenie gminy Skawina i Kraków. Jedna oczyszczalnia przemysłowa przeznaczona do oczyszczania chemicznego znajduje się w Krakowie, a jej przepustowość wynosi 840 m³/dobę. Z kolei oczyszczalnie biologiczne znajdują się w Niepołomicach i Krakowie. Na terenie Metropolii Krakowskiej funkcjonuje oczyszczalnia przemysłowa NYCZ posiadająca pozwolenie zintegrowane.

¹¹² Strumień odpadów wytworzonych na obszarze SMK, bez Krakowa (UMWM) oraz sprawozdania gmin na terenie Metropolii Krakowskiej

¹¹³ Korekta sprawozdania Prezydenta Miasta Krakowa z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi za 2018 rok

¹¹⁴ Skawina, Zabierzów, Niepołomice, Kraków - Bank Danych Lokalnych, [<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>]

Rysunek 1. Gospodarka o obiegu zamkniętym

Zródło: Fundacja Ellen MacArthur oraz McKinsey Center for Business and Environment; na podstawie: Braungart & McDonough, Cradle to Cradle (C2C) za: Mapa Drogowa Transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym, przyjęta przez Radę Ministrów 10.09.2019 r.

Podobnie postrzega to zjawisko Komisja Europejska, która w raporcie dotyczącym Polski¹¹⁵ stwierdziła, że gospodarka odpadami jest niewystarczająca pod względem recyklingu, odzysku oraz w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym. W ww. dokumencie zawarto rekomendacje, aby działania inwestycyjne były ukierunkowane na promowanie przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym jako jeden z celów dla polityk krajowych, w szczególności poprzez:

- wspieranie recyklingu odpadów komunalnych i efektywne gospodarowanie zasobami w małych i średnich przedsiębiorstwach;
- podnoszenie świadomości obywateli oraz małych i średnich przedsiębiorstw w celu wywołania zmian w nawykach i zachowaniu.

¹¹⁵ Country Report Poland 2019, Aneks D - wytyczne dla Polski dotyczące inwestycji i finansowania polityki spójności w latach 2021-2027, Komisja Europejska, luty 2019

Biogospodarka

Biogospodarka¹¹⁶ może być postrzegana szerzej jako część zielonej (proekologicznej) gospodarki. Zielona gospodarka korzysta z biomasy, ale także wykorzystuje energię słoneczną i wiatr, obejmuje efektywne wykorzystywanie energii przez przemysł, wykorzystując zasoby, które wykraczają poza sferę produkcji biomasy i jej wykorzystania. Ściśle mówiąc, zasoby kopalne również składają się z biomasy, ale te powstawały w ciągu milionów lat, natomiast biomasa, podobnie jak rośliny czy drzewa, może być wytwarzana natychmiastowo. Istnieje kilka rodzajów biomasy, które mogą mieć korzystne zastosowanie w gospodarce opartej na biomacie.

Obecnie, biomasa jest wykorzystywana w bardzo wielu gałęziach przemysłu. Biomasa jest, rzecz jasna, podstawą, jeśli chodzi o: żywność i pokarmy, a także wykorzystuje się biomasę w przysiele papierniczym czy budowlanym. Biomasa może być wykorzystywana w innych gałęziach przemysłu oraz może służyć innym zastosowaniom. Biomasa może zastąpić olej w przemyśle farmaceutycznym, chemicznym, tworzyw sztucznych i jest już wykorzystywana do produkcji paliw, energii elektrycznej i ciepła.

Biomasa jest odnawialna, ilość jej w danym czasie nie jest nieograniczona. Jej produkcja jest uzależniona od zasobów, takich jak ziemia, minerały i woda, które są ograniczone w przyrodzie. Jeśli chcielibyśmy szybko zwiększyć zużycie biomasy, grunty wykorzystywane wcześniej w inny sposób, musiałyby zostać przeznaczone na produkcję biomasy. Mogło by się to odbyć kosztem produkcji żywności (a więc spowodować wzrost cen żywności) lub lasów tropikalnych (a tym samym doprowadzić do utraty różnorodności biologicznej).

W związku z tym, istnieją ograniczenia co do ilości biomasy, która może być wytwarzana w sposób zrównoważony. Jest niezwykle ważne, by korzystać z dostępnej biomasy w zrównoważony, najmądrzejszy z możliwych sposobów i zadbać o zwiększenie wydajności jej produkcji na dostępnych gruntach¹¹⁷.

Przykładowo w 2016 r. w sortowniach MPO Kraków odzyskano około 7,5 tys. ton papieru, co pozwoliło ocalić 130 tysięcy drzew, czyli ponad 300 hektarów lasu. Taka ilość drzew zapewnia roczne zapotrzebowanie tlenu dla 250 tysięcy osób¹¹⁸.

- W tym samym czasie odzyskano również ponad 9 tys. ton szkła. Z takiej ilości stłuczki szklanej można wyprodukować około 30 milionów butelek, oszczędzając 11 tysięcy ton surowców naturalnych oraz około 4,8 tysiąca GJ (gigadżuli) energii cieplnej.

¹¹⁶ Partnerzy: Uniwersytet Rolniczy w Krakowie (Instytut Ekonomiczno Społeczny), Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie (Katedra Technologii i Ekologii Wytrobów, Katedra Zarządzania Uniwersytet Jagielloński), Urząd Marszałkowski, Klaster LifeScience, Kraków; BLOOM, Horizon 2020, Projekt unijny „Boosting European Citizens’ Knowledge and Awareness of Bio-Economy Research and Innovation”, SYMBI, Departament Polityki Regionalnej, Interreg Europe, Symbioza gospodarcza

¹¹⁷ South Poland Cleantech Cluster, <https://spcleantech.pl/biogospodarka/>

¹¹⁸ MPO Kraków stawia na gospodarkę w obiegu zamkniętym, [<https://krknews.pl/mpo-krakow-stawia-gospodarke-obiegu-zamknietym/>]

- Tworzywa sztuczne odzyskane w tym samym czasie (ok. 9,6 tys. ton) to surowce wtórne, z których można wyprodukować ponad 100 milionów toreb foliowych oraz prawie 6 milionów polarów lub 175 mln butelek PET.
- W okresie od stycznia do grudnia 2016 r. w sortowniach w Centrum Ekologicznym Barycz odzyskano około 1 900 ton złomu, co pozwoliło na zaoszczędzenie przy wytopie metali około 2 100 ton rudy oraz prawie 5 200 GJ (gigadzuli) energii. Zaoszczędzona ilość energii pozwoliłaby na ogrzewanie przez cały sezon grzewczy 377 mieszkań o powierzchni 60 m².

Zgodnie z przewidzianymi w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 zasadami wyboru projektów w formule ZIT w Metropolii Krakowskiej przewidziano dla Poddziałania 4.4.1 – OBNIŻENIE POZIOMU NISKIEJ EMISJI – ZIT. Interwencja w działaniu będzie skierowana na wymianę starych kotłów, pieców, urządzeń grzewczych na paliwa stałe. Wsparcie będzie udzielone na inwestycje w źródła ciepła spalające biomasę lub wykorzystujące paliwa gazowe oraz na przyłączenia do sieci ciepłowniczej.

Przemysł 4.0

Przemysł 4.0 to zbiorcze określenie dla innowacji technicznych oraz koncepcji organizacji łańcucha wartości. To zmiana, która rewolucjonizuje produkcję przemysłową. Z terminem Przemysł 4.0¹¹⁹, spotkała się ponad połowa firm (52%). Większą znajomość tej koncepcji wykazywali duzi producenci (62%) niż średni (41%). Aż 70% firm znających koncepcję Przemysłu 4.0 planowało bądź już zaczęło wdrażać rozwiązania będące jej elementem. Liderem były tu duże firmy, bo takie działania podjęło ponad 3/4 z nich (77%). Wśród średnich graczy wskaźnik ten wyniósł 59%, jednak obie grupy równie chętnie deklarowały wdrażanie tych technologii w przyszłości. Najbardziej entuzjastycznie do tego procesu podchodzili producenci maszyn i urządzeń (87%) oraz samochodów i sprzętu transportowego (70%).

Kluczowe technologie Przemysłu 4.0¹:

- **Integracja systemów** - w ramach Przemysłu 4.0 to zagadnienia związane z automatyzacją przepływu danych i informacji pomiędzy urządzeniami produkcyjnymi, systemami informatycznymi, ludźmi i procesami biznesowymi.
- **Symulacja** - cyfrowy bliźniak to pojęcie, pod którym kryje się zastosowanie narzędzi symulacji i modelowania pozwalających na cyfrowe odwzorowanie właściwości maszyny, produktu lub fabryki. Pełny cyfrowy bliźniak obiektu składa się z 3 głównych elementów: modelu 3d, modelu matematycznego i połączenia z obiektem rzeczywistym.
- **Inteligentna robotyzacja i pojazdy automatyczne**
- **Inteligentna robotyzacja** – kiedy roboty uczą się realizować procesy wykorzystując dostarczane im dane z systemów. Polega ona na takim zastosowaniu klasycznych robotów przemysłowych, że realizowane przez nie zadania w sposób spektakularny przyczynią się realizacji celów przedsiębiorstwa. Przykładem może być zastosowanie robotów

¹¹⁹ Cztery raporty o Przemysle 4.0 w Polsce, [<https://przemysl-40.pl/index.php/2019/11/04/cztery-raporty-o-przemysle-4-0-w-polsce/>]

przemysłowych zintegrowanych z systemem informatycznym zarządzania produkcją MES. Mobilne roboty przemysłowe dla intralogistyki lub autonomiczne wózki AGV są rozwiązaniem dla firmy mających zagadnienia z logistyką transportu wewnątrzzakładowego. Sam transport surowców i komponentów między operacjami produkcyjnymi jest czynnością niedodającą wartości, dlatego często uzasadnione jest zautomatyzowanie i zoptymalizowanie tego procesu.

- **Przemysłowy Internet Rzeczy** - to pojęcie, pod którym rozumiana jest komunikacja pomiędzy różnymi urządzeniami produkcyjnymi oraz urządzeniami operatorów i systemami, z których korzystają pracownicy. Warunkiem koniecznym do zbudowania Przemysłowego Internetu Rzeczy w firmie jest bardzo rozbudowana Integracja Systemów.
- **Big data** - przesłanie danych na zewnętrzne serwery pozwala na wykorzystanie ich dużej mocy obliczeniowych np. do uruchomienia algorytmów uczenia maszynowego w celu detekcji wszelkich anomalii lub predykcji zdarzeń na produkcji. Przetwarzanie takich dużych zbiorów kontekstowych danych mające na celu dostarczenie wartościowych informacji do podejmowania odpowiednich decyzji nazywamy Big Data.
- **Rozszerzona rzeczywistość** - technologia, która pozwala na nałożenie na obraz, który widzi przed oczami inżynier, serwisant czy operator dodatkowych informacji dotyczących obserwowanego urządzenia. Wirtualna rzeczywistość to technologia, która pozwala na przeniesienie użytkownika do cyfrowej rzeczywistości np. w celu przeprowadzenia szkolenia.
- **Wytwarzanie przyrostowe** - technologia znana także jako druk 3D ale znajdująca profesjonalne zastosowanie w przemyśle. Z powodzeniem technologia ta może być stosowana zarówno podczas przygotowywania prototypów jak również produkowania wyrobów gotowych.
- **Cloud computing** - przetwarzanie danych w chmurze obliczeniowej to technologia, która daje możliwość wykorzystania zewnętrznych zasobów sprzętowych oraz programowych do przetwarzania informacji z produkcji.
- **Cyberbezpieczeństwo** - zagadnienie, które w dobie Przemysłu 4.0 jest szczególnie istotnym zagadnieniem. Integracja systemów, budowanie aplikacji IoT oraz przetwarzanie danych w chmurze i Big Data wymagają odpowiedniego zadbania o bezpieczeństwo danych. Bezpieczeństwo rozumiane jako ochrona przed dostępem do informacji przez niepowołane osoby.

Zgodnie z ideą miast inteligentnych wpisujących się w szerszą koncepcję rozwoju przyjętą przez Unię Europejską, jaką jest tzw. inteligentny rozwój. W odniesieniu do miast jest rozumiany jako rozwój wspierający te zasoby. Kraków jako miasto jest w stanie konkurować o nowe inwestycje oraz mieszkańców w zakresie gospodarki (smart economy) – poprzez promowanie inteligentnej gospodarki, która powinna opierać się na nowoczesnych usługach, przemyśle i sektorze badawczo-rozwojowym, dysponować rozwiniętymi przestrzeniami biznesowymi, generującymi rozwój branż kreatywnych, wykazywać się innowacyjnością, elastycznością rynku pracy oraz

efektywną współpracą nauki i biznesu¹²⁰. W dokumencie „Strategia Rozwoju Krakowa. Tu chce żyć. Kraków 2030” wykorzystano prace prowadzone w ramach projektu „SMART_KOM. Kraków w sieci inteligentnych miast”. W ramach projektu przyjęto rozumienie smart city zarówno jako zastosowanie nowych rozwiązań technologicznych (przede wszystkim ICT) w zarządzaniu miastem i dostarczaniu usług publicznych mieszkańcom i innym podmiotom, jak również znacznie szerszej, odnosząc się do instytucji, procedur, a nawet samych mieszkańców i kładąc nacisk na partycypacyjny model zarządzania publicznego. W tym ujęciu miasto jest definiowane jako podmiot umożliwiający i tworzący warunki do działań podejmowanych przez obywateli. Zgodnie z powszechnie uznawanym podziałem koncepcji miasta inteligentnego na 6 obszarów życia, aby miasto zasłużyło na etykietę smart city – jego życie winno być planowane, a samo miasto zarządzane w sposób umożliwiający wdrażanie poszczególnych, priorytetowych aspektów idei „smart”. Kraków w sieci inteligentnych miast” założono następujące rozumienie podstawowych obszarów inteligentnego miasta¹²¹¹²²:

- Gospodarka (smart economy) – inteligentna gospodarka powinna opierać się na nowoczesnych usługach, przemyśle i sektorze badawczo-rozwojowym, dysponować rozwiniętymi przestrzeniami biznesowymi, generującymi rozwój branż kreatywnych, wykazywać się innowacyjnością, elastycznością rynku pracy oraz efektywną współpracą nauki i biznesu.
- Kapitał ludzki i społeczny (smart people) – inicjatorami zmian w mieście powinni być mieszkańcy, którzy, dzięki wysokim kwalifikacjom i kompetencjom, kreatywności i umiejętności współdziałania, przy wsparciu technologii informacyjno-komunikacyjnych, są w stanie dążyć do ciągłej poprawy jakości życia w mieście.
- Jakość życia (smart living) – miasto inteligentne daje swoim mieszkańcom przyjazne miejsce do życia, w szczególności przez zapewnienie szerokiego dostępu do usług publicznych (w tym usług świadczonych on-line), wysokiej jakości edukacji, ochrony zdrowia i opieki nad ludźmi starszymi, nowoczesnej infrastruktury technicznej i społecznej, przez dążenie do uzyskania wysokiego poziomu bezpieczeństwa, zapewnienie atrakcyjnej oferty kulturalnej i zagospodarowania czasu wolnego, a także dbałość o stan środowiska naturalnego oraz tereny zielone.
- Mobilność (smart mobility) – miasto powinno posiadać zintegrowany i bezpieczny system transportowy, wykorzystujący rozwiązania sektora technologii informacyjno-komunikacyjnych. Dzięki nowoczesnej infrastrukturze miasto powinno tworzyć efektywną sieć powiązań o dużej szybkości, łączących wszystkie jego zasoby.
- Środowisko naturalne (smart environment) – miasto inteligentne optymalizuje zużycie energii, prowadzi działania na rzecz ochrony oraz

¹²⁰ Strategia Rozwoju Krakowa. Tu chce żyć. Kraków 2030, Kraków, 2017

¹²¹ Strategia Rozwoju Krakowa. Tu chce żyć. Kraków 2030, Kraków, 2017

¹²² STRATEGIA SMART_KOM czyli mapa drogowa dla inteligentnych rozwiązań w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym

adaptacji do zmian klimatu, działania zmniejszające emisję zanieczyszczeń do środowiska, a gospodarka zasobami miasta oparta jest na zasadzie zrównoważonego rozwoju, z wykorzystaniem infrastruktury opartej o nowoczesne technologie.

- Zarządzanie (smart governance) – przez inteligentne zarządzanie rozumie się zarządzanie publiczne, w którym istotną rolę odgrywają kompetencje, partycypacja społeczna w podejmowaniu decyzji, transparentność działania oraz wysoka jakość i dostępność usług publicznych. Wymaga to stworzenia zintegrowanego systemu zarządzania miastem, uwzględniającego uczestnictwo wszystkich użytkowników miasta w realizacji celów smart city oraz efektywnej współpracy sektora publicznego i prywatnego.

WPŁYW EPIDEMII COVID-19 NA GOSPODARKĘ

W okresie od 14 do 20 marca br. obowiązywał w Polsce stan zagrożenia epidemicznego, a od 20 marca – stan epidemii. Od 15 marca wprowadzono na granicach Polski kordon sanitarny, znacząco ograniczający ruch graniczny.

Z raportu „Diagnoza+”, opracowanego przez grupę naukowców z Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego i kilku prestiżowych ośrodków analitycznych (w tym CASE, GRAPE, IBS i CenEA), wynika, że liczba bezrobotnych w Polsce jest znacznie większa niż ta, na którą wskazują oficjalne dane statystyczne. Oficjalnie 30 kwietnia w urzędach pracy było zarejestrowanych 966 tys. osób, co stanowi 56 tys. osób więcej niż 31 marca 2020 roku i 100 tys. więcej niż 31 grudnia 2019 roku. Od grudnia do końca kwietnia pracę mogło stracić nawet 660 tys. osób, a bezrobotnych jest ok. 1,5 miliona, a nie niecały milion. Naukowcy wyliczają, że rzeczywiste bezrobocie wynosi 10,3 proc. Według naukowców bezrobotni zjawiają się w urzędach pracy, ale z opóźnieniem. Tymczasem wg GUS bezrobocie w Polsce na koniec kwietnia wyniosło 5,8 proc¹²³.

W wielu branżach ratunkiem stała się praca zdalna, do świata wirtualnego przenosi się też wielu usługodawców. Dyskusje online i rozmowy telefoniczne szybko stały się alternatywą pozwalającą kontynuować działalność dostosowując się do nowych warunków. Duże firmy i znane marki nagle zaczęły mówić o bardziej ekologicznym modelu przyszłości, o gospodarce obiegowej, oraz o tym, że nie możemy dalej prowadzić działalności tak jak dotychczas. Wymaga to jednak inwestycji w zakup sprzętu komputerowego i oprogramowania. Wzrost poziomu powszechnie wprowadzanej pracy zdalnej oraz liczby konsumentów kupujących online wywarły nacisk na zwiększenie inwestycji w usprawnienia technologiczne¹²⁴. Zwłaszcza w obszarze pracy

¹²³ Bezrobocie w Polsce wzrosło radykalnie i realnie. Choć nie w statystykach [<https://biznes.wprost.pl/gospodarka/10330605/bezrobocie-w-polsce-wzroslo-radykalnie-i-realnie-choc-nie-w-statystykach.html>], 1.06.2020 r.

¹²⁴ COVID – 19 Report Vol. 2 Views From Abroad, Retail Research Forum Crisis, <https://www.poir.gov.pl/stroony/o-programie/fundusze-a-koronawirus/duze-zmiany-w-kredycie-na-innowacje-technologiczne/>

biurowej. W Krakowie na oddelegowanie do pracy zdalnej swoich pracowników zdecydowała się mniej więcej połowa z 278 firm, które wzięły udział w ankiecie przeprowadzonej przez Urząd Miasta Krakowa¹²⁵.

Epidemia COVID 19 w ogromnym stopniu wpłynęła na zachwianie się gospodarki. Przyspieszyła ona m.in. procesy prowadzące do cyfryzacji wszystkich dziedzin życia i dużego zapotrzebowania na usługi e-commerce. Epidemia spowodowała również proces odchodzenia od globalizacji kontenerowej opartej na obniżaniu kosztów operacyjnych poprzez przenoszenie produkcji na rynki wschodzące i przejściu do gospodarki opartej na globalizacji sieciowej – platformach internetowych, oferujących większą przewidywalność i efektywność dostaw, radykalne skrócenie dróg transportowych, a w konsekwencji oszczędność zasobów. Inne skutki epidemii COVID-19 dla gospodarki, zostały opisane w poszczególnych podrozdziałach raportu.

Z powodu epidemii, w Polsce sprzedaż detaliczna w cenach stałych w kwietniu spadła o 22,9 procent rok do roku. Z kolei w ujęciu miesięcznym odnotowano spadek o 12,3 proc. (GUS, 2020). W Krakowie zostały zamknięte największe galerie handlowe, m.in. Bonarka, Krakowska oraz Kazimierz, co przyczyniło się do spadku sprzedaży tekstyliów, odzieży oraz obuwia. W tym czasie bardzo ważny stał się rozwój handlu internetowego, gdzie zaobserwowano wyraźny wzrost sprzedaży. Dla tych samych produktów był to w skali kraju ponad 11-proc. wzrost w stosunku do poprzedniego miesiąca (GUS, 2020).

Pandemia spowodowała wyjątkowe zapotrzebowanie na towary i produkty, tj. płyny dezynfekcyjne, maseczki, sprzęt medyczny, środki farmaceutyczne zmusił przedsiębiorców do przemodelowania linii produkcyjnych w branży chemicznej, farmaceutycznej i odzieżowej. Bardzo duży przyrost zainteresowania swoimi usługami odnotowują firmy kurierskie oraz dostawcze

¹²⁶

Turystyka jest jednym z sektorów bezpośrednio dotkniętych kryzysem związanych z epidemią. Wprowadzone ograniczenia przemieszczenia się spowodowały spadek liczby turystów korzystających z noclegów. Według wstępnych danych, w marcu z obiektów turystycznych posiadających 10 lub więcej miejsc skorzystało ok. 935 tys. osób, w tym ok. 165 tys. turystów zagranicznych i ok. 770 tys. krajowych. W porównaniu z analogicznym miesiącem 2019 roku liczba turystów ogółem była niższa o 65 proc. Małopolska znalazła się w grupie województw, które odnotowały spadek liczby turystów w obiektach noclegowych przekraczający średnią dla kraju¹²⁷.

¹²⁵ Wpływ ogólnopolskiego stanu epidemii na prowadzenie biznesu w Krakowie – Raport podsumowujący [https://business.krakow.pl/miejskie_wsparcie/240056,artykul,badania.html]

¹²⁶ <https://businessinsider.com.pl/firmy/zarzadzanie/koronawirus-firmy-zmieniaja-linie-produkcyjne-w-walce-z-pandemia/f6by1s0>

¹²⁷ Turystyka w Polsce w obliczu pandemii COVID-19, GUS 28.04.2020

Zgodnie z prognozami, obłożenie w najbliższych miesiącach będzie stopniowo wzrastać. W III kwartale 2020 roku większość badanych obiektów spodziewa się 10–20-proc. obłożenia, w IV kwartale do 30–40 proc.¹²⁸ Z prognoz wynika zatem, że region Małopolski, posiadający jedną z największych w kraju liczbę całorocznych miejsc noclegowych, ma potencjał na odrobienie znacznej straty jeszcze w tym roku¹²⁹.

Badania dotyczące wpływu ogólnopolskiego stanu epidemii na prowadzenie biznesu w Krakowie, przeprowadzone w kwietniu i maju 2020 r. przez Urząd Miasta Krakowa, pokazały, że kryzys gospodarczy związany z pandemią negatywnie odbija się na lokalnych przedsiębiorstwach. Ankieta została opracowana w wersji wyłącznie elektronicznej i udostępniona została w serwisach informacyjnych Urzędu Miasta Krakowa oraz mediach społecznościowych. Opublikowana została 5 kwietnia, dane zbierane były do 3 maja 2020r. Ponad połowa z 278 przebadanych przedsiębiorców oceniła, że obecna sytuacja epidemiologiczna wywarła negatywny wpływ na działalność wszystkich biznesów w Krakowie niezależnie od ich wielkości oraz branży. Najdotkliwiej jednak aktualną sytuację znoszą przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób (77% wszystkich respondentów ankiety). Mikroprzedsiębiorcy zmagają się z wieloma problemami dotyczącymi utrzymania płynności finansowej i zatrudniania pracowników, których działalność najczęściej opiera się na bezpośrednim kontakcie z klientem w swojej siedzibie/stoisku, co na chwilę obecną jest niemożliwe, ograniczone lub utrudnione. W badaniu największą grupą respondentów byli przedsiębiorcy działający w sektorze usług (27,8% ogółu uczestników ankiety) z czego aż 87% to mikroprzedsiębiorcy. Sektor ten od lat stanowi jeden z ważniejszych obszarów gospodarczych Krakowa – m.in. ze względu na szeroko rozwiniętą turystykę rekreacyjną i biznesową, wielu przedsiębiorców decydowało się na rozpoczęcie działalności lub jej przeniesienie do stolicy Małopolski. Natomiast dane zebrane na podstawie ankiety wskazują na statystycznie lepszą sytuację w jakiej znaleźli się przedstawiciele dużych i średnich firm w porównaniu do mikro i małych przedsiębiorstw. W dniu 16 kwietnia 2020 roku weszło w życie Zarządzenie nr 910/2020 Prezydenta Miasta Krakowa w sprawie przyjęcia szczególnych rozwiązań pomocowych mających na celu wsparcie mieszkańców i przedsiębiorców funkcjonujących na terenie Miasta Krakowa, do których należą m.in. rozszerzenie Program Pauza, utworzenie Miejskiego Serwisu Informacyjnego, uruchomienie Punktów Doradztwa Kryzysowego (wsparcie w procesie korzystania z przepisów tzw. „Tarczy antykryzysowej”), powołanie serwisu mapowego Jestem AKTYWNY, zmniejszono opłaty za ogródki gastronomiczne oraz uproszczono na rzecz Przedsiębiorców-

¹²⁸ <https://www.mojekonferencje.pl/blog/wp-content/uploads/2020/05/Sytuacja-w-branzy-noclegowej-oczami-Hotelarzy-Raport-z-badania.pdf>

¹²⁹ http://pie.net.pl/wp-content/uploads/2020/05/PIE-Raport_Turystyka.pdf

Spis źródeł

Restauratorów procedurę związaną z ponownym zawarciem umów na organizację ogródków gastronomicznych¹³⁰.

1. 2,32 miliona odwiedzających Miejsce Pamięci Auschwitz w 2019 r., <http://auschwitz.org/muzeum/aktualnosci/2-32-miliona-odwiedzajacych-miejsce-pamieci-auschwitz-w-2019-r-,2105.html> [7.01.2020]
2. Noworól, Diagnoza obszaru strategicznego „Kraków Metropolitalny”, Kraków 2014
3. ABSL, Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2018, wyd. ABSL
4. ABSL, Sektor nowoczesnych usług biznesowych w Polsce 2019, Warszawa, 2019.
5. Akademyka polskich miast - Praca zbiorowa, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2019
6. Aktualizacja pogłębionej diagnozy innowacyjności gospodarki Małopolski, [https://www.malopolska.pl/_userfiles/uploads/Aktualizacja%20pog%C5%82%C4%99bionej%20diagnozy%20innowacyjno%C5%9Bci%20Ma%C5%82opolski%20\(2018\).pdf](https://www.malopolska.pl/_userfiles/uploads/Aktualizacja%20pog%C5%82%C4%99bionej%20diagnozy%20innowacyjno%C5%9Bci%20Ma%C5%82opolski%20(2018).pdf)
7. Analiza Benchmarkingowa Metropolii Krakowskiej na tle wybranych Obszarów Funkcjonalnych Miast Wojewódzkich, Stowarzyszenie Metropolia Krakowska, 2019
8. ANTATL, Potencjał inwestycyjny Krakowa, <https://antal.pl/wiedza/raport/potencjal-inwestycyjny-krakowa-beas>
9. Atrakcyjność Inwestycyjna Regionów 2017 Województwo małopolskie Raport przygotowany na zlecenie Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. w Instytucie Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie Warszawa, listopad 2017, https://www.paih.gov.pl/files/?id_plik=30844.
10. Atrakcyjność Inwestycyjna Regionów 2017, Szkoła Główna Handlowa, W-wa, listopad 2017, https://www.paih.gov.pl/files/?id_plik=30844
11. Atrakcyjność inwestycyjna regionów Polski na tle Unii Europejskiej, praca zbiorowa pod red. H. Godlewskiej-Majkowskiej, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2013 oraz <http://kolegia.sgh.waw.pl/pl/KNoP/struktura/IP/struktura/ZOB/>
12. Balkiewicz-Żerek A., Leszczyńska B., Orzechowska H., Sondej K., Badanie marki Małopolska, https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2018/12/1214_Marka_Ma%C5%82opolska.pdf
13. Bank Danych Lokalnych - <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>
14. Budżety gospodarstw domowych w województwie małopolskim w 2018 r. – informacje sygnałowe, Urząd Statystyczny w Krakowie, Małopolski Ośrodek Badań Regionalnych Dział Opracowań Regionalnych, Kraków, 2019
15. Budżety jednostek samorządu terytorialnego w województwie małopolskim w 2018 r., Urząd Statystyczny w Krakowie, Oddział w Tarnowie, Kraków, 2019
16. Centrum Transferu Technologii, <https://www.malopolska.pl/biznes/bizneswmalopolsce/instytucje-wspierajace-biznes/centra-transferu-technologie>
17. Country Report Poland 2019, Aneks D - wytyczne dla Polski dotyczące inwestycji i finansowania polityki spójności w latach 2021-2027, Komisja Europejska, luty 2019
18. COVID – 19 Report Vol. 2 Views From Abroad, Retail Research Forum Crisis, <https://www.poir.gov.pl/strony/o-programie/fundusze-a-koronawirus/duze-zmiany-w-kredycie-na-innowacje-technologiczne/>

¹³⁰ Wpływ ogólnopolskiego stanu epidemii na prowadzenie biznesu w Krakowie – Raport podsumowujący [https://business.krakow.pl/miejskie_wsparcie/240056,artykul,badania.html]

19. Cztery raporty o Przemysle 4.0 w Polsce, [<https://przemysl-40.pl/index.php/2019/11/04/cztery-raporty-o-przemysle-4-0-w-polsce/>]
20. Dane.gov.pl - Podmioty gospodarki narodowej (bez osób fizycznych prowadzących wyłącznie indywidualne gospodarstwa rolne) według przewidywanej liczby pracujących oraz województw, podregionów, powiatów i gmin;
<https://dane.gov.pl/dataset/1300,miesieczna-informacja-o-podmiotach-gospodarki-narodowej-w-rejestrze-regon-kwiecien-2019/resource/21159/table>
21. Dokumenty strategiczne na poziomie międzynarodowym: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, Nowa Agenda Miejska Habitat III, Urban Agenda for the EU, European Spatial Development Perspective, Karta Lipska, Lille Action Programme, Urban Acquis, Territorial Agenda of the European Union,
22. Dokumenty strategiczne na poziomie ponadlokalnym i lokalnym: Strategia SMART_KOM, Strategia Rozwoju Krakowa,
23. Dokumenty strategiczne na poziomie regionalnym: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego,
24. Działania w ramach promocji gospodarczej Krakowa w roku 2019 [https://www.bip.krakow.pl/?dok_id=74721]
25. Dzielnicka E., Gawryś P., Kania I., Mackiewicz M., Niedolisteck A., Sochaczewska M., Sroka M., Małopolskie przemysły kreatywne – stan i warunki rozwoju, https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2019/01/Raport_ko%C5%84cowy_przemys%C5%82y-kreatywne.pdf
26. Ekosystem przedsiębiorczości w Małopolsce, OECD, Maj 2019
27. Ekosystemy przedsiębiorczości lokalnej i branże wschodzące, OECD, sierpień 2019.
[<https://innovacyjni.mazovia.pl/upload/pages/1997/1997-0.pdf>.]
28. fDi's European Cities and Regions of the Future 2020/21,
<https://www.fdiintelligence.com/article/76767>
29. Globalna sieć przedsiębiorstw świadczących usługi księgowo, audytorskie i doradcze
30. Godlewska-Majkowska H., Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017. Województwo małopolskie, https://www.paih.gov.pl/files/?id_plik=30844, s. 11-12
31. Gospodarka oparta na wiedzy [<http://europejskiportal.eu/gospodarka-oparta-na-wiedzy/2/>]
32. Handel zagraniczny w Polsce i Małopolsce 2018, Handel zagraniczny w Polsce i Małopolsce 2018, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego Departament Zrównoważonego Rozwoju
33. <https://rynekpracy.pl/slownik/szara-strefa>
34. Imigranci w województwie małopolskim, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Kraków 2019
35. Innowacyjność i działania badawczo-rozwojowe wśród małopolskich przedsiębiorstw, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Depart. Polityki Regionalnej UMWM, Kraków 2017[
<https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2016/05/Raport-Innowacje-UMWM-internet.pdf>.]
36. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów polski 2016,
http://www.ibngr.pl/content/download/2234/20523/file/Atrakcyjnosc_inwestycyjna_2016-raport.pdf
37. Inteligentne Specjalizacje Województwa Małopolskiego, Uszczegółowienie obszarów wskazanych w regionalnej strategii innowacji województw małopolskiego 2014-2020, Załącznik nr 1 do uchwały nr 1262/15 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 22.09.2016 r.;

- [http://www.rpo.malopolska.pl/download/BONY%202015/Zal_nr_09_do__Regulaminu_konkursu_Uszczegolowienie_RIS.pdf]
38. J. Brzozowski, Przedsiębiorczość imigrantów w Krakowie: stan obecny i perspektywy rozwoju, Centrum Zaawansowanych Badań Ludnościowych i Religijnych Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Kraków, 2019
 39. Koncepcja klastra została spopularyzowana w zarządzaniu przez amerykańskiego ekonomistę Michaela Portera, który opisał ją po raz pierwszy w wydanej w 1990 książce The Competitive Advantage of Nations
 40. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 - Warszawa, wrzesień 2019 r. <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego>.
 41. Krakowski Obszar Metropolitalny w latach 2014–2018 – Analizy statystyczne – Urząd Statystyczny w Krakowie - <https://krakow.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/inne-opracowania/krakowski-obszar-metropolitalny-w-latach-2014-2018,7,3.html>
 42. Kraków miastem inwestorów [https://business.krakow.pl/informacje_na_temat_dzialan_i_projektow_umk/231572,1643,komunikat,krakow_miastem_inwestorow_.html]
 43. M. Dej, Raport o stanie polskich miast 2016. Rozwój gospodarczy, Wyd. Instytut Rozwoju Miast, Kraków, 2016, http://obserwatorium.miasta.pl/wp-content/uploads/2017/02/Raport_o_stanie_polskich_miast_2016_Rozw%C3%B3j_gospodarczy.pdf
 44. M. Smętowski, B. Jałowiecki, G. Gorzelak, Obszary metropolitalne w Polsce – diagnoza i rekomendacje, Uniwersytet Warszawski, „Studia Regionalne i Lokalne” 2009, nr 1
 45. Małopolska: rośnie przepaść między bogatymi a biednymi. Ucieka Kraków, szybują dochody milionerów, <https://dziennikpolski24.pl/malopolska-rosnie-przepasc-miedzy-bogatymi-a-biednymi-ucieka-krakow-szybujaja-dochody-milionerow/ar/c3-14171889>, 31.05.2019
 46. Małopolskie Inteligentne Specjalizacje – Kompleksowy przegląd danych monitorowanych, 2019
 47. Małopolskie Obserwatorium Gospodarki, Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim, https://www.malopolska.pl/file/publications/Klimat_inwestycyjny_w_wojewodztwie_malopolskim.pdf
 48. Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Potencjał eksportowy małopolskich przedsiębiorstw,
 49. Mapa Drogowa Transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym, przyjęta przez Radę Ministrów 10.09.2019 r. [<https://www.gov.pl/attachment/72d8cd08-f296-43f5-af28-21ab2fada40e>]
 50. Metropolia Krakowska – obraz terytorium, Wyk. Go Global Group, Kraków 2019.
 51. MPO Kraków stawia na gospodarkę w obiegu zamkniętym, [<https://krknews.pl/mpo-krakow-stawia-gospodarke-obiegu-zamknietym/>]
 52. Nauka i szkolnictwo wyższe w województwie małopolskim, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Depart. Polityki Regionalnej UMWM, Kraków 2017. [https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2018/02/Nauka-i-szkolnictwo-wy%C5%BCsze_2017.pdf.]
 53. Opracowanie o charakterze multidyscyplinarnym dotyczące Stref Aktywności Gospodarczej (SAG), Ageron, 2016
 54. Pełna informacja o konkretnych firmach na: <https://mapa-marek.pl/>
 55. Podsumowanie roku 2019, <https://www.kopalniawieliczka.eu/pl/aktualnosci/podsumowanie-roku-2019>

56. Poniewski R., Łobodzińska A., Skóra M., Surmacz B., Inwestorzy zagraniczni w Małopolsce w 2017 roku, https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2019/12/RAPORT_BIZ_17_do_publicacji.pdf
57. Potencjał gospodarczy Małopolski, <https://www.malopolska.pl/biznes/gospodarka/potencjal-gospodarczy>
58. Praca zbiorowa, Studenci zagraniczni w Polsce 2017, Fundacja Edukacyjna „Perspektywy”, Październik 2017
59. Produkty regionalne i tradycyjne (<https://miip.geomalopolska.pl/imap/#gpmmap=gp40>)
60. Profil innowacyjny regionu [<https://www.malopolska.pl/biznes/innowacje/profil-innowacyjny-regionu>]
61. Przegląd regionalny Polski 2017, Część II, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Warszawa 2017, [https://archiwum.miiir.gov.pl/media/55186/Przeglad_Regionalny_Polski_2017_cz2.pdf.]
62. Przemysł 4.0 to inwestycja w rozwój. Ludzi. Technologii. Biznesu <https://www.astor.com.pl/industry4/>
63. Przewodnik - Małopolskie Inteligentne Specjalizacje, czerwiec 2018
64. Przewodnik Małopolskie Inteligentne specjalizacje, czerwiec 2018 [<https://www.malopolska.pl/biznes/innowacje/badania-i-analazy>]
65. R. Borowiecki, T. Kusio, B. Siuta-Tokarska, Innowacyjne Przedsiębiorstwo w: red. naukowa: Z. J. Makiela, M. Stuss, Przedsiębiorczość i zarządzanie innowacjami. Wiedza, technologia, konkurencja, przedsiębiorstwo, Wyd. C.H.Beck, Warszawa 2018
66. Raport - Ekosystem przedsiębiorczości w Małopolsce, OECD, Maj 2019, <https://www.obserwatorium.malopolska.pl/blog/lokalny-system-przedsiębiorczosci-malopolsce-raport-oecd/>.
67. Raport – Inwestorzy zagraniczni w Małopolsce w 2015 i 2016 roku - opracowanie własne na podstawie danych ASPIRE oraz PAIiH
68. Raport – Inwestorzy zagraniczni w Małopolsce w 2015 i 2016 roku - opracowanie własne na podstawie danych ASPIRE oraz PAIiH; <https://businessinmalopolska.pl/images/publikacje/raporty/Inwestorzy-zagraniczni-w-Maopolsce-w-latach-2015-2016.pdf>.
69. Raport na podstawie przeprowadzonej analizy dokumentów, opracowań i stron internetowych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym, ponadlokalnym i lokalnym w kontekście identyfikacji dziedzin współpracy, celów i priorytetów rozwoju miejskich obszarów funkcjonalnych, Metropolia Krakowska, sierpień 2019
70. Raport o stanie polskich metropolii: Kraków. Miasto na ścieżce stabilnego rozwoju, PwC, 2019, <https://www.pwc.pl/pl/pdf/raport-pwc-polskie-metropolie-krakow-2019.pdf>
71. Raport o stanie polskich miast. Niskoemisyjność i efektywność energetyczna, Redakcja: Iwona Rackiewicz, Instytut Rozwoju Miast – Kraków 2017 [http://obserwatorium.miasta.pl/wp-content/uploads/2017/08/Raport_Niskoemisyjno%C5%9B%C4%87_i_efektywno%C5%9B%C4%87_energetyczna_obserwatorium_OPM_IRM_Bartocha_Rackiewicz.pdf]
72. Raport OECD - Lokalne ekosystemy przedsiębiorczości i wschodzące branże, studium przypadku woj. małopolskiego, maj 2019, <https://www.malopolska.pl/aktualnosci/biznes-i-gospodarka/oecd-raportuje-na-temat-innowacyjnosci-malopolskiej-gospodarki> https://www.malopolska.pl/file/news/2019/OECD_entrepreneurship_case_study_Malopolskie_V2019.pdf
73. Raport z analizy stanu finansów 15 gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia Metropolia Krakowska, Wyk. Curulis, Poznań-Kraków, 2019

74. Raport z badań marketingowych nt. „Postrzegania marki gospodarczej Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego (Metropolii Krakowskiej)”, Wyk. Sacada, 2020
75. Raport z badań ruchu turystycznego za 2019 r., Badanie realizowane przez Małopolską Organizację Turystyczną dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Departament Turystyki i Sportu, 2019
76. Raport: Ekosystem przedsiębiorczości w Małopolsce; [https://www.obserwatorium.malopolska.pl/blog/lokalny-system-przedsiębiorczosci-malopolsce-raport-oecd/]
77. Ruch migracyjny w Małopolsce – imigranci z zagranicy, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Depart. Polityki Regionalnej UMWM, Kraków 2017 [https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2017/06/IMIGRANCI_ZAGRANICZNI_RAPORT_CZERWIEC_2017.pdf]
78. Ruch turystyczny w Małopolsce w 2018 r., Badania zrealizowane przez Małopolską Organizację Turystyczną dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Departament Turystyki i Sportu, Kraków, 2018 r.
79. Ruch turystyczny w Małopolsce w 2019 roku, Tom 1A, ogółem, numer 1/2020, Badanie ruchu turystycznego w Małopolsce 2019, Małopolska Organizacja Turystyczna, Kraków, 2019
80. Skala A., Kruczkowska E., Raport Polskie Startupy 2016, http://www.citibank.pl/poland/kronenberg/polish/files/Startup_Poland_Raport_2016_16.pdf
81. Skóra M., Handel zagraniczny w Polsce i Małopolsce w 2018 roku, https://www.obserwatorium.malopolska.pl/blog/handel-zagraniczny-w-polsce-i-malopolsce-w-2018-roku
82. South Poland Cleantech Cluster, <https://spcleantech.pl/biogospodarka/>
83. Specjalizacja lokalna w gminach i powiatach województwa małopolskiego, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Depart. Polityki Regionalnej UMWM, Kraków 2015; https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2016/05/Specjalizacje_lokalne_el.pdf
84. Specjalna Strefa Ekonomiczna – Krakowski Park Technologiczny <https://mapy.businessinmalopolska.pl/>
85. Stat.gov.pl - <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/podmioty-gospodarcze-wyniki-finansowe/zmiany-strukturalne-grup-podmiotow/miesieczna-informacja-o-podmiotach-gospodarki-narodowej-w-rejestrze-regon-styczen-grudzien-2015,4,4.html>.
86. Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” - projekt do konsultacji społecznych, Zarządu Województwa Małopolskiego, Kraków, 2019
87. Strategia Rozwoju Krakowa. Tu chcę żyć. Kraków 2030, Kraków, 2017
88. Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” - Załącznik nr 1 do uchwały nr 1612 /19 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 29 sierpnia 2019 r.
89. Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego, http://metropoliakrakowska.pl/wp-content/uploads/2019/08/Strategia-ZIT-KrOF_wer.-4.0-zm.-6.pdf
90. Strategie Innowacji Krajowych/Regionalnych na Rzecz Inteligentnej Specjalizacji (Ris3), Komisja Europejska, marzec 2014, [http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_en.pdf]
91. Strefy Aktywności Gospodarczej w Małopolsce, <https://www.malopolska.pl/biznes/gospodarka/tereny-inwestycyjne-i-strefy-gospodarcze/strefy-aktywnosci-gospodarczej-w-malopolsce-1>
92. Szkoła Główna Handlowa, Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017. Województwo małopolskie, https://www.paih.gov.pl/files/?id_plik=30844

93. Szkoły wyższe w województwie małopolskim w roku akademickim 2017/2018 – informacje sygnałne, Główny Urząd Statystyczny
94. Szlaki tematyczne w Małopolsce
[<https://miip.geomalopolska.pl/imap/#gpmap=gp26>]
95. Tereny Inwestycyjne i Strefy Gospodarcze,
[<https://www.malopolska.pl/biznes/gospodarka/tereny-inwestycyjne-i-strefy-gospodarcze>]
96. Tholons, Tholons Services Globalization Index 2019,
<http://www.tholons.com/Tholonstop100/TSGI2019Report.pdf> wyd. Tholons
97. Tożsamość marki Małopolska,
https://www.malopolska.pl/_userfiles/uploads/TMM.pdf
98. Tu chcę żyć. Kraków 2030 Strategia Rozwoju Krakowa - załącznik do Uchwały nr XCIV/2449/18 Rady Miasta Krakowa z dnia 7 lutego 2018 r. w sprawie przyjęcia dokumentu „Strategia Rozwoju Krakowa. Tu chcę żyć. Kraków 2030.”
99. Uciekające metropolie, Ranking 100 polskich miast, Kraków 2019
[<https://klubjagiellonski.pl/wp-content/uploads/2019/12/uciekajace-metropolie.pdf>.]
100. Wpływ ogólnopolskiego stanu epidemii na prowadzenie biznesu w Krakowie – Raport podsumowujący
[https://business.krakow.pl/miejskie_wsparcie/240056,artykul,badania.html]

Spis tabel

Tabela 1. Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności na obszarze Metropolii Krakowskiej na przestrzeni lat 2016-2018	14
Tabela 2. Liczba podmiotów na terenie KrOF wpisanych do rejestru na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2014-2018	14
Tabela 3. Nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze na obszarze Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2019	17
Tabela 4. Wyrejestrowane podmioty gospodarcze na obszarze Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2019 wg gminy	20
Tabela 5. Liczba podmiotów gospodarczych wg klas wielkości na terenie Metropolii Krakowskiej w latach 2018 i 2019.....	23
Tabela 6. Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007 w Metropolii Krakowskiej w 2019 roku.....	25
Tabela 7. Bezrobotni zarejestrowani w poszczególnych gminach Metropolii Krakowskiej w okresie 2016-2019	28
Tabela 8. Ogólny wskaźnik bezrobocia rejestrowanego w poszczególnych gminach Metropolii Krakowskiej w okresie 2016-2018.....	28
Tabela 9. Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego wśród mężczyzn w poszczególnych gminach Metropolii Krakowskiej w okresie 2016-2018	29
Tabela 10. Wskaźnik bezrobocia rejestrowanego wśród kobiet w poszczególnych gminach Metropolii Krakowskiej w okresie 2016-2018	30
Tabela 11. Osoby bezrobotne w wieku do 30 lat w poszczególnych gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2019	31
Tabela 12. Osoby bezrobotne w wieku od 30 do 50 lat w poszczególnych gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2019	32
Tabela 13. Osoby bezrobotne w wieku powyżej 50 lat w poszczególnych gminach Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2019	33
Tabela 14. Wskaźnik długotrwałego bezrobocia (stosunek liczby osób długotrwanie bezrobotnych do całkowitej liczby bezrobotnych) na obszarze Metropolii Krakowskiej w okresie 2016-2019	34
Tabela 15. Najistotniejsze aspekty działalności gmin/institucji na terenie Metropolii Krakowskiej w zakresie promocji i rozwoju gospodarczego.....	42
Tabela 16. Porównanie wybranych delimitacji obszarów funkcjonalnych i metropolitalnych.....	46
Tabela 17. Analiza dokumentów strategicznych i wnioski	46
Tabela 18. Potencjał gospodarczy na terenie Metropolii Krakowskiej	48
Tabela 19. Polskie Metropolie pod kątem siedmiu kapitałów	51
Tabela 20. Analiza marki Małopolski oraz Krakowa.....	53
Tabela 21. Misja, wizja oraz działania w gminach na terenie Metropolii Krakowskiej ..	54
Tabela 22. Szacunkowa liczba gości odwiedzających Małopolskę i Kraków w latach 2010-2019 w tysiącach osób.....	59
Tabela 23. Szacunkowa liczba turystów odwiedzających Małopolskę i Kraków w latach 2010-2019 w tysiącach osób.....	61
Tabela 24. Długość pobytu osób odwiedzających województwo małopolskie w 2018 r. (procentowy udział)	62
Tabela 25. Szacunkowe wpływy Małopolski z tytułu przyjazdowego ruchu turystycznego w latach 2013-2019 (w mld zł) wg grup odwiedzających	64
Tabela 26. Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem w Metropolii Krakowskiej w latach 2014-2019 (%)	73

Tabela 27. Inteligentne Specjalizacje na terenie powiatu krakowskiego, wielickiego oraz Krakowa w 2019 roku	93
Tabela 28. Wybrane firmy wg danej specjalizacji w Metropolii Krakowskiej	94
Tabela 29. Studenci szkół wyższych publicznych w Krakowie w roku akademickim 2018/2019 (Stan na 30 XII)	99
Tabela 30. Studenci szkół wyższych niepublicznych w Krakowie w roku akademickim 2018/2019 (Stan na 30 XII)	99
Tabela 31. Centra Transferu Technologii	102

Spis rysunków

Rysunek 1. Gospodarka o obiegu zamkniętym	108
---	-----

Spis wykresów

Wykres 1. Łączna liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na obszarze KrOF w okresie 2016-2019	15
Wykres 2. Łączna liczba podmiotów nowo zarejestrowanych wg grup sekcji PKD 2007 na terenie Metropolii Krakowskiej w latach 2014-2019	18
Wykres 3. Łączna liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na obszarze Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2019	19
Wykres 4. Liczba rejestracji i wyrejestrowań podmiotów gospodarczych na obszarze Metropolii Krakowskiej w okresie 2016-2019	21
Wykres 5. Wskaźnik rejestracji podmiotów gospodarczych netto na obszarze Metropolii Krakowskiej w okresie 2014-2019	21
Wykres 6. Wyrejestrowane podmioty gospodarcze na obszarze Metropolii Krakowskiej w latach 2016-2019	22
Wykres 7. Udział podmiotów wg sekcji i działów PKD 2007 w Metropolii Krakowskiej w latach 2019 r.	26
Wykres 8. Bezrobotni zarejestrowani wg płci na obszarze KrOF w okresie 2003-2019	27
Wykres 9. Struktura wiekowa osób bezrobotnych na obszarze KrOF w latach 2017 (wewnętrzna część) -2018 (zewnątrzna część)	31
Wykres 10. Wartość eksportu i importu na terenie Krakowa, powiatu krakowskiego oraz wielickiego w 2017 r. i 2018 r. (w mln euro)	38
Wykres 11. Struktura hoteli na terenie Metropolii Krakowskiej według kategorii w 2018 r. (stan w dniu 31 lipca)	58
Wykres 12. Liczba miejsc noclegowych na terenie Metropolii Krakowskiej i województwa małopolskiego w latach 2016-2019	58
Wykres 13. Szacunkowa liczna gości odwiedzających Małopolskę w latach 2010-2019 w tysiącach osób	59
Wykres 14. Korzystający z noclegów turyści zagraniczni według krajów w 2018 r. w Metropolii Krakowskiej ⁴	62
Wykres 15. Łączne szacunkowe wpływy z tytułu ruchu turystycznego w latach 2013-2019 (w mld zł)	64
Wykres 16. Dynamika zatrudnienia w B+R w województwie małopolskim w okresie 2003-2015 (rok poprzedni = 100)	76
Wykres 17. Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w województwie małopolskim w okresie 2008-2017	76
Wykres 18. Poziom nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w przeliczeniu na jedną osobę aktywną zawodowo w okresie 2004-2013 w województwie małopolskim [mln PLN]	77